صوبائی اسمبلی شمال مغربی سرحدی صوبہ

اسمبلی کا اجلاس، اسمبلی چیمبر پشاور میں بروز منگل مورخہ 9 ستمبر 2003ء بمطابق 11 رجب 1424 ہجری صبح دس بجکر پینتالیس منٹ پر منعقد ہوا۔

جناب سپیکر، بخت جہان خان مسند صدارت پر متمکن ہوئے۔

تلاوت کلام پاک اور اسکا ترجمہ۔

اعوذ باللہ من الشطین الرجیم۔ بسم اللہ الرحمن الرحیم۔

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ هَلۡ أَدُلُّكُمۡ عَلَىٰ تِجَـٰرَةٍ تُنجِيكُم مِّنۡ عَذَابٍ أَلِيمٍO تُؤۡمِنُونَ بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ وَتُجَـٰهِدُونَ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ بِأَمۡوَٲلِكُمۡ وَأَنفُسِكُمۡ ۚ ذَٲلِكُمۡ خَيۡرٌ لَّكُمۡ إِن كُنتُمۡ تَعۡلَمُونَO يَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوبَكُمۡ وَيُدۡخِلۡكُمۡ جَنَّـٰتٍ تَجۡرِى مِن تَحۡتِہَا ٱلۡأَنۡهَـٰرُ وَمَسَـٰكِنَ طَيِّبَةً فِى جَنَّـٰتِ عَدۡنٍ ۚ ذَٲلِكَ ٱلۡفَوۡزُ ٱلۡعَظِيمُO وَأُخۡرَىٰ تُحِبُّونَہَا ۖ نَصۡرٌ مِّنَ ٱللَّهِ وَفَتۡحٌ قَرِيبٌ ۗ وَبَشِّرِ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ۔

(ترجمہ) اے ایمان والو کیا میں تم کو ایسی سوداگری بتلاؤں جو تم کو ایک دردناک عذاب سے بچالے۔ (وہ یہ ہے کہ) تم لوگ اللہ پر اور اسکے رسول پر ایمان لاؤ اور اللہ کی راہ میں اپنے مال اور جان سے جہاد کرو یہ تمہارے لئے بہت ہی بہتر ہے اگر تم کچھ سمجھ رکھتے ہو (جب ایسا کرو گے تو)۔ اللہ تعالیٰ تمہارے گناہ معاف کرے گا اور تم کو (جنت کے) باغوں میں داخل کرے گا جن کے نیچے نہریں جاری ہونگی اور عمدہ مکانوں میں (داخل کرے گا) جو ہمیشہ رہنے کے باغوں میں (بنے) ہونگے یہ بڑی کامیابی ہے۔ اور ایک اور بھی ہے کہ تم اسکو پسند کرتے ہو (یعنی) اللہ کی طرف سے مدد اور جلدی فتحیابی اور (اے پیغمبر ﷺ) آپ مومنین کو بشارت دیدیجئے۔

اراکین کی رخصت

جناب سپیکر: معزز اراکین کی طرف سے رخصت کی جو درخواستیں موصول ہوئی ہیں بغرض منظوری میں ایوان کے سامنے پیش کرتا ہوں۔ اسمائے گرامی، جناب مشتاق احمد غنی صاحب، ایم پی اے، جناب اختر نواز خان صاحب، ایم پی اے، دونوں نے آج کے لئے درخواست دی ہے۔

Is it the desire of the House that leave may be granted?

(The motion was carried)

Mr. Speaker: 'Ayes' have it .Leave is granted.

محترمہ نعیمہ اختر: پوائنٹ آف آرڈر سر۔

جناب سپیکر: جی، نعیمہ اختر صاحبہ!

رسمی کارروائی

محترمہ نعیمہ اختر: تھینک یو جی۔ بسم اللہ الرحمن الرحیم! شکریہ جناب سپیکر! جناب سپیکر صاحب! پچھلے دنوں سپیشل برانچ والوں کی طرف سے ہمیں فون موصول ہوا تھا کہ انکوائری کمیشن اور مرکزی حکومت کے لیول پہ جو نیشنل ویمن کمیشن بنا ہے، انہوں نے کچھ سفارشات مرتب کی ہیں کہ حدود آرڈیننس کو مکمل طور پر ختم کر دیا جائے۔ جناب سپیکر صاحب! اس پر مرکز میں موجود ایم ایم اے کی بہنوں نے احتجاج کیا ہے اور اس کے خلاف کہا ہے کہ اسکو کسی طور پر بھی ختم نہیں ہونا چاہیئے۔ ہم بھی اس فلور پر یہ بتانا چاہتے ہیں کہ ہم اس کے بالکل خلاف ہیں۔ حدود آرڈیننس میں جو غلطیاں ہیں انکو پارلیمنٹ میں زیر بحث لا کر ختم کیا جائے لیکن اس کو مکمل طور پر بالکل ختم نہیں ہونا چاہیئے اور چند این جی اوز کی سفارشات پر نہیں چلنا چاہیئے۔ جو مغرب کے نقش قدم پہ چلتی ہیں۔ یہ تو کل کوئی بھی اٹھ کر کہے گا کہ آج کل زکواۃ پہ عمل درآمد نہیں ہو رہا ہے، لہذا اس کو بھی ختم کر دیا جائے۔ یا ہم صبح جلدی نہیں اٹھ سکتے تو فجر کی نماز کو ختم کر دیا جائے۔ تو اس طرح تو اسلام کا ایک ایک قانون ختم ہوتا جائے گا اور ہم اس کے خلاف کچھ بھی نہیں کر سکیں گے۔ تو ہم اسکے مکمل خلاف ہیں اور ہم اس کو کسی طریقے سے نہیں مانتے کیونکہ اللہ تعالیٰ نے بھی فرمایا ہے کہ "جب اللہ اور اس کا رسول ﷺ کسی معاملے کا فیصلہ کر دے تو کسی مرد یا عورت کا یہ کام نہیں ہو سکتا کہ وہ اس میں اپنا اختیار استعمال کرے" اسی طرح دوسری جگہ پر بھی اللہ تعالیٰ نے فرمایا ہے کہ "کیا تم کتاب اللہ

کے کچھ حصوں پر ایمان لاتے ہو اور کچھ حصوں سے انکار کرتے ہو" تو کیا ہم بھی وہ بن جائیں۔ یہ ہمارے آئین کے بھی خلاف ہے۔ کیونکہ ہمارے آئین میں بھی ہے کہ ہمارے ملک کے قوانین میں ایسے قانون نہیں بنائے جائیں گے جو اسلام کے منافی ہوں تو اس حدود آرڈیننس کا خاتمہ بھی بالکل اسلامی قوانین کی خلاف ورزی ہے، ہمارے آئین کی خلاف ورزی ہے اور ہم اسکی بالکل اجازت نہیں دے سکتے اور اسکے خلاف ہم علامتی واک آؤٹ کرتے ہیں۔

(اس مرحلہ پر خواتین ممبران ایوان سے واک آؤٹ کر گئیں)

جناب ظفر اعظم (وزیر قانون): پوائنٹ آف آرڈر۔

جناب سپیکر: ملک ظفر اعظم صاحب!

وزیر قانون: جناب سپیکر! ہم ان سے التجاء کرتے ہیں کہ ہاؤس میں کسی کو بھی اس سے مخالفت نہیں ہو سکتی ہے لہذا یہ واک آؤٹ کریں بلکہ ایک متفقہ قرارداد لے کر آئیں تاکہ وہ پاس ہو جائے۔۔۔۔۔

(تالیاں)

جناب طاہر بنیامین: پوائنٹ آف آرڈر۔

جناب سپیکر: د دے مسئلې متعلق دے ؟

جناب طاہر بنیامین: نه جی ما سره خپله ډیره سنګین مسئله هلته جوړه شوې ده۔ ضلع ټانک کښې جی ADP کښې سکولونه هر شې۔۔۔۔۔

جناب سپیکر: ړومبې دا مسئله خو مطلب دا دے۔۔۔۔۔

جناب طاہر بنیامین: نه جی دا ډیره ضروری ده۔ دا بالکل۔۔۔۔۔

جناب سپیکر: دوئ چې څه وائی د دے په باره کښې څه وائیل غواړے۔

جناب طاہر بنیامین: زه په پوائنټ آف آرډر ولاړ یمه جی۔ په پوائنټ آف آرډر۔ خو زما حق شته جی۔

مولانا محمد مجاہد خان الحسینی: دا اهمه مسئله ده۔ دا ړومبې حل کول پکار دی۔

جناب سپیکر: مولانا صاحب! زه تا ته موقع درکوم۔

مولانا محمد مجاہد خان الحسینی: دا مسئله، زمونږه په مذهبی بنیاد باندې اهمه خبره ده۔ خدائے شته دے مونږه به ورته څه جواب ورکوؤ۔ که چې کښې پوټے غوندې ایمان وی هغې به د دے NGOS مخالفت کوی مونږه پرزور مذمت کوؤ د جمالی هم چې هغه د دے حمایت کړے دے۔

جناب سپیکر: جی۔ نادر شاه خان د دے متعلق ده؟

جناب نادر شاہ: ہاں جی۔

جناب سپیکر: جی نادر شاہ صاحب! نادر شاہ صاحب۔

جناب نادر شاہ: جناب سپیکر صاحب شکریه۔ دا خو زمونږه د ایمان خبره ده۔ دا زمونږ د قرآن خبره ده۔ دا خو د الله تعالیٰ حکم دے۔ د دے نه بغاوت چې کوم دے یو مسلمان هم نه شې کولے او کوم زنانه۔۔۔۔۔

جناب سپیکر: آرڈر پلیز۔ مولانا محمد مجاہد الحسینی صاحب! پلیز۔

جناب نادر شاہ: د دے حدود آرډیننس حدود خلاف چې کوم احتجاج کړے دے نو یقیناً چې دا قرار واقعی د سزا مستحق خلق دے چې دوئ خلقو ته سزا ملاؤ شی ځکه چې سبا به د قرآن د نورو آیتونو خلاف دوئ راا وځی او د هغې د حذف کولو د پاره به دوئ کوشش کوی۔ لهذا مونږه چې کوم دے په دے پاکستان کښې داسې خلقو ته هیڅ کله برداشت کولو ته تیار نه یو، چې هغوې د قرآن و سنت د واضح احکاماتو چې کوم دے هغه راا وځی او زمونږ په روږونو باندیاو په دے نوم باندې چې په ځان د مسلمان نومونه ایږدی نو هغه راا وځی او زمونږه د قرآن و سنت د قوانینو خلاف احتجاج کوئ، لهذا مونږه چې کوم دے د دے صوبائی اسمبلی چې څومره ممبران دی ان شاءالله تعالیٰ هغوې او مونږه به د دوئ خلاف، د دغه خلقو خلاف پرزور احتجاج کوؤ او د دے خلقو مذمت به کوؤ د مرکزی حکومت نه دا مطالبه کوو چې داسې خلق چې کوم دے، داسے قوانین نه جوړوی او د قرآن و سنت خلاف کوم خلق چې راا وځی هغوې ته بالکل باقاعده سزا ملاؤیږی او په دے ملک کښې په هغوې باندې پابندی اولګی جی۔

جناب سپیکر: مولانا عبدالرازق صاحب۔ مولانا عبدالرزاق صاحب۔

مولانا عبدالرزاق: شکریه جناب سپیکر صاحب، جمعیت پاکستان په آئین ځه غټه حصه چې د پاکستان Supreme Law به ئے قرآن وسنت وی۔ نو چې قرآن و سنت Supreme Law شو نو د دے نه بعد داسې ذو معنی خبرې کول، بلکه چې دا کوم خلق کوی دا صریحاً دے آئین نه انکار کول دی۔ لهذا زه د دے شدید مذمت بیانوم خو براه کرم په پاکستان کښې چې څومره حدود دی دا دے ټول نافذ شی او قومی اسمبلی نه د دا قرارداد باقاعده پاس کړے شي۔چې د پاکستان، دا سلامی نظام او حدود یوه حصه او گرځی۔

جناب سپیکر: جی۔جی۔امانت شاہ صاحب!

جناب امانت شاہ: شکریه جناب سپیکر۔ دا کومه خبره چې زمونږه محترمه نعیمه اختر صاحبه اوچته کړله حقیقت دا دے دے متعلق ماته به خپله باندې هم د ایس بی طرف نه او نورو کسانو طرف نه ټیلیفونه شوې وو او تقریباً ټولو ملګرو سره په دے باندې رابطه شوې وه نو هم دغه خبره چې دوئ، په یو انداز باندې په دے ملک کښې د قرآن او سنت مخالفت دغه خلق یو خپله شیوه ګڼړی خو زمونږه هم چونکه دا فرائضو کښے ده،چې مونږ به د خپل قرآن و حدیث، د خپل اسلام، د خپل دین تحفظ چې کوم دے نو مونږ او تاسو به ئے کوؤ ان شاءالله العزیز۔ نو دغه شان جناب سپیکر، چې حدود آرډیننس ختمول یو خو دا د خپل آئین مستقل صراحتاً خلاف ورزی ده او دوئم نمبر باندے د قرآن و حدیث سره هم دا یو متصادم خبره ده چې دا حدود آرډیننس چې کوم دے نو ختم کوی۔ صرف په دے بهانه باندے چې په دے عمل درآمد نه کیږی۔ ډیرے سزاګانے به داسې وی چې په هغې لا عمل درآمد نشته نو آیا مونږه دا آئین نه ختموؤ بلکه مونږ په دغے باندې عمل درآمد کولو د پاره آئین او دغه خپل عمل کولو د پاره به چې کوم دے نو مستقل جدوجهد کوؤ۔ او زه دے خپلو رونړو ته دے ټولو ارکانوته دا اپیل هم کوم چې په دے باندې مونږ او تاسو یو متفقه قرارداد راوړو او باالاتفاق ئے منظور کړؤ چې حدود آرډیننس ختم نه کړې شي او دا د بحال شي۔

مولانا محمد ادریس: جناب سپیکر۔

جناب سپیکر: مولانا محمد ادریس صاحب۔

مولانا محمد ادریس: شکریه جناب سپیکرصاحب دا چې کومه خبره روانه ده۔ زما په خیال چې دا ډیره اهمه خبره زمونږه دے ملګرو اوچته کړله او خصوصاً په دیکښې زمونږه دا خوئیندے چې دی نو هغوې چې کوم ایکشن په دے واغستو، لائق تحسین دے۔خبره داسې ده چې دا ملک جوړ شوې داسلام په نوم دے۔ زمونږ دټولو، دپاکستان چې څومره ملګری دی زمونږه مسلمانان اول دی، دپارټی سره تړون، تعلق چې دے هغه دوئم نمبردے۔زمونږ اسلام، زمونږ قرآن، زمونږ دین، زمونږ مذهب ددے خبرو په دے ملک کښې اجازت نه ورکوې۔ داملک جوړ د اسلام په نوم دے۔ او داسې قسمه خبرے کول چې یره حدود آرډیننس دا د ختم شی۔ دا خو مونږ ته یو چیلنج راکول دی۔ زمونږ اسلام ته او زمونږ مسلمانئ ته یو چیلنج ورکول دی۔ بل زمونږه آئین کښې چې کوم دستور دپاکستان دے هغې کښې وړومبې خبره دا ده، چې قرآن وسنت، دا د ملک سپریم لاء ده۔ نو زما خیال دا دے چې زمونږه دا صوبائی اسمبلئ څومره ملګری کیدے شي په دے متفقه طور باندې یو قرارداد راوړل پکار دی۔ دا زمونږغیرت چیلنج کول دی، زمونږ اسلام چیلنج کول دی۔ زمونږ دین او مذهب چیلنج شوې دے۔ نو په دې معامله متفقه طور باندې مضبوط اقدام پکار دے۔

جناب سپیکر: شاہراز خان صاحب!

جناب شاہراز خان: بسم اللہ الرحمن الرحیم ۔شکریه جناب سپیکر صاحب۔

جناب سپیکر: مختصر۔

جناب شاہراز خان: زما ګزارش صرف په کښې دومره دے جی چې دا کوم زنانه د دواړو بینچونو، اپوزیشن هم او دحکومتی بینچونو هم زنانوؤ په دے باندې احتجاج اوکړومونږه دهغې حمایت کوؤ ددے مؤقف چې حدود آرډیننس دا د، ددے دختمولو د پاره چې کوم سازش او کوشش کیږی هغه مونږه غونډو خو په دیکښې، زما بل Submission دا دے جی چې په دیکښې د سپشل برانچ والا څه کار دے چې په دے کښې خلقو ته ټیلفونونه کوی او هغوی یو ماحول تیاروی ددے د پاره چې هلته جلوس شوې دے او جلسه شوې ده خو سپیشل برانچ خو نه داسې اداره ده چې ګنی سروے کوی یا دغه کوی۔ د دوئ څه کار دے ددے

سره؟ دا خو حکومتی اداره ده۔ دصوبے زیرانتظام ده۔نو زه وایم چې په دے کښې د دا تحقیق هم اوکړې شي او د هغه خلقو خلاف د انکوائری اوشی کوم خلق چې ممبران اسمبلی یاPressurise کوی او یا دهغوې سره څه نوره داسې طریقه کوی چې دوئ خوا مخواه هغه خپل مقاصد او دهغے د پوره کولو کوشش کوی او حکومتی ادارې او حکومتی اختیار استعمالوی دهغې د پاره۔

جناب سپیکر: جی فلیکس انوسینٹ، Flex Innocent

جناب فلیکس انوسینٹ: جناب! حدود آرڈیننس کو ختم کرنے کا مطلب ہے فحاشی کو فروغ دینا اور کسی قسم کی یعنی ایسی سرگرمی کو نہ روکنا جو حدود آرڈیننس کے درمیان میں آئے۔ (تالیاں) جناب! صوبہ سرحد کی پوری اقلیت اس چیز کی مخالفت کرتی ہے۔ حدود آرڈیننس بالکل ہونا چاہئیے کیونکہ پاکستان ایک مہذب ملک ہے یہاں پر رہنے والے لوگ سیکولر نہیں ہیں، دینی اور مذہبی لوگ ہیں اقلیت میں بھی ہمارے رولز میں اور کرسچن رولز میں اور ہندو رولز میں فحاشی کی بالکل اجازت نہیں دی گئی ہے اس لئے ہم بھی اس کی بھرپور مخالفت کرتے ہیں۔۔۔۔

(تالیاں)

جناب سپیکر: مظفر سید صاحب۔

جناب مظفر سید: شکریه جناب سپیکر صاحب! مونږه دخپلو خوئیندو شکریه ادا کوؤ چې په دومره Sensitive او په دومره اهمه موضوع باندې هغوی فوراً دټول ایوان نه بلکه دټول صوبه سرحد د مسلمانانو د پختنو توجه راواوګرځوله زمونږه احساسات، زمونږ جذبات دا د دوئ سره دی او مونږ د دغې پرزور مذمت کوؤ۔

جناب فرید خان: جناب سپیکر صاحب!

جناب سپیکر: مسئله زما په خپل خیال، ارشد خان صاحب۔۔۔۔

(تالیاں)

(اس مرحلہ پر خواتین اراکین واک آؤٹ ختم کرکے ایوان میں داخل ہوئیں)

وزیر قانون: جناب سپیکر صاحب! میں خواتین ممبران کا شکریہ ادا کرتا ہوں کہ انہوں نے واک آؤٹ ختم کیا ہے۔

جناب طاہر بن یامین: پوائنٹ آف آرڈر۔ پوائنٹ آف آرڈر۔

Mr. Speaker: Next

جناب طاہر بن یامین: پوائنٹ آف آرڈر جی۔

جناب سپیکر: څه پوائنټ آف آرډر دے ؟ نوابزاده طاهر بن یامین صاحب ؟

جناب طاہر بن یامین: جناب سپیکر! یہاں پر پچھلے کئی دنوں سے جی۔

جناب سپیکر: آپ، آپ اس موضوع کو۔ جی نعیمہ اختر صاحبہ۔

محترمہ نعیمہ اختر: جناب سپیکر صاحب! زه دا پوزیشن د خوئیندواو د خپلوتولو Male ممبرانو شکریه ادا کوم چې دوئ مونږه مکمل سپورټ کړو او دوئ زمونږ سره تعاون اوکړو تهینک یو۔

جناب سپیکر: جی، نوابزادہ طاہر بن یامین صاحب۔

جناب طاہر بن یامین: جناب سپیکر! شکریہ جناب سپیکر! پچھلے کئی دنوں سے جی ہمیں یہاں ایوان میں۔

جناب سپیکر: آرڈر پلیز۔

محترمہ نعیمہ اختر : جناب سپیکر! که تاسو اجازت راکړئ نو په دے مونږه متفقه قرارداد پیش کول غواړو۔

جناب پیر محمد خان: سپیکر صاحب! زما خیال دے په دیکښې د قرارداد ضرورت نشته نه په دے Constitution کښې دا شې۔۔۔۔۔

جناب سپیکر: دا مطلب دا دے چې تاسو دا دغه وانه وریدو ؟

جناب عبدالاکبر خان: زما مقصد دا دے چې حدود آرډیننس خو د فیډرل ګورنمنټ یا نیشنل اسمبلی Subject دے۔

محترمہ نعیم اختر: جی بالکل مونږه هغوئ ته سفارش کوؤ۔

جناب عبدالاکبر خان: زمونږه خو هغه ددے صوبے کسان هلته کښې نمائندګان په نیشنل اسمبلئ کښې هم ناست دی په سینیټ کښې هم ناست دی نو دا خو Basic Functionخو دهغوئ دے چې دا هغوئ چې کوم دے دا مسئله هلته په نیشنل اسمبلئ کښې اوچته کړی او ددے چې کوم حرکات یا چې څه شوې دی پرون یا

بله ورځ نو پکار ده چې هلته کښې دا مسئله په نیشنل اسمبلئ کښې اوچته شی زمونږ د پراونشل اسمبلئ د هغوئ دLegislationسره یا د هغوئ دقانون سازئ سره یا د هغوئ په قانون کښې د مداخلت سره، هغې سره خو زمونږ جی څه کار نشته دا خو یو آرډ نینس دے۔

جناب شاہ راز خان: سپیکر صاحب!

جناب سپیکر: جی، ملک ظفر اعظم صاحب۔۔۔۔

(شور)

وزیر قانون: جناب سپیکر! جناب سپیکر!

Mr. Abdul Akbar Khan: Now it a law, it is a law.

قرارداد جی مونږه خو، دا خو یو قانون دے هلته۔

جناب سپیکر: تاسو کښینئ دده مؤقف واورئ بیا تاسو ته موقع درکوم۔

جناب عبدالاکبر خان: دا یو قانون دے دا د1973په آئین کښې دغه دے مونږه چې کوم دے د1973آئین پاکستان پیپلز پارټی د هغې بانی، یا تاسو د هغې جوړولو چې کوم Mainکردار ادا کړے دے، هغه پاکستان پیپلز پارټی ادا کړے دے په هغې باندې زمونږه څه دغه نشته دے چې لکه زمونږ خویندے چې کومه خبره کوی زمونږ د هغې سره تر دغه حده پورے بالکل اتفاق دے خو تر څو پورې چې په مرکز د مداخلت خبره ده اوس د مرکز په اسمبلئ کښې یا د هغوئ په کارروائ کښې د مداخلت خبره ده نو هغې سره زمونږ د صوبائی اسمبلئ، مونږه څنګه هغوئ ته دا دغه اوکړو۔

جناب سپیکر: جی، ملک ظفر اعظم صاحب۔ ملک ظفر اعظم صاحب۔

وزیر قانون: جناب سپیکر صاحب! میں آپ کی وساطت سے، عبدالاکبر خان، میرے خیال میں لیٹ آئے ہیں اور پوری طرح اس سے باخبر نہیں ہوسکے۔ بات دراصل یہ ہے کہ سب کو پتہ ہے کہ وفاق کی Legislationمیں ہم کچھ نہیں کرسکتے اور وفاق کے بہت سے محکموں میں بلکہ اور محکموں میں بھی ہماری کوئی اتھارٹی نہیں ہے کہ اس میں ردوبدل کرسکیں لیکن میں آپ کی وساطت سے، عبدالاکبر خان کے علم میں یہ بات لاناچاہتاہوں کہ وہاں وویمن فاؤنڈیشن ہے یاجو بھی ہے انہوں نے ایک تجویز رکھی ہے یا انہوں

نے کہاہے کہ قصاص و دیت کو ختم کیا جائے،اس کی مذمت میں یہاں پر تقریریں ہوئی ہیں۔ہم یہ نہیں کہتے کہ ہم اس میں Change لانا چاہتے ہیں۔اس کی مذمت میں قرارداد لانا تو ہمارا حق ہے کیونکہ NHA پر کل ہمارے ایک بھائی نے کہا کہ ادھر وہ نہیں بننا چاہیئے ادھر بننا چاہیئے تو ہمارا کام تو یہ نہیں تھا کہ ہم NHA کا وہ ٹیکس والا روم ادھر سے ادھر اٹھا سکیں یہ تو ہے سنٹرل سبجیکٹ، لیکن ہم نے یہاں قرارداد پیش کی اور یہاں سے متفق ہو کر کہا کہ بھائی اس کو، تو سر! اگر سنٹر میں کوئی اسلام کے خلاف بات ہو اور ہماری بہنیں اور ہمارے بھائی اس کے متعلق مذمت پیش کریں تو ہمیں تو چاہیئے کہ ان کو ہم داد دیں بلکہ ہم یہ نہیں سمجھتے ہیں کہ اس میں مخالفت کی کوئی گنجائش ہی نہیں۔نہ سنٹر نے اس پر ایکشن لیا ہے نہ سنٹر کی طرف سے اس کے Response میں کوئی بیان آیا ہے بلکہ وہ تو جن لوگوں نے پیش کیا ہے تو ہم اس کی مذمت کرتے ہیں یہ ہمارا حق ہے اور ہم سارے مسلمان بھائیوں سے کہتے ہیں کہ وہ بھی اس کی مذمت کریں۔

جناب امانت شاہ: جناب سپیکر! د دے متعلق خبره کوم۔

جناب سپیکر: جی قلندر خان لودھی صاحب۔

حاجی قلندر خان لودھی: بسم اللہ الرحمن الرحیم مہربانی جناب سپیکر۔یہ بہت اہم مسئلہ ہے۔جس پر بہنوں نے ہماری توجہ دلائی۔ہم تو سب اس کی مذمت کرتے ہیں لیکن ساتھ ساتھ کچھ گلہ بھی کرتے ہیں کہ بات اٹھتی ہے اسلام آباد سے، تو اسلام آباد میں بھی تو ہمارے بھائی بیٹھے ہوئے ہیں، ارکان اسمبلی ہیں، مجلس عمل سے بھی تعلق رکھتے ہیں سینیٹ میں بھی بیٹھے ہوئے ہیں۔انہوں نے اس پر کیا Agitation کیا ہے اور اس کے بعد جو چیز بھی ہوتی ہے یا جو بھی مسئلہ بنتا ہے وہ چپ کر کے ڈال دیتے ہیں صوبے پر، ہم نے تو سارا سلامی نظام ہی پاس کر دیا ہے۔ہم تو کہتے ہیں کہ ہمارے صوبے میں اسلامی نظام رائج کریں۔ہم نے تو Unanimously اس کو پاس کر دیا ہے۔آپ ایک ایک شق ہم سے روزانہ پاس کرواتے ہیں لیکن ہم تو سب کچھ پاس کر چکے ہیں۔ہم تو ان کو کہتے ہیں کہ وہ بھی وہاں جرات پیدا کریں، ایل ایف او کو چھوڑیں اور اسلامی باتوں پر اگر کوئی بات ہو تو وہاں وہ کھڑے ہو جائیں، ہم بھی ان کے ساتھ شانہ بشانہ کھڑے ہو جائیں گے۔ایک مسئلے کو انہوں نے پکڑا ہوا ہے لیکن باقی دین کی جو بھی بات ہوتی ہے تو وہ لوگ خاموش ہیں تو میں ذرا اس کی مخالفت کرتا ہوں۔

وزیر قانون: سر! میں قلندر لودھی صاحب پر یہ واضح کرنا چاہتا ہوں۔

جناب سپیکر: جی۔

محترمہ نعیمہ اختر: جناب سپیکر! اسلام آباد میں اس پر اجلاس ہوا ہے۔ آپ کی اطلاع کے لئے عرض ہے کہ اسلام آباد میں جو خواتین ہماری قومی اسمبلی کی ممبران ہیں ان کی طرف سے مظاہرہ اور احتجاج بھی ہوا ہے۔

جناب جاوید خان: جناب سپیکر! جناب سپیکر!

جناب سپیکر: جی، جاوید خان مہمند صاحب۔

جناب جاوید خان: شکریه جناب سپیکر! عبدلاکبر خان رور خو ډیره ښه خبره اوکړه چې دا Already جوړ دے آئین جوړ دے ،لکه عبدالاکبر خان رور دا خبره اوکړه چې دا خو Already زمونږ په قومی اسمبلی کښې هم خلق شته او په سینیټ کښې هم شته او دا دهغوئ ذمه داری ده نو دا دبجلئ رائلټی غوښتل او د صوبے حق غوښتل، دا خو هم زمونږ ممبران هلته ناست دی نو پکار داده چې دا خو هم بیا مونږ دلته نه غواړو ددے خویندو دا حق دے چې دا قرارداد راؤړی او دوئ دا خپل تحفظات دوئ په اسمبلئ کښې پیش کړی او مونږه ئے ملګرتیا اوکړو۔ جزاک الله۔

جناب سپیکر: جی، جناب سراج الحق صاحب۔

جناب سراج الحق (سینئر وزیر): بسم اللہ الرحمن الرحیم ------

مولانا محمد مجاہد خان الحسینی: جناب سپیکر صاحب! ہم آئین میں مداخلت نہیں کرتے، آئین میں جو بے جا مداخلت کرتے ہیں ہم ان کی مذمت کرتے ہیں۔

جناب سپیکر: جی، سراج الحق صاحب۔

سینئیر وزیر: قابل احترام جناب سپیکر صاحب اور معزز اراکین اسمبلی! ہماری خواتین ممبران نے جس مسئلے پر واک آؤٹ کیا ہے اور میں خصوصاً اپوزیشن سے تعلق رکھنے والی خواتین بہنوں اور ایم ایم اے سے تعلق رکھنے والی خواتین ممبران کو مبارکباد پیش کرتا ہوں کہ انہوں نے ایک بار پھر ایک پیغام دیدیا ہے اور میں سمجھتا ہوں کہ ہمارا یہ پیغام پاکستان کے لئے نہیں ہے بلکہ یہ دنیا بھر کی ان استعماری قوتوں کے لئے ہے (تالیاں) جو چاہتے ہیں کہ اسلام (تالیاں) اسلام کو صرف مسجد کے گوشے تک محدود کیا

جائے، اس کو حکومت سے فارغ کیا جائے، سیاست سے فارغ کیا جائے، بازار سے فارغ کیا جائے اور جس طرح انہوں نے عیسائیت کو چرچ تک محدود رکھا ہے اور آج آپ سب کو معلوم ہے کہ بین الاقوامی طور پر اسی پر مذاکرات جاری ہیں کہ اگر آپ لوگ اس طرح اسلام کو پیش کریں کہ نبی مہربان صلی اللہ علیہ وسلم کی مکی زندگی کی بات کریں لیکن آپ مدنی زندگی کی بات نہ کریں جس میں نبی مہربان صلی اللہ علیہ وسلم نے جہاد بھی کیا ہے اور جنگ کے فیصلے بھی کئے ہیں۔ جس میں نبی کریم صلی اللہ علیہ وسلم نے حدود بھی نافذ کی ہیں سزائیں بھی دی ہیں، بین الاقوامی معاہدات میں بھی حصہ لیا ہے تو وہ چاہتے ہیں کہ ہم صرف اس دین کو دعوت اور تبلیغ اور مسجد تک محدود رکھیں۔ لیکن ہم کیا کریں اگر یہ کسی مولوی صاحب کا یا کسی مفتی کا فتویٰ ہوتا تو یقیناً ہم اس کو واپس لینے کا سوچ لیتے لیکن جو احکامات رب ذوالجلال کے ہیں اور جو احکامات محمد مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وسلم کے ہیں، ہم ان میں سے کوئی ایک یعنی فرض تو بڑی بات ہے کہ اپنے پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم کی کسی ایک سنت سے بھی پیچھے ہٹنے کے لئے تیار نہیں ہیں۔ (تالیاں) اور جس طرح میرے بھائی لودھی صاحب نے فرمایا ہے کہ ہم نے شریعت بل کو پاس کیا ہے تو میں نے پہلے بھی اس کا شکریہ ادا کیا ہے کہ حقیقت میں آپ نے شریعت بل میں ساتھ دیکر ہم پر کوئی احسان نہیں کیا ہے، نہ ہمارا آپ کے اوپر احسان ہے۔ ہم سب مسلمان ہیں اور اگر اللہ تعالیٰ کی طرف سے کوئی اجر ہمیں ملنے والا ہے تو ہم اللہ سے دعا کرتے ہیں کہ ہم سے دگنا اجر اللہ تعالیٰ آپ کو دے دیں۔ لیکن بہر حال میں یہ عرض کرنا چاہتا ہوں کہ ہمارے اس ملک میں کچھ ایسی خواتین ہیں، خواتین نہیں ہیں بلکہ بیگمات ہیں جو اسلام آباد میں بیٹھ کر مسلمانوں کے کلچر اور مسلمانوں سے پیوستہ پختونوں کے کلچر کو تباہ کرنا چاہتی ہیں۔ میں سمجھتا ہوں کہ۔ (تالیاں) میں حقیقی خواتین کی نمائندہ انہی کو سمجھتا ہوں جو آج ہمارے صوبہ سرحد کی اسمبلی میں ہمارے ساتھ موجود ہیں، جو غیرت کی بات بھی کرتے ہیں۔ (تالیاں) دین کی بات بھی کرتی ہیں، شریعت کی بات بھی کرتی ہیں اور میں سمجھتا ہوں کہ ہمارے ساتھ جو ممبران اسمبلی میں موجود ہیں وہ قانون سازی کے علاوہ بھی عوام کی خدمت ان بیگمات سے بہت زیادہ کرتی ہیں۔ اس لئے کہ میں دیکھتا ہوں کہ ان کی Approach بنگلوں تک نہیں ہے بلکہ ہماری ان ممبران کی Approach مانسہرہ کے دور دراز دیہات تک بھی ہے اور چترال کے دور دراز بونی، یہ جو بونی ہے وہاں تک اور دور دراز علاقوں تک ہے تو یہ خواتین کی

بھی صحیح نمائندگی کرتی ہیں اور میں سمجھتا ہوں کہ یہ سیاست کی بات بھی نہیں ہے، پارٹی کی بات بھی نہیں ہے، ہم متفقہ طور پر ان تمام کوششوں کی مذمت کرتے ہیں اور سازشوں کی مذمت کرتے ہیں۔ یہ ایم ایم اے کے خلاف نہیں، اسلام کے خلاف، دین کے خلاف، شریعت کے خلاف۔ (تالیاں) اور میں اس پر ایک بار پھر اپوزیشن کا شکریہ ادا کرتا ہوں کہ انہوں نے ہر مرحلے میں ہمارا ساتھ دیا ہے اور اس پر ہم کوئی کریڈٹ لینا نہیں چاہتے ہیں۔ یہ کریڈٹ بھی ہم ان کو دیتے ہیں جو دین اور شریعت کے مسئلے پر ہمارا ساتھ دیتے ہیں۔ یہ کریڈٹ بھی ان کو جاتا ہے اور میں سمجھتا ہوں کہ یہ قومی اسمبلی سے وابستہ بات نہیں ہے، یہ پورے یورپ کو بھی ہم پیغام دیتے ہیں کہ ہم دوستی کرنا چاہتے ہیں مغربی ممالک سے اور معاملات نمٹانا چاہتے ہیں لیکن آقا اور غلام کی حثییت سے ہم کسی دوستی کے لئے تیار نہیں ہیں۔ (تالیاں) اور میں بالکل ایک ذمہ دار کی حثییت سے بات کرنا چاہتا ہوں کہ ہمارے سلطان ٹیپو نے فرمایا تھا کہ گیدڑ کی سو سالہ زندگی سے شیر کی ایک دن کی زندگی بہتر ہوتی ہے۔ اقبال نے فرمایا تھا کہ " اس رزق سے موت اچھی جس رزق سے آتی ہو پرواز میں کوتاہی " اگر یہ اپنے قرضوں کی بنیاد پر اور کچھ امداد اور تعاون کی بنیاد پر ہمارے کلچر، تہذیب اور ہمارے تاریخ کو ملیامیٹ کرنا چاہتے ہیں تو ہم اس پر لعنت بھیجتے ہیں اور ہم غربت کی اور فخر کی زندگی اختیار کریں گے لیکن اپنے دین اور شریعت پر کسی مصالحت کے لئے تیار نہیں ہیں اس لئے میں تمام ممبران اسمبلی سے درخواست کروں گا کہ ہم ان تمام سازشوں کے خلاف ایک قرارداد مذمت پیش کرتے ہیں جو انہوں نے اس طرح شروع کی ہے اور میں اس پر آپ سب کا شکریہ ادا کرتا ہوں۔

<u>جناب سپیکر</u>: تھینک یو۔

<u>جناب مظفر سید</u>: پوائنٹ آف آرڈر سر، پوائنٹ آف آرڈر سر۔

<u>جناب طاہر بن یامین</u>: پوائنٹ آف آرڈر جی۔

قاعدہ کا معطل کیا جانا

<u>Mr. Speaker</u>: Rules 125 sub rule (2)

"Provided that a resolution seeking to recommend to Government to approach the Federal Government or communicate the views of the Assembly to that Government in a matter which is not primarily the concern of the Government shall be admissible.

میرے خیال میں Consensus یہ ہے کہ رول 240 کے تحت اول 124 کو Suspend کیا جائے۔ میں ایوان سے پوچھتا ہوں کہ اس کو Suspend کیا جائے اور مذمتی قرارداد پیش کرنے کی اجازت دی جائے؟

(The motion was carried.)

Mr. Speaker : The "Ayes" have it.

لہٰذا Rules suspended نعیمہ اختر صاحبہ! پلیز، قرارداد پیش کریں۔

قرارداد

محترمہ نعیمہ اختر: شکریہ سپیکر! ہم صوبہ سرحد کی صوبائی اسمبلی کے تمام ممبران مرکزی حکومت سے اس امر کی سفارش کرتے ہیں کہ خواتین کمیشن کی جانب سے جو حدود آرڈیننس کے خاتمے کے لئے مرتب کی گئی سفارشات ہیں انکی مخالفت کرتے ہیں اور ہم ان سفارشات کو مسترد کرتے ہیں اور ہمارا مطالبہ ہے کہ حدود قوانین کو ختم کرنے کی سازش بند کی جائے بلکہ حدود آرڈیننس کو مکمل طور پر نافذ کیا جائے اور اس پر عملدرآمد کو یقینی بنایا جائے اور ہم یہ بھی واضح کرنا چاہتے ہیں کہ قرآن اور احادیث میں واضح طور پر جو مسئلے موجود ہیں جن کو نص کہتے ہیں ان میں کسی بھی شخص کو اختیار نہیں کہ وہ ان میں ترمیم کر سکے۔ شکریہ جناب سپیکر!

Mr. Speaker: Is it the desire of the -----

جناب شاہ راز خان: جناب سپیکر صاحب! زما پکښې ګزارش وو، چې دا سپیشل برانچ والا چې کوم حرکتونه کړی دی د دے پکښې لږ ذکر پکار دے چې د دے مذمت اوشي۔

جناب سپیکر: جی، نگہت اورکزئی صاحبہ۔

محترمہ نگہت یاسمین اورکزئی: بسم اللہ الرحمان الرحیم جناب سپیکر! ہم۔۔۔

جناب سپیکر: آرڈر پلیز۔

محترمہ نگہت یاسمین اورکزئی: بسم اللہ الرحمن الرحیم ہم صوبہ سرحد کی صوبائی اسمبلی کے ممبران کی طرف سے اس اسمبلی سے سفارش کرتے ہیں کہ وہ مرکزی حکومت کو اس امر کی سفارش کرے کہ خواتین کمیشن کی جانب سے حدود آرڈیننس کے خاتمے کے لئے مرتب کی گئی سفارشات کی ہم بھرپور مخالفت کرتے ہیں اور ہم ان سفارشات کو مسترد کرتے ہیں اور ہمارا مطالبہ یہ ہے کہ حدود قوانین کو ختم کرنے کی

سازش بند کی جائے بلکہ حدود آرڈیننس کو مکمل طور پر نافذ کیا جائے اور اس پر عمل در آمد کو یقینی بنایا جائے اور ہم یہ بھی واضح کرنا چاہتے ہیں کہ قرآن اور حدیث میں جو واضح طور پر مسئلے موجود ہیں جنکو نص کہتے ہیں، کسی بھی شخص کو اختیار نہیں ہے کہ وہ ان میں ترمیم کر سکے۔ شکریہ جناب سپیکر! ۔

(تالیاں)

Mr. Speaker: Is it the desire of the House that the Resolution, moved by Hon'ble Members Mrs. Naeema Akhter and Mrs. Nighat Yasmeen Orakzai Jointly, may be passed?

(The motion was carried)

Mr. Speaker: The 'Ayes' have it. Resolution is passed unanimously.

(تالیاں)

جناب سپیکر: جی نوابزادہ طاہر بن یامین صاحب، مسئله څه دا ؟ مسئله۔

جناب طاہر بن یامین : شکریہ جناب سپیکر!۔۔۔

مولانا محمد مجاہد خان الحسینی: جناب سپیکر صاحب! مجھے اجازت دیجئیے کہ میں نعرہ تکبیر بلند کر لوں۔ نعرہ تکبیر آوازیں اللہ اکبر۔

جناب سپیکر: پلیز آرڈر۔

جناب طاہر بن یامین: جناب سپیکر! اے ڈی پی کی کتاب آپ اٹھا کر دیکھیں تو اس میں ضلع ٹانک کو بہت بڑا فنڈ اور سکیمیں دی گئی ہیں اور یہاں پر کل وزیر اعلیٰ صاحب نے فلور آف دی ہاؤس پر جو فرمایا، سپیکر صاحب! بہت اہم مسئلہ ہے۔

جناب سپیکر: نوابزاده طاهر بن یامین صاحب! پرون ټوله ورځ په دے بحث شوې ۔

جناب طاہر بن یامین: سپیکر صاحب! دا بله خبره ده دا زما۔

جناب سپیکر: بله خبره ده۔

جناب طاہر بن یامین: زه نوے درته کوم، خبره خو وآوری، سپیکر صاحب، په هغه اے ډی پی کښې چې کوم سکیمونه زمونږ ضلع ټانک ته ملاو شې دی۔ اوس ما په ټیلی فون باندې ډی سی او سره خبره او کړه هغه Bluntly refuse کړه چې دا به

ټول د ایم ایم اے والا Un Elected خلقو په وینا باندې مونږه دا سکیمونه کوو ستاسو د ایم پی اے ګانو پکښې هیڅ کار نشته۔ یو دوئمه خبره دا ده جی چې دلته مسئله بله ده په ټولو اضلاع کښې درے درې، څلور څلور ایم پی اے ګان دی، انور کمال صاحب چې هغه ورځ کومه خبره اوکړه چې Block allocation شوې دے یو ایم پی اے ټول یو څې۔ زما په ضلع کښې هغه مسئله هم نشته، زه د ضلع ټانک نه یوازے ایم پی اے ئیمه جی او زما خلاف سکیمونه چې څومره دی دا ټول د صوبائ حکومت سکیمونه دی جی، ایم پی اے د صوبے سره دے کم از کم یو سکیم زما چیلنج دے، دے فلور آف دی هاؤس باندې ایم پی اے ته ئے یو سکیم جی نه دے الاټ کړے۔ ټولوته اووئیل چې Un elected هلته د ایم ایم اے والا عهدیداران دی جی د هغوې په وینا باندې دا ټول سکیمونه اوشول آو جی د قول او فعل دا تضاد به تر کومه پورې چلیږی، پرون د چیف په وئیلو باندې هغې ټولو دا دهم ورکړو او شکریه ئے هم ادا کړه۔ نن ماته دا دغه راغلو د سیکریټری ایجوکیشن نه، هلته درې مډل سکولونه اپ ګریډ شوی دی، ټولو سکولونو ته، هغه ماوئیل چې یو محمد اکبر واخلو چې کم از کم ایم پی اے سره Consult کړی، نو ډی سی او ټانک اوس ماتهTelephonieally دا اووئیل چې بهائی مونږه به ایم ایم اے Un elected Persons په وئیلو باندې دا ټوله اے ډی پی تقسیم کوو او د ضلع ټانک ایم پی اے چې کوم زه یم، ستا د هغه سره هیڅ څه کار نشته نو دغې باره کښې به تاسو څه وائیی؟

جناب عالم زیب: پوائنټ آف آرډر۔ په دے باندې زما هم یو دغه دے جی۔

جناب انور کمال خان: جناب سپیکر اجازت دے؟

جناب سپیکر: ګوره یوه خبره کوم پلیز۔

جناب عالم زیب: زه جی، دے دے سره ټول خبره وه۔

جناب سپیکر: دا سې خبره ده زه په ایجنډا باندې راځم بالکل پرون به تعمیر سرحد باندے بحث شوې دے ----

(شور)

جناب عالم زیب جناب سپیکر! پرون خبره نه ده کړې زما تاریخ وو (شور) سپیکر صاحب زما یو ریکویسټ دے جی۔

(قطع کلامیاں)

جناب طاہر بن یامین: حکومت د دے خبرې جواب ورکړی۔

جناب مختیار علی: انور کمال خان خبره کوی

جناب عالمزیب: سپیکر صاحب! که تاسو اجازت راکړو۔

جناب سپیکر: زه خو اجازت نه درکوم۔۔۔

(شور)

جناب انور کمال خان: مونږه خو ټول عمر سپیکر صاحب په خندا باندې لیدلے دے دا د هاوس یو دغه وی جناب والا، په دے باندې تاسو د خفګان اظهار مه کوی مونږه چې دا کومه خبره۔۔۔۔

جناب سپیکر: انور کمال خان، د دے هاؤس د Conduct Busines کولو د پاره، د Decorum د پاره څه قواعد ضوابط هم وی۔

جناب انور کمال: جی بالکل وی۔

جناب سپیکر: دا ایجنډا چې ورکوی دا څه د پاره ورکوی د دے رولزاو د دے دغه تا سو ریکوزیشن ایجنډا ورکړی او مونږه Striclly په هغې باندې مونږه روان یو۔ جی۔

جناب انور کمال خان: زه خالی دا عرض ورته کوم جی چې د دے نه مخکښې هم په پوائنټ آف آرډر باندې یعنی نن سحر زمونږه دے خوئیندو په پوائنټ آف آرډر خبره اوکړه۔ مونږه په دے خبرو باندې اعتراضات نه کوو بالکل دا یوه ښه خبره ده که په دے هاؤس کښې زمونږه دا مسئلې، ما خو د روز اول هم دغه ریکویسټ دے تاسو ته، چې بعض داسې ضروری او اهم خبرې وی چې هغه زمونږه په پوائنټ آف آرډر باندې حل کیږی نو جناب والا په هغے باندې، زما خیال دا دے، داسې په دغه کښې اخستل نه دی پکار، مونږه د دے هاؤس په Decorum

باندې هم پوهیږو مونږه دا اوسه پورے چې نن شپږ اته ورځے اوشوے دا اسمبلی ډیره په خوش اسلوبی سره چلولې ده او په راتلونکی وخت هم زمونږه قطعاً دا نیت نشته چې مونږه د اسمبلی دا ماحول خراب کړو خو چونکه دا کومې خبرې دهٔ نن اوکړې، دا ټول زمونږه د دے ممبرانو په زړهٔ کښې دا خدشات ضرور شته او په دے وجوهاتو باندې زمونږه د دے کمیټو په حواله سره او د تعمیر سرحد په حوالے سره دا دومره پیرې خبرې اوشوې او باوجود د دے چې پرون چیف منسټر بار بار دا یقین دهانی ورکړله چې دااپوزیشن دا تصور زمونږه په ذهن کښې نشته مونږه د دے خبرې مرسته کوؤ او دا وایو چې ټهیک ده چې کوم ستاسو په خله باندې خبره، خدائے د کړی چې هغه په زړه کښې هم دغسې وی خو جناب والا! زمونږه دا خدشات اوس هم دی او پرون چې څنګه مونږه دیو بل حواله سره چې کومه خبره کوؤ نو امید دے چې صبا دهغه Already introduce شوې دے او صبا به هغه د Consideration په Stage کښې وی نو ځکه مو دا ریکویسټ دے چې د دے خلقو دا خدشات تر هغه وخت پورې وی، دا خدشات به د نوابزاده بن یامین نه وی یا خدشات به د الف، ب، ج نه وی، بالکل دا خدشات به صبا د ټولو آنریبل ممبرانو وی که د حکومتی ټریژری بینچز سره تعلق لری او که هغه د اپوزیش سره تعلق لری، د ے باندې واضحه طور باندې زمونږه دا ریکویسټ دے چې دے باندې یا خو د حکومت خپل وضاحت اوکړی چې دوئ دا غواړی چې د اے ډی پی دا ټول سکیمونه، د تعمیر سرحد دا ټول سکیمونه، دے ممبرانو کښې د برابرئ په بنیاد باندې تقسیمیږی نو چې څه وخت کښې دوئ د برابرئ په بنیاد باندې خبرے کوی، جناب والا! چې دا کوم DDAC Act دا چرته د اسرائیل نه مونږه نه وو راوړے نو دغسې تاسو او مونږه خلقو دا پاس کړے وو DDAC Act دلته جوړ پروت وو او هغه کښې مے ورته دا ریکویسټ کړے دے چې جناب والا!مونږه د آفتاب شیر پاؤ خان په زمانه کښې په اپوزیشن کښې ناست وو او په اپوزیشن کښې انور کمال چې کوم دے دخپلې علاقے د DDAC چیئرمین پاتے شوې دے نو مونږه خو هغه ښه وختونه یادوؤ نو مونږه، چې تاسو هم هغه مثال قائم کړئ، چې دا کوم بل مونږه پیش کوؤ قسم مے د په خدائے وی چې د چا د ذات خبره نه ده، دے کښې زمونږه د دے ټول پارلیمان د استحقاق خبره ده،

دیکښې زمونږه د دے ټول پارلیمان د بالا دستئ خبره ده، دیکښې زمونږه د دے ټول پارلیمان عزت او وقار خبره ده او چې کوم ځائے مونږه د انصاف او د Balance خبرے کوؤ نو هغې ځائے کښې، دا پرون تاسو خو دلته موجود نه وئ، چې وائ دا پر اسراره هاتھ، دا پر اسراره هاتھ، دا څوک وو د پر اسراره هاتھ، چا تر ننه پورے دا تپوس او نه کړو چې دا پر اسراره هاتھ ولے داسې کار کوی، نه مونږه د چیف منسټر هغه Power Curtail کول غواړو، نه مونږه ایم ایم اے حکومت په امتحان کښې اچول غواړو، دا زمونږه خپل حکومت دے، نه ئے مرکز سره جنګول غواړو، زمونږه په دے بل کښې بالکل واضحه الفاظ راغلې دی چې مونږه د ضلعې حکومتونو مخالفت نه کوؤ، مونږه د ضلعی حکومتونو په فنډز کښې مداخلت نه کوؤ خو خدائے د پاره د یو ایم پی اے وقار او عزت خاطر اوساتئ ،مونږه قطعاً دا نه شو برداشت کولے او دا زۀ برملا ورته وینا کومه چې مونږه به تر پوره حده پورے د دے حکومت مرسته کوؤ، ملاتړ به کوؤ خو د خدائے خاطر اوکړئے د یو ایم پی اے عزت چې کوم دے هغه د دے حکومت عزت دے۔ مونږه چې ستاسو عزت کوؤ نو یو ایم پی اے ، کم از کم تاسو د یو DCO د پاره د هغوئ Subordinate ئے نه جوړۀ وئ، هغه تر ئے Subservient نه جوړوی ،هغه ته ئے Subservient مه جوړوی دا یو ایم پی اے د هغوې Subservient نه دے بلکه دا ټول ایوان د هغوئ Subordinate جوړ شی۔ جناب والا! دے د پاره مونږه د دوئ د خبرے تائید کوؤ بلکه زۀ دا وایم چې که چرته یو DCO واقعتاً داسې خبره کړی وی نو دا د نوابزاده طاهر بن یامین استحقاق نه بلکه د دے ټول ایوان وقار مجروح شوې دے چې هغه ورته وائ چې دے سره د چا کار نشته۔ خدائے د کړی چې د یوے آنے فنډز د هم مونږه ته را نه کړی، زمونږه په دے پرواه نشته۔ مونږه دا وائیو چې دا وقار کم از کم تاسو اوساتئ، مونږه په دلته هم او په مرکز کښې هم دا جنګ کوؤ لګیا یو۔ هلته کښې که زمونږه یو جنګ دے ، یو اصولی جنګ دے ، مونږه د پارلیمنټ هغه وقار او هغه بالادستئ ساتو او دلته مونږه د پارلیمنټ وقار او بالا دستئی د پاره به خپل جنګ تر آخره وخته پورے کوؤ۔ قطعاً به DCO نه منو، قطعاً به د هغې Subordinate لاندې کار نه کوؤ او نه به غیر منتخب خلق، نو مهربانی اوکړئ زۀ که چرته ئے تیرې خبرے کړی

وی، زهٔ دهغې خبرے معافی غواړم خو زهٔ د دے پارلیمان د وقار د خاطره دا خبره مے درته اوکړله چې مهربانی اوکړئ کم از کم د دے خپلو ملګرو په دے خبره کښے مرسته اوکړئ چې سبا کم از کم دا دا ګله ما نه د چا پیدا نه شي۔ مهربانی صاحب۔

جناب عالم زیب: جناب سپیکر صاحب،

جناب سپیکر: زهٔ خبره کوم بیا اجازت درکوم۔

جناب عالم زیب: ډیره ضروری خبره ده هم دے سره تړلے ده، زهٔ به خبره اوکړم خیر دے تاسو بیا چې ورته څه وائ بیا اووائ جی۔ جناب سپیکر! مهربانی ډیره، زهٔ ریکویسټ کومه جی-----

جناب سپیکر: که زما خبره د واوریده نو زهٔ بیا تا ته موقعه درکوم۔

جناب عالمزیب: زهٔ د یوے خبرے ریکویسټ کوم۔

جناب سپیکر: نو که زما خبره د واوریده نو زهٔ بیا تا ته موقعه درکوم۔

جناب عالمزیب: د ټولو جواب به جی ملاؤ شی نو زما دا به هم په کښې دے سره Add شي۔

جناب طاہر بن یامین: جی ظفر اعظم صاحب څه وائ لګیا دے۔ ظفر اعظم صاحب!

جناب عالمزیب: څنګه چې دے ایم پی اے صاحب اووئیل، هغه بله ورځ یو سب انجینئر وو، فصیح نوم ئے دے جی، فصیح الرحمان نوم دے، سب انجینئر دے د روډ، ما ورته ټیلی فون اوکړو چې یره ته زمونږه د دے روډ دا دغه اوکړه هغه اووئیل چې روره ماته خو د سی ایم هاؤس د طرف نه د Threat ملاؤ شوې دے یو ورکر ووئیلی دی نوم زهٔ نه اخلم دهغه سړی خو وئیل ئے چې که تاسو چرته دهغه په خله باندې دهغه کار پسې لاړے او تاسو د دے سروے اوکړو او دهغه نوم مو په دے سروے باندې راوستو نو چترال درله ځائے کوم، برخاست کوم دے، دهغې بالکل مونږه سره ریکارډ شته مونږه خو دلته کښې دے هاؤس ته چې راغلی یو په دے هاؤس کښې دلته کښې مونږه سره وعدے شوې وی۔ د دلته سی ایم صاحب پاڅیدو او دا تقریر ئے اوکړو چې ماته بینچ، ماته دا بینچ، ماته ایم پی

اے دے ځائے کښې آئی جی پی او چیف سیکرټری ټول موجود ناست وو ټولے محکمے ناستے وی او ووئیل چې زه هدایات جاری کوم چې د هغه بینچ او دے بینچ ایم پی اے ګان چې دی دا ماته ټول یو شان دی د ټولو به یو شان اوریدے شي د ټولو به یو شان خبره وی، په هره حلقه کښې چې ټرانسفر کیږی د ایم پی اے نه به Recommendations اخستې شي۔ هغه به هغه درخواست Recommend کوی نو هغه به کیږی۔ زهٔ حیران یم چې یو عام کس راپاځی، زما د عمرزو نه خو سم د منسټرانو بازار جوړ شوې دے، کانجو صاحب یو ځل راغلو، سراج صاحب، زه پرے خوشحالیږم، سراج صاحب بیا راغلو یو دا ملک ظفر اعظم نه دے راغلې، عنایت الله راغلې دے منسټر صاحب، یره چې یو پچیس منسټران دا خومره چې جوړ شوې دی او هلته یو عام دغه باندې، کله په تهانه (قہقہہ۔ مداخلت) ایم پی اے ګان ورسره وی۔ زهٔ خبره دا کوم چې مونږه خو په هغه خبره باندې عمل کړے دے مونږه په هر ځائے کښې د تعاون خبره کړے ده۔ او راشئ زما، سب انجنیئر، څنګه چې دوئ اووئیل تاسو لا ډی سی او یا دوئ ئے سب انجینئر ته هم Threat ملاؤ شوې دے وائ ورته که په دې سروے باندې تاسو د ایم پی اے نوم راوستو او یا عمل د اکړو نو چترال ورله ځائے کومه او برخاست کوم دے، اؤ د سی ایم هاؤس نه ما ته دا هدایات شوې دی ډیره د افسوس خبره ده چې نن یو خواه په Stage مونږه په هغې خبرو باندې، چې په کومې باندې مونږه په دے هاؤس کښې عمل کړې دے او په دے هاؤس کښې تاسو په خپله خله باندې وائیلی دی۔ ستاسو د خپله خلے نه راوتی دی قول و فعل تاسو وائیلی دی چې یو دے دا ډیره د افسوس خبره ده جی۔ ډیره د افسوس خبره ده جی۔

جناب سراج الحق (سینیئر وزیر): جناب سپیکر صاحب! زما ئے نوم واغستو نو زه به عرض او کړم۔

جناب شاد محمد خان: جناب سپیکر! زه خو د ټولو د فائدے د پاره یوه ضروری خبره کومه۔ څه خو نورے ګړ بړے نه کومه کنه سپیکر صاحب! خبره دا وه ډیره Serious یئ لږ غوندې اوخاندئ چې دا خلق خوشحاله شی۔۔۔۔

(قہقہے/تالیاں)۔

جناب سپیکر: دا سې چل دے۔

جناب طاہر بن یامین: صاحب زه جواب غواړم جی۔

جناب سپیکر: گورئ چې چیئر مو خبرے ته نه وی پریښودے نو یو به هم نه پاڅی۔ دا سې چل دے چې د آفتاب مطلب دا دے، د دے د پاره دے چې په دے باندې به مونږه دا هاؤس چلوؤ۔ او په دے کتاب دا خبره چې تاسو اعتماد مو په چیئر اؤ په ما باندې کړے دے او زۀ مو سپیکر جوړ کړے یمه او بیا تاسو دا رولز جوړ کړی دی چې د دے به مونږه پابندی کوؤ۔ زه دا نه وایمه چې تاسو په پوائنټ آف آرډر باندې مه پاڅئ قطعاً زما دا مطلب نه دے زۀ دا وایمه چې کوم معزز رکن پاڅی هغه په تسلی سره اوریدل پکار دی چې بیا درے څلور او شپږ په یو ځائے باندې پاڅی چې د چیئر نه کوم معزز رکن او ممبر ته اوویلې شې په دے کتاب کښې وائ زۀ نه وایمه ۔ تاسو دا کتاب جوړ کړے دے چې کوم معزز رکن ته فلور ورکړې شې نو نورو له پکار دی چې هغوئ په آرام باندې کښینې او چې هغه خپل مؤقف بیان کړی۔ مطلب دا دے بیا د حکومتی Benches نه د کیبنټ منسټر د هغې جواب ورکړی نو دا به یعنی مطلب دا دے چې د دے هاؤس د پاره، د چیئر سره به تعاون وی او د دے هاؤس Decorum به وی۔ زۀ قطعاً دلته کښې یعنی د مارشل لاء دفعه نافذ کول نه غواړمه چې تاسو ته یعنی مطلب دا دے دا اظهار خیال ځکه چې تاسو عوامی نمائندگان یئی دا ستاسو حق دے او دا زما فرض دی چې زۀ تاسو ته موقع درکړم۔ خو تاسو ته دا درخواست دے چې لږ مطلب دا دے چې د رولز او قواعدو پابندی کوئ او بله خبره دا ده چې تاسو یوه ایجنډا پخپله ترتیب کړے ده او په هغې کښې ټول دغه راغلی دی پرون هم په تعمیر سرحد باندې بحث شوې دے که څه کمې پاتے شوې وی نو ستاسو خپله ایجنډا به متاثره کیږی، نو که تاسو خپله ایجنډا متاثره کول غواړئ، نو زه بالکل د شپے ناستې ته هم تیار یمه د ورځے هم ناستې ته تیار یمه چې څنگه تاسو وایئی خو زما دا امید دے ان شاء اللّٰه چې آئنده د پاره چې لس تنه دولس تنه په یو ځائے باندې پاڅیدل، داد دے ایوان د تقدس اؤ د Decorum خلاف خبره ده۔ تاسو تعاون اوکړئ او زما دا یقین دے چې ان شاء اللّٰه زۀ دا کوشش کومه چې کوم معزز رکن پاڅی زه په قواعدو او ضوابطو باندې Strict هم نه ځمه۔ نه که په دے

باندې لاړ شمه کنه نو بیا یعنی مطلب دا دے چې قبرستان د دے ایوان نه جوړول نه غواړمه او دا څه دغه خبره نه ده چې ما خامخا، نو لږ د دے پابندی کول پکار دی۔ زما په خپل خیال د دے گزارشاتو سره امید دے چې تاسو به تعاون کوئ۔
جی سراج الحق صاحب! جو خدشات ہیں۔

جناب سراج الحق (سینیئر وزیر): وہ منسٹر صاحب جواب دے رہے ہیں جو کل موجود تھے۔ میں تو صرف اپنے بھائی کا جنہوں نے ذکر کیا ہے کہ یہ لوگ آتے ہیں تو مسئلہ یہ ہے کہ یہ جو دوسری سڑک تخت بھائی اور مردان کی ہے، یہ ابھی بن رہی ہے۔ اس پر کام جاری ہے تو اکثر ہمارا آنا اور جانا اسی چارسدہ کے Route پر ہوتا ہے اور بعض اوقات رات کو بھی آتے ہیں۔ میری عادت یہ ہے کہ میں پولیس موبائل کو کبھی اطلاع نہیں دیتا۔ اگر خود ان کو پتہ چلتا ہے تو ساتھ دیتے ہیں ورنہ میں کبھی اطلاع نہیں دیتا تو اس لئے میں معذرت خواہ ہوں کہ میں نے اپنے بھائی کو اطلاع نہیں دی اپنے جانے کی دیکھیں اگر یہ زور دیتے ہیں تو میں ان شاءاللہ اس کا اہتمام کر لونگا اور جب بھی سوات اور دیر کو آنا جانا ہوا تو ان سے بھی رابطہ کریں گے۔

Mr. Speaker: Who is the Minister Incharge?

جناب ظفر اعظم (وزیر قانون): جناب سپیکر صاحب! میں عمرزئی صاحب! کے حجرے پر گیا تھا لیکن یہ موجود نہیں تھے۔

جناب سپیکر: اچھا۔ جو نکتہ، سردار ادریس! پہلے تو آپ اپنی سیٹ پر جائیں۔ چلے جائیں اپنی سیٹ پر چلے جائیں۔

جناب عبدالاکبر خان: پوائنٹ آف آرڈر سر۔

جناب سپیکر: جی عبدالاکبر خان۔

جناب عبدالاکبر خان: جناب سپیکر! یہ اے ڈی پی کا معاملہ ہے اور میرے خیال میں پی اینڈ ڈی کے منسٹر صاحب بیٹھے ہوئے ہیں اور فنانس کے بھی منسٹر ہیں اور بڑے قابل ہیں اور اچھے اور شریف آدمی ہیں تو یہ اگر ان کو Satisfy کر سکیں کہ جو سکیمیں Block allocation میں ہیں وہ Equal distribute ہونگی۔

جناب سپیکر: جی، سراج الحق صاحب۔۔۔۔

(شور)

جناب انور کمال خان: جناب! ہم استدعا کرتے ہیں کہ سراج صاحب بات کریں۔ جناب سراج صاحب! آپ سے استدعا کرتے ہیں چیئر کی وساطت سے کہ آپ بات کریں۔

مولانا محمد ادریس: زه یو عرض کومه او هغه دا دے چې دا د رولز او قواعدو خبره ده چې د کومے منسټرئ متعلق سوال اوشې۔ نو پکار دا دی چې هم هغه وزیر د هغې جواب ورکړی او که دوئ دا خبره کوی نو دا د یو منسټر صاحب هتک دے۔ دا بالکل د یو منسټر بے عزتی ده۔ مونږه دا خپله بے عزتی هرگز برداشت کول نه غواړو۔ کوم منسټر صاحب چې خبره وی نو هغه به جواب ورکوی او چې دوئ د هغه دا خبره ۔۔۔۔

(قطع کلامی)

جناب سپیکر: قلندر خان لودھی صاحب! قلندر خان صاحب۔

حاجی قلندر خان لودھی: جناب سپیکر! میں یہ عرض گورنمنٹ سے کرتا ہوں کہ بہت ہی اچھا ماحول ہماری اسمبلی کا چل رہا ہے۔ یہاں پر چیف منسٹر صاحب جب آئے ہیں تو انہوں نے یہ کہا ہے کہ جو ایم پی اے بھی ہے، پلیز۔۔۔۔

(قطع کلامی)

جناب سپیکر: آرڈر پلیز۔

حاجی قلندر خان لودھی: کہ جو ایم پی اے بھی ہے وہ اپنے علاقے کے مسائل سمجھتا ہے اور یہی بات منسٹر صاحب نے بھی کہی ہے کہ۔۔۔۔

(قطع کلامیاں)

جناب سپیکر: مولانا جہانگیر صاحب، مولانا جہانگیر صاحب۔

قاضی محمد اسد خان: جناب! یہ ہزارہ کے دورے پر جب آئے ہیں تو ہم نے ان سے Practically بات کی ہے۔۔۔۔

(قطع کلامی)

جناب سپیکر: آپ آئندہ کے لئے، مطلب یہ ہے کہ میں معزز اراکین اسمبلی سے استدعا کرتا ہوں، یہ بار بار جو میں نے استدعا کی ہے خدارا تعاون کیجئے، خدارا تعاون کیجئے۔

قاضی محمد اسد خان: جناب سپیکر! یہ جب ہزارہ آئے ہیں تو ہم میں ایم پی ایز کو انہوں نے بلایا ہے ہم ان کے مشکور ہیں۔ سی ایم صاحب نے اسی طرح کیا ہے لیکن جو میرے بھائیوں کے زیادہ گلے آگئے ہیں تو میں آپ کی وساطت سے گورنمنٹ سے ریکویسٹ کرتا ہوں کہ سینیئر منسٹر صاحب ذرا تفصیلاً ہمیں بتادیں تاکہ آئندہ کے لئے یہ بات نہ ہو۔ ہماری بڑی اچھی اسمبلی چل رہی ہے اس کو کسی کی نظر لگ رہی ہے تو یہ نہ لگ جائے جی۔

جناب سپیکر: جناب سراج الحق صاحب!

جناب سراج الحق (سینیئر وزیر): بسم اللہ الرحمن الرحیم پہلی بات تو یہ ہے کہ یہاں کل جو اعلان، تقریر، وعدہ اور گفتگو، جناب وزیر اعلیٰ صاحب نے کی ہے پوری حکومت ان شاءاللہ ان کی اس بات پر عمل بھی کرے گی اور اس کو یقینی بنائے گی۔ دوسری بات یہ ہے کہ ہمارے محترم ضلع ٹانک سے نواب زادہ بن یامین نے جو تذکرہ کیا ہے ایک فیکس کا، تو اگر ہم کو موقع دے دیں۔ اس لئے کہ فیکس کی اطلاع قابل اعتماد ہو بھی سکتی ہے۔ لیکن بعض اوقات نہیں بھی ہوتی ہے۔ اور ہم ذرا معلوم کرنے گئے، میں اصولی بات کرتا ہوں کہ جو صوبائی ترقیاتی کام ہیں وہ صوبائی ممبران ہی کے مشورے سے ان شاءاللہ تعالیٰ انجام پائیں گے۔ اور ہم چاہیں گے کہ ان ہی کے تعاون سے یہ مکمل بھی ہوں۔ باقی جہاں تک فیکس کی بات ہے، ٹیلی فون کی بات ہے اگر ایک ضلع کی بات ہے تو ان شاء اللہ ضلع کے بارے میں، میں ان کو سنوں گا بھی اور جو ان کی مشکلات ہیں انہیں دور کرنے کی بھرپور کوشش کروں گا۔ کسی بھی سطح کی مشکلات ہوں ان شاءاللہ انہیں دور کرنے کی کوشش کریں گے۔

جناب سپیکر: تھینک یو۔

جناب عتیق الرحمان: جناب سپیکر! د یوے ضلع خبرہ نہ دہ۔ زما د ضلع هم خبرہ دہ۔

جناب سپیکر: جن جن کی شکایات ہوں کو مجھے، یرہ مظفر سید صاحب څه واوہے، علیزی صاحب اس پر بات ہوئی ہے مظفر سید صاحب!

جناب مظفر سید: که فلور را کوے چې په پوائنټ آف آرډر خبره او کړمه۔

جناب سپیکر: جی څه وائے۔

جناب مظفر سید: بسم الله الرحمن الرحيم شکریہ جناب سپیکر صاحب! په 16اگست 2003 باندې Rural water supply and sanitation projectیو Advertisement کړے دے او دا خبره دده ټول هاؤس او د دے ټولے صوبے ده نو زه ئے ځکه ضروری گنړمه او ستاسو په او ړاندے ئے پیش کوم۔ په هغه کښې ئے دا ټوله صوبه په نهه 9 زونو کښې تقسیم کړه، او د هغے زونو نومونه وایمه او که او نه وایمه، نو هغه په دے Advertisement کښې لیکلی دی او په هغې باندې Interview وه او دوئ وائیلے چې د هر زون نه به په میرټ باندې مونړه کسان اخلو چې کله د Interview process complete شو نو د هغې نه پس دغه پراجیکټ والا خپل منظور نظرخلق چې په دیکښې نه راتلل نو طریقه کار ئے فوراً بدل کړو او یو میرټ لسټ ئے ترے جوړ کړو نو هغه علاقے چې په هغې کښې هزاره، یا جنوبی اضلاع او یا چترال وغیره، نو د هغے خلقو حق پکښې او وهلے شو۔ د دے وجه نه هغوئ پکښې اقرباء پروری اوکړه او میرټ ئے هم Violate کړو۔ نو زه دا درخواست کومه چې دا Interview دے کینسل کړے شی او حق دارو ته د حق ورکړے شی کوم خلق چې په میرټ باندې راتلل بلکه د ټولو نه غټ ظلم ئے په Short listing کښې کړے دے چې په هغې کښې Master degree holders هم پریښودی دی او چې هغے ځایونو ئے خپل منظور نظر خلق اغستې دی نو فوراً د ددے نوټس واغستې شی۔ او دا د هغوئ Advertisement چې په هغې باندې زما Call attention notice هم را روان دے خو په پوائنټ آف آرډر باندې فیکس خبره کول غواړمه او دا د هغې هغه ټول Documents دی ۔ د دے وجه نه دے ټول هاؤس ته ستاسو په وساطت سره زه درخواست کومه۔ چې دغه interview د هم کینسل شی او دغه Short listing د از سر نو جوړ کړې شې او دغه خلقو ته د خپل حق ورکړے شی۔

سید مظہر علی قاسم: جناب سپیکر! میں ایک بات کہنا چاہتا ہوں۔ میں اس کی بالکل تائید بھی کرتا ہوں۔ ابھی بارانی والوں نے ویٹرنری اسسٹنٹس بھرتی کئے ہیں۔ ڈسٹرکٹ مانسہرہ کے اندر ان کی 18 سیٹیں تھیں اور پہلے

انہوں نے کہا کہ ان کی زونوں میں Allocation کریں گے۔ بعد میں انہوں نے Direct میرٹ لسٹ بنائی اور ان 18 میں سے ضلع مانسہرہ سے ایک آدمی بھی نہیں لیا گیا جی۔ ابھی پھر دوبارہ وہ کوئی اور بھرتی کر رہے ہیں اس کی بھی وہ Allocation نہیں کر رہے ہیں۔ ہمارے پس ماندہ علاقے ہیں۔ لوگوں کی تعلیمی شرح کم ہے یا جو بھی مسائل ہیں، وہ Developed cities کا مقابلہ نہیں کر سکتے ہیں جناب سپیکر! اور یہ Zonal allocation ہونی چاہیئے اور ہر حال میں ہونی چاہیئے تاکہ ہمارے پس ماندہ علاقوں کو گورنمنٹ کے اندر سروسز کرنے کا موقع مل سکے۔

قاضی محمد اسد خان: مسٹر سپیکر سر! ایک سیکنڈ کی بات ہے۔ یہ اس لئے اہم ہے کہ جس گریڈ کی نوکریاں ویٹرنری اسسٹنٹس کی جو انہوں نے بات کی ہے یہ پانچ، چھ اور دس گریڈ کے لوگ ہیں۔ ڈی آئی خان کا آدمی ہری پور میں آکر کام نہیں کر سکتا۔ مانسہرہ میں بھی کام نہیں کر سکتا۔۔۔۔

جناب سپیکر: قاضی صاحب آپ اور بات کر رہے ہیں۔ مظفر سید صاحب نے جو نکتہ اٹھایا ہے۔

قاضی محمد اسد خان: سر! وہ بات کر رہے ہیں کہ Zonal allocation کا آپ قانون بتائیں وہ Zonal allocation نہیں بناتے پراونشل میرٹ بناتے ہیں، لوکل لوگ، اپنے علاقے کے لوگ وہاں پر کام نہیں کر سکتے۔ پشاور کا میرٹ اور ہری پور کا میرٹ یا بونیر کا میرٹ ایک نہیں ہوتا۔ میں یہ کہنا چاہتا ہوں۔

جناب سپیکر: جی سردار ادریس صاحب!

سردار محمد ادریس (وزیر بلدیات و دیہی ترقی): جناب سپیکر! میں شکریہ ادا کرتا ہوں مظفر سید کا کہ انہوں نے اس طرف توجہ دلائی ہے لیکن میں نہیں سمجھتا کہ یہاں پر کوئی اقرباپروری یا کوئی اس طرح کا سلسلہ چل رہا ہے۔ بہر حال میں اس سلسلے میں متعلقہ پی ڈی اے سے اس بات کی انکوائری کروں گا اور اس میں کسی طرح کی بھی تساہل، غفلت یا کوئی اقرباپروری یا اس طرح کا کوئی بھی ثبوت ملا تو پھر ہم اس کو دوبارہ Advertise کریں گے اور ہم اس آفیسر کے خلاف بھی کارروائی کریں گے لیکن میں نہیں سمجھتا کہ وہاں پر اس طرح کی کوئی بات ہوئی ہے۔ میں نے ہدایات وہاں پر دی ہیں کہ وہاں پر میرٹ کا لحاظ رکھا جائے اور میرٹ کے مطابق ساری تقرریاں ہوں اور میں ان شاءاللہ تعالیٰ انکوائری کراؤں گا۔ مظفر سید کو آپ کے چیمبر میں بٹھا کر ان تمام چیزوں کی انکوائری کراؤں گا۔

سید مظہر علی قاسم: جناب سپیکر! معاملہ کوئی اقرباء پروری کا نہیں ہے جو پوائنٹ انہوں نے اٹھایا ہے اور جس پر ہم نے بات کی ہے اور انہوں نے اس کی تائید کی ہے Zonal allocation بھی کی ہیں۔ ہمارے پس ماندہ علاقے ہیں وہ Developed cities کا مقابلہ نہیں کر سکتے۔ دوبارہ آپ کو بتا رہا ہوں کہ Zonal allocation ہونی چاہیئے تاکہ جو پسماندہ علاقے ہیں۔۔۔۔۔

(قطع کلامی)

جناب سپیکر: ان کا مؤقف یہ ہے کہ Zonal allocation تھی اور زونل کو Disturb کیا گیا ہے۔

سید مظہر علی قاسم: یہی وہ کہہ رہے ہیں کہ Zonal allocation جس میں ہوئی ہیں ان کو قائم رکھا جائے

جناب مظفر سید: جناب سپیکر صاحب! منسٹر صاحب نے بات کی ہے اس سلسلے میں۔۔۔۔

(قطع کلامی)

وزیر بلدیات ودیہی ترقی: زونل کے بارے میں مجھے latest جو انفارمیشن ملی تھی تو بد قسمتی سے بعض زونز سے سول سب انجنیئر کی پوسٹ کے لئے وہاں پر سرے سے کسی نے Apply ہی نہیں کیا ہے۔ اسی طرح سے کمپیوٹر آپریٹر کے لئے جب دو Applications آئیں تو پھر میں نے ان کو کہا کہ کمپیوٹر آپریٹر کو آپ Re-advertise کریں تاکہ تمام زونز سے Applications آجائیں اور میں نے ان کو یہ کہا ہے کہ جس زون سے بھی Applications نہ آئے تو وہاں پر اس کو دوبارہ Re-advertise کریں بالخصوص مانسہرہ سے، یہاں پر اگر شازی خان موجود ہوں، تو وہاں پر Application انجینئر کی کوئی نہیں آئی تھی۔ اس طرح سے میں سمجھتا ہوں کہ Zonal basis پر میں نے ان کو ہدایات دی تھیں کہ ان Vacancies کو Zonal basis پر Advertise کریں اور یہ مختلف زونز سے، کسی ایک زون سے بندے بھرتی نہیں کئے جائیں گے۔ پشاور سے یا کسی ایک ڈسٹرکٹ سے، ہر زون سے الگ الگ ہوں اور وہاں مقامی طور پر ان لوگوں کو روزگار ملے۔ کہیں دوسرے زون سے یا باہر سے نہ آئیں۔ اور اس بات کو ہم یقینی بنائیں گے۔ تمام Cases کو میں دیکھوں گا چونکہ میں نے دیکھا نہیں ہے۔ آپ کے پاس چیمبر میں بیٹھ کر

مظفر سید بھی موجود ہوں گے اور اس بات کو ہم یقینی بنائیں گے کہ ہر زون سے بندے لئے جائیں اور اس زون کی Representation وہاں پر بھرپور موجود ہو۔

جناب سپیکر: بہر حال سردار ادریس صاحب۔

جناب مظفر سید: جناب سپیکر صاحب۔

جناب سپیکر: میں یہ بات کرتا ہوں۔ سردار ادریس صاحب نے جو انہوں نے زونل وائز اخبار کو ایڈورٹائزمنٹ دی ہے اگر اس میں قواعد وضوابط کو Violate کیا گیا ہے تو میں یہ کہتا ہوں کہ اس وقت تک جب تک یہ Transparent نہ ہوں اور یقین نہ ہو جائے تو اس وقت تک مزید کارروائی جو ہے، بالکل اس پہ Ban ہو گی۔۔۔۔۔

(تالیاں)

جناب عالم زیب: سپیکر صاحب! ما چې کوم خبره کړې وه سراج الحق صاحب د هغې ما ته څه مطمئن جواب ئے را نه کړو۔ زه د هغې خبرې Surety غواړم۔ نه ئے دا اووئیل چې دا څنګه شوې دی دا ولے شوې دی، یا به زه په دې باندې ایکشن واخلم۔ د دے خو ما ته هیڅ قسمه څه دا سے د غه ملاؤ نه شو جی۔

جناب عتیق الرحمن: جناب سپیکر! هغه خو دا اووئیل چې د حکمرانانو په بنله باندې، د دوئ مطلب دا وو چې ایم پی اے ګانو په دغه باندې۔۔ سراج الحق صاحب پخپله وئیلی وو۔

جناب عالم زیب: یو ایم پی اے پخپله، چې سراج الحق د هغې دغه به۔۔

جناب سپیکر: سراج الحق وائ د ایم پی اے ګانو هغه۔۔

جناب عتیق الرحمن: ایم پی اے ګان ئے او نه وئیل، حکمرانان ئے اووئیل۔

جناب سپیکر: نه ، نه ایم پی ایز ئے اووئیل۔۔

جناب عتیق الرحمن: حکمرانان ئے اووئیل۔۔۔

جناب سپیکر: ایم پی ایز۔۔

جناب عتیق الرحمن: حکمرانان ئے اووئیل۔

<u>جناب سپیکر</u>: ایم پی ایز پلیز، ایم پی ایز پلیز۔

<u>جناب عالمزیب</u>: دوئ د مونږ ته اووائ جی تاسو۔۔۔

شمال مغربی سرحدی صوبہ سپورٹس فاؤنڈیشن (ترمیمی) بل مجریہ 2003 کا زیر غور لایا جانا

<u>Mr. Speaker</u>: Next item. Item No.4 & 5. The honourable Minister for Sports and Culture, NWFP, to please move that the North West Frontier Province Sports Foundation Bill, 2003, may be taken into consideration at once. Honourable Minister for Sports and Culture, NWFP, please.

<u>Raja Faisal Zaman (Minister for Sports and Culture)</u>: بسم اللہ الرحمن الرحیم

Mr. Speaker Sir, I beg to move that the North West Frontier Province, Sports Foundation Bill, 2003 may be taken into consideration at once.

<u>Mr. Speaker</u>: The motion before the House is that the North West Frontier Province Sports Foundation Bill, 2003 may be taken into consideration at once. Those who are in favour of it may say 'Ayes'……

(Interruption).

<u>جناب عبدالاکبر خان</u>: پوائنٹ آف آرڈر سر! اس میں میری ایک امنڈمنٹ تھی۔

<u>جناب سپیکر</u>: وہ تو آرہی ہے نا۔ وہ تو سیکشن 4 میں، میرے خیال میں ہے۔

Those who are in favour of it may say 'Yes'and those who are against it may say 'No'.

<u>Mr. Speaker</u>: The 'Ayes' have it. Consideration stage: Since no amendment has been moved by any honourable Member in Clauses 1 to 3 of the Bill, therefore, the question before the House is that Clauses 1 to 3 may stand parts of the Bill. Those who are in favour of it may say 'Yes' and those who are against it may say 'No'.

(The motion was carried).

<u>Mr. Speaker</u> : the 'Ayes' have it. Clauses 1 to 3 stands part of the Bill. Clause 4. Mr. Abdul Akbar Khan, MPA to please move his amendments in Clause 4 of the Bill. Mr. Abdul Akbar Khan, please.

<u>Mr. Abdul Akbar Khan</u> : Thank you Janab-e-Speaker. I beg to move that in Sub-clause (1) of Clause 4 after Para (a) a new Para (b) may be added namely:-

"Providing help/stipend to the children of deceased outstanding sportsman".

Mr. Speaker : The motion before the House is that the amendment ..

(Interruption)

Mr. Abdul Akbar Khan : And the subsequent Paras may be re-numbered.

Mr. Speaker: The motion before the House is that the amendment moved by honourable Abdul Akbar Khan, MPA, may be adopted. Those who are in favour of it may say 'Yes' and those who are against it may say 'No'.

(The motion was carried).

Mr. Speaker: The'Ayes' have it. The amendment is adopted and Clause 4 stands parts of the Bill with amendment, moved by honourable Abdul Akbar Khan, MPA. Since no amendment has been moved by any honourable Member in Clauses 5 to 9 of the Bill, therefore, the question before the House is that Clauses 5 to 9 may stands part of the Bill. Those who are in favour of it may say 'Yes' and those who are against it may say 'No'.

(The motion was carried).

Mr. Speaker: The 'Ayes' have it. Clauses 5 to 9 stands part of the Bill. Preamble is also stand part of the bill.

شمال مغربی سرحدی صوبہ سپورٹس فاؤنڈیشن (ترمیمی) بل مجریہ 2003 کا پاس کیا جانا

Mr. Speaker : Passage Stage.: Now the honourable Minister for Sports and Culture, NWFP to please move that the North West Frontier Province Sports Foundation Bill, 2003, may be passed.

Mr. Abdul Akbar Khan : Point of Order Sir, With amendment.

Mr. Speaker: With amendment. Honourable Minister for Sports and Culture, NWWFP, please.

Minister for Sports and Culture : Sir, I beg to move that the North West Frontier Province Sports Foundation Bill, 2003 may be passed with amendment given by the honourable memberMr Abdul Akbar Khan.

Mr. Speaker: The motion before the House is that the North West Frontier Province Sports Foundation Bill, 2003 may be passed with amendment. Those who are in favour of it may say 'Yes' and Those who are against it may say 'No'.

(The motion was carried).

Mr. Speaker: The "Ayes" have it. The Bill is passed with amendment of Mr. Abdul Akbar Khan, M.P.A.

جناب سراج الحق(سینئیر وزیر): پوائنٹ آف آرڈر مسٹر سپیکر، یہ۔

جناب سپیکر: سراج الحق صاحب۔

سینئیر وزیر: ویسے تو ایوان کا طریقہ ہے کہ یہاں سے ہمیشہ قرار دادیں بھی پاس ہوتی ہیں۔ بل بھی پاس ہوتے ہیں، یہ امنڈ منٹس بھی منظور ہوتی ہیں۔ لیکن میں درخواست یہ کروں گا کہ عموماً ممبران اسمبلی کو پتہ نہیں چلتا ہے کہ کیا بل پاس ہوا، کیا امنڈ منٹ ہوئی ہے تو میں ریکویسٹ کروں گا جناب منسٹر صاحب سے کہ وہ تھوڑی سی تشریح کردیں کہ کیا امنڈ منٹ ہوئی ہے؟اور بل کیا پاس ہوا ہے تاکہ ممبران اسمبلی کے علم میں کچھ سمجھ آجائے۔ بیشک ایوان نے منظوری تو دے دی ہے۔

(تالیاں)

جناب فیصل زمان(وزیر کھیل وثقافت): سر! یہ ایک۔۔۔۔۔ بسم اللہ الرحمن الرحیم

جناب عتیق الرحمان: جبل صاحب ته خو پته لگی خو مونږ ته نه لگی۔

وزیر کھیل وثقافت: سر! یہ ایک سپورٹس فاؤنڈیشن ہے جس میں ہم نے یہ کوشش کی ہے کہ ہمارے جو پرانے Asset تھے، پرانے ایسے Players ہیں جن کے آج کل حالات اچھے نہیں ہیں تو ان کو ہم Stipend دیں گے لیکن عبدالاکبر خان صاحب نے ہمیں ایک اچھی تجویز دی ہے کہ جو اچھے سپورٹس مین فوت ہوجاتے ہیں، ان کے ساتھ آپ کیا کریں گے؟ آپ ان کے بچوں کو Stipend دیں۔ لیکن اس میں میری ایک Reservation ضرور ہے اور وہ یہ ہے کہ اگر ایسے سپورٹس مین جیسے جہانگیر خان ہیں، جان شیر خان ہیں تو ایسے سپورٹس مین کو ہم سپورٹ نہیں کریں گے، جیسے قاضی محب تھے۔ ایسے پلئیر جو غریب ہیں اور جن کے بچوں کے پاس Bread and butter نہیں ہیں ان کو ہم سپورٹ کریں گے۔ یہ امنڈ منٹ اس چیز کی تھی۔ (تالیاں) اور میری یہ بھی کوشش ہوگی کہ ہم اپنے سپورٹس ڈائریکٹوریٹ میں ایسے لوگوں کو جو ہمارے پرانے سپورٹس مین رہے ہیں ان کے بچوں کو نوکری کے لئے، میں Priority دوں گا۔ یہ بھی میری کوشش رہے گی۔ اور یہ جو فاؤنڈیشن بنی ہے اس کی Main وجہ یہ ہے کہ سکولز کالجز اور یونیورسٹیز میں جو بچے ابھی کرکٹ کھیل رہے ہیں، جو اچھا سپورٹس کھیل رہے ہیں۔ ان کو

ہم Stipend دیں تاکہ وہ پڑھائی کے ساتھ اس گیم کو بھی Carry on کریں۔ اس کے ساتھ ساتھ ہم Sports equipments بھی لینا چاہتے ہیں۔ پھر اس کے ساتھ ساتھ ہماری جو Traditional sports ہیں جو ہمارے ایریا میں ختم ہو چکے ہیں۔ جس طرح "مخہ" ہے جو صوابی میں کھیلا جاتا ہے اس طرح کے سپورٹس کو اجاگر کرنا، جیسے کبڈی کا کھیل ہے، مقصد یہ ہے کہ ہم اپنے علاقے میں اور خاص طور پر پراونشل سپورٹس ہمارے جو ہیں۔ نیشنل لیول پر اور انٹرنیشنل لیول پہ جو لوگ اچھا Perform کریں گے ان کے ہم Stipend بھی دیں گے اور کوشش یہ کریں گے کہ جن لوگوں کے حالات اچھے نہیں ہیں اور وہ اخباروں میں بیانات دے کر اپنا علاج معالجہ کراتے ہیں، تو ان کو بھی ہم سپورٹ کریں گے اور اس فاؤنڈیشن کو بنانے کی Main وجہ یہ ہے۔ اس میں جو بھی اچھی تجویز ہو گی اس کو ہم ضرور لیں گے۔ عبدالاکبر خان صاحب کی یہ ایک اچھی تجویز تھی اور ہم نے اس کو Consider کیا ہے۔ شکریہ۔

<u>جناب انور کمال خان:</u> جناب سپیکر! زہ۔۔۔۔۔

<u>جناب عبدالاکبر خان:</u> میں ذرا اس امنڈمنٹ کی بات کرلوں جی۔۔۔

<u>جناب سپیکر:</u> عبدالاکبر خان۔

<u>جناب عبدالاکبر خان:</u> جناب سپیکر! میرا اس امنڈمنٹ کو پیش کرنے کا مقصد یہی تھا کہ جو وہ بل لائے ہیں وہ تو بہت اچھا تھا اور اس میں جو زندہ پلئیر تھے ان کے لئے تھا اور میرا مطلب یہ تھا کہ جو بوڑھے ہو جاتے ہیں یا کمزور ہو جاتے ہیں تو ان کی مدد کے لئے کچھ ہو لیکن اس میں اس صوبے کے ان کھلاڑیوں کے لئے جنہوں نے اس صوبے کا نام روشن کیا ہے۔ ان کھلاڑیوں کے لئے جنہوں نے اس صوبے کے ساتھ ساتھ اس ملک کا نام روشن کیا ہے۔ اگر وہ وفات پا چکے ہیں، تو ان کے بچوں کا کوئی ذکر نہیں تھا۔ تو میں یہ امنڈمنٹ اس میں اس لئے لایا کہ وہ پلئیر جو وفات پا چکے ہیں اور ان کے بچے ہیں اور وہ دربدر کی ٹھوکریں کھا رہے ہیں تو ان کے بچوں، جس طرح منسٹر صاحب نے کہا۔ میں بھی یہ نہیں کہتا کہ ایسے پلئیر جو بہت مالدار جو بہت مالدار پلییئر ہوں۔ ان کو آپ دے دیں۔ میں کہتا ہوں کہ جنہوں نے اس ملک کا نام روشن کیا ہے۔ اور اس صوبے کے ساتھ ان کا تعلق تھا۔ اس سے اور پلییئر ہیں ان کی بھی حوصلہ افزائی ہو گی، اس لئے میں یہ امنڈمنٹ لایا تھا۔

<u>جناب سپیکر:</u> انور کمال خان صاحب۔

جناب انور کمال خان: شکریہ جناب سپیکر! جناب سراج الحق صاحب نے بڑی اچھی بات کی ہے اور اچھی روایت ہے کہ بعض اوقات جب کوئی بل یا ایسا کوئی مسئلہ ہاؤس میں پیش ہوتا ہے تو ہمارے اکثر ممبران کو اس کی واقفیت نہیں ہوتی۔ اسی نوعیت کا ایک مسئلہ اس ہاؤس میں پیش آ رہا ہے جناب والا، اور اکثر آپ دیکھ رہے ہیں کہ ہمارے بعض ریزولیوشن اور بعض بل اور بعض Adjournment motions unanimously پاس ہوتے ہیں۔ تو جبل صاحب اکثر کہتے ہیں کہ یہ یونانی مچھلی کیا بلا ہے۔ (تالیاں) کہ یہ یونانی مچھلی پاس ہوئی۔ تو کم از کم اس کی بھی تشریح کی جائے اس لئے کہ بعض لوگوں کو اس چیز کی سمجھ نہیں آتی۔ وہ کہتے ہیں اور اکثر ہم سنتے ہیں کہ یہ یونانی مچھلی، یونانی مچھلی، تو اس کی ذرا تشریح کی جائے۔

جناب سپیکر: متفقہ طور پر، جناب اسرار اللہ گنڈاپور صاحب

جناب اسرار اللہ خان گنڈاپور: جناب سپیکر! اس میں گزارش یہ تھی۔

جناب سپیکر: اس سے پہلے کہ شاد محمد خان چائے کے وقفے کے لئے پوائنٹ آف آرڈر کریں۔ آپ مختصر کریں۔

جناب اسرار اللہ خان گنڈاپور: جناب سپیکر! ان سے پوچھنا یہ تھا کہ یہ جو سپورٹس مین ہوں گے ان کے لئے ایم ایم اے کا ہونا شرط تو نہیں ہے۔ مطلب یہ ہے کہ ہمارے صوبہ سرحد سے ہوں گے۔

Mr. Speaker: The House is adjourned for tea break.

(اس مرحلہ پر ایوان کی کارروائی چائے کے لئے ملتوی کی گئی)

(وقفہ کے بعد جناب سپیکر، مسند صدارت پر متمکن ہوئے)

جناب سپیکر: جناب انور کمال خان صاحب، (گرجتی آواز سے) تاکہ ایم پی اے حضرات جو ہیں دیکھیں نا، بشیر احمد بلور صاحب تشریف لائے ہیں۔

جناب انور کمال خان: میں جب بسم اللہ کروں گا اور بات شروع کروں گا تو مجھے یقین ہے کہ کافی حد تک ممبران موجود ہیں وہ ہاؤس میں ــــــــ۔

ایک آواز: ممبران صاحبان۔

جناب انور کمال خان: ہاں، ممبران صاحبان وہ ہاؤس میں آچکے ہوں گے اور میرے خیال میں اس وقت جو یہاں پہ موجود نہیں ہیں اور وہ اپنے اپنے چیمبرز میں بیٹھے ہوئے ہیں تو کم از کم ان کو بھی اس چیز کا علم ہو جائے گا۔ جناب سپیکر، میں ایک بڑے اہم نکتے کی طرف آپ کی توجہ مبذول کروانا چاہتا ہوں اور میری خواہش تو یہ تھی کہ اگر ہیلتھ منسٹر صاحب یہاں پہ موجود ہوتے، میرے خیال میں یہاں پہ کسی کمرے میں بیٹھے ہوئے ہوں گے۔ جناب والا، کوہاٹ روڈ پر ایک سٹیلائٹ ہاسپٹل ہے اور ہیپٹا ئٹس کے ان کے پاس اس ہاسپٹل میں کم و بیش نوے مریض ہیں۔ اور جناب والا، چونکہ، ہیپاٹائیٹس ایک ایسا مرض ہے کہ اللہ تعالیٰ ہر ایک مسلمان کو اس سے بچائے اور حکومت کی طرف سے بھی واضح احکامات اس سلسلے میں آرہے ہیں۔ اور اس کا جو علاج ہے میرے خیال میں وہ ایک غریب آدمی کے بس کی بات بھی نہیں ہے۔ تو اس سٹیلائٹ ہاسپٹل میں ہیپاٹائیٹس کا جو کورس ہوتا ہے، اس میں ہر ایک مریض کو کم و بیش کورس کے حوالے سے ایک لازمی بات ہے، کہ اسے کم از کم انجیکشنز لگنے ہوتے ہیں۔ اور ہر ایک انجکشن جو ہے تو وہ Alternate day پر لگتا ہے۔ اور ہر ایک انجیکشن کی قیمت ہزار روپے سے لیکر پندرہ سو روپے تک ہے تو جناب والا، اس وقت صورتحال یہ ہے کہ وہ جو 90 مریض سٹیلائٹ ہاسپٹل میں زیر علاج ہیں۔ ان میں سے تمام مریضان کو نصف کے قریب انجیکشنز لگے ہیں یعنی کسی کو چالیس لگے ہیں، کسی کو پچاس لگے ہیں۔ اور یہ انجیکشنز زکواۃ کے فنڈ کے پیسوں سے یہ انجیکشنز انہیں مہیا کئے جاتے تھے لیکن اب یہ سلسلہ منقطع ہو گیا ہے۔ تو اس سے یہ خدشات ہیں کہ جن Patients کو ہیپیاٹائٹس کے وہ چالیس یا پچاس انجیکشنز لگے ہیں یا ان کا کورس Complete نہیں ہوا تو یہ جتنے بھی انجیکشنز ان کو لگے ہیں تو وہ تمام کے تمام ضائع ہو گئے۔ اگر کسی کو چالیس انجیکشنز لگے ہیں تو اس سے مراد یہ ہے کہ تقریباً پینتالیس یا پچاس ہزار روپے کے حساب سے ایک مریض پہ جو پیسہ خرچ ہوا ہے وہ ضائع ہو گیا ہے اور یہ پیسہ اس وقت تک ضائع ہوتا رہے گا جب تک آپ اس کا کورس مکمل نہ کر لیں۔ تو یہ ایک عام شکایت ہے اور میرے خیال میں یہاں پہ ہمارے جو باقی ممبران ہیں ان کو بھی اسکا پتہ ہو گا اور لوگوں نے ان سے رجوع کیا ہو گا۔ لیکن انسانی ہمدردی کی بناء پر بھی ہیں۔ آپ کی وساطت سے اور ہیلتھ منسٹر صاحب اب اس وقت موجود ہیں۔ کہ برائے مہربانی یہ کوشش کریں کہ جہاں سے بھی ہو ان لوگوں کو جن کو کہ ہیپاٹائیٹس کے انجیکشنز لگے ہیں میں سٹیلائیٹ ہاسپٹل کے حوالے سے بات کر رہا

ہوں کہ وہاں پہ ان لوگوں کا کورس پورا نہیں ہوا۔ 72,72 انجکشنز ان کو لگنے تھے۔ تیس چالیس انجکشنز ایک ایک مریض کو لگنے کے بعد وہ سلسلہ منقطع ہو گیا ہے۔ اب وہ پریشان حال پھر رہے ہیں۔ کبھی آپ کے پاس کبھی میرے پاس کبھی کسی اور کے پاس وہ جارہے ہیں اور میرے خیال میں اس پر مزید ممبران بھی بات کریں گے تو چیئر کی وساطت سے آپ سے یہ ریکویسٹ ہے کہ برائے مہربانی یہ سلسلہ منقطع نہ کریں، وہ غریب لوگ ہیں۔ ان کا بس نہیں چلتا، حکومت کا اپنی جگہ پہ تاوان ہے اور دوسری طرف آپ نے جو بھی اقدامات اٹھائے ہیں، وہ تمام اقدامات، جب تک ان کا کورس مکمل نہیں ہو گا وہ تمام کا تمام کورس ضائع ہو جائے گا۔ پیسوں کا بھی ضیاع ہے اور ان لوگوں کو اس سے کوئی افادیت بھی نہیں مل سکے گی۔ شکریہ جناب سپیکر۔

محترمہ نگہت یاسمین اورکزئی: جناب سپیکر صاحب! میں اسی، سر میں۔۔۔

جناب سکندر حیات خان: جناب سپیکر! هم دغه ایشو باندې ځه هم یو منټ خبره کول غواړم۔۔۔

محترمہ نگہت یاسمین اورکزئی: جناب سپیکر! سر! میں اسی سیٹلائٹ ہاسپٹل کے حوالے سے بات کرنا چاہتی ہوں۔

جناب سپیکر: نگہت اورکزئی صاحبہ۔

محترمہ نگہت یاسمین اورکزئی: تھینک یو ویری مچ جناب سپیکر صاحب!

جناب سپیکر: سب Withdraw ہو گئے ہیں آپ کے لئے۔۔

محترمہ نگہت یاسمین اورکزئی: سر! Actually بات یہ ہے کہ انور کمال خان مروت نے جو بات سیٹلائیٹ ہاسپٹل کے۔۔۔

جناب سپیکر: اور بونیر میں تو بالکل بھی نہیں ہیں۔۔۔۔

محترمہ نگہت یاسمین اورکزئی: لیکن سر! انہوں نے سیٹلائیٹ ہاسپٹل کے حوالے سے جو بات کی ہے۔ تو اس بات سے میں ان کے ساتھ Agree کرتی ہوں کیونکہ وہاں کے ہاسپٹل کے ڈاکٹر نے مجھے Approach کیا تھا کہ یہ جو اتنا زیادہ پیسہ خرچہ ہوا ہے ہیپاٹائٹس بی، اور اس پر میں نے پہلے بھی بات کی تھی، منسٹر صاحب کے Knowledge میں آپ کی وساطت سے یہ بات لائی تھی کہ

Specially سیٹلائٹ ہاسپٹل کے حوالے سے انکوجوز کواۃ اور میری منسٹرز کواۃ سے بات بھی ہوئی ہے اس سلسلے میں اور انہوں نے یہ یقین دہانی کروائی ہے کہ جو بھی یعنی Yearly ان کوز کواۃ کی مد میں پیسے ملتے ہیں تو وہ میں ان کو دونگا۔ اسی طریقے سے ہیلتھ منسٹر صاحب سے جب میری بات ہوئی تو انہوں نے بھی کہا ہے کہ ہم اس کے لئے کوشش کر رہے ہیں، کہ اس سیٹلائیٹ ہاسپٹل بلکہ میں نے تو یہ کہا تھا اور اس دن بھی میں نے بات کی تھی کہ پورے صوبے کے لئے ہونا چاہیئے اور Specially ہمارا جو صوبائی اسمبلی کا سیکرٹریٹ ہے، اس کے عملے کے لئے ہونا چاہیئے کیونکہ یہ ہماری خدمت کرتے ہیں۔ اور یہ بہت خطرناک مرض ہے۔ اگر ایک سے دوسرے کو لگ جائے خدانخواسطہ تو اس کے لئے میں یہی آپ کی وساطت سے درخواست کرونگی۔

جناب سپیکر: جی، سکندر خان شیر پاؤ صاحب۔

جناب سکندر حیات خان: جناب سپیکر، دا انور کمال خان او نگہت بی بی چې کومه ایشو اوچته کړه زما په نظر کښې دا ډیر اهم یو ایشو دے۔ او دا خالی دے هسپتال کښې نه ، نو زه صوبه کښې هم دا مختلف ځایونو کښې د غه مسئله ده۔ د دے هسپتال په ذریعه مونږه دا ستاسو په وساطت سره د وزیر صحت مخامخ دا یو ایشو ایږدو ، ځکه چې جناب سپیکر هم دهغه مریضانو سره زیاتے دے چې د هغوی نیم کورس دغه شی بیا د سره کورس به شروع کوی۔ دومره خرچې په هغوې باندې شوې ده هغه پیسې هم ضائع شوې۔ او دا ټول تکلیف دے دغه مریضانو ته نو دیکښې مونږه دوئ ته ریکویسټ کوؤ چې دوئ دے کښې اقدام واخلی۔ او مثبت اقدام چې واخلی او په دے باندې فوری عمل اوکړې شې۔

جناب سپیکر: جمشید خان صاحب۔

جناب جمشید خان: شکریه جناب سپیکر ، د کومې مسئلے متعلق چې انور کمال خان او سکندر خان شیرپاؤ او نگہت اورکزئی خبره اوکړه تاسو ته خپله پته ده چې بونیر د دے نه څومره متاثر دے ، او هغه مریضان چې چا ته نیم کورس شوې دے۔ یا څه حصه د کورس شوې ده۔ او دا پاتې او نه شی ورته نو زما په خیال چې هغه کومه شوې ده۔ هغه پیسې به بے فائده لاړے شې۔ نو دا به درخواست وی زمونږ وزیر صحت ته چې هغه دے مسئله باندې سنجیدگئی سره غور اوکړی۔ او چې

چاته کورس شروع شوې دے چې هغه کورس کم از کم مکمل شی او د نورو کسانو د پاره د کورس انتظام اوکړی۔

جناب سپیکر: عنایت اللہ صاحب،وزیر صحت۔

جناب پیر محمد خان: سپیکر صاحب! زه یو خبره، لږ غوندې اجازت غواړم۔لږ شان اجازت غواړم۔

جناب سپیکر: جی پیر محمد خان صاحب۔آپ جمود کو توڑنا چاہتے ہیں۔

جناب پیر محمد خان: بسم الله الرحمن الرحیم۔که تاسو اجازت راکړو نو زه ډیر خوشحاله۔۔۔

جناب سپیکر: بس اجازت دے۔

جناب پیر محمد خان: ښه جی سپیکر صاحب۔ زه به لږ شان د دے باره کښې خبره۔۔۔

(قطع کلامی)

جناب سپیکر: چې یو یو کس پاڅی نو اجازت دے خو چې ډیر پاڅی نو بیا په خپله فیصله کوئ۔

جناب پیر محمد خان: مهربانی۔ د هیپاټائیټس په باره جناب سپیکر صاحب زمونږ په ټوله صوبه کښې یو مشن روان دے۔ ماته په دے هسپتال کښې هم بعضو ډاکټرانو یو چټ غوندې راکړو چې تاسو خو دے ته ډیراهمیت ورکړې دے او یقیناً چې بیماری خو ډیره خطر ناکه ده۔ خو اول دا خبره چې د دے مرض علاج لا نشته ، نه په ټوله دنیا کښې تر اوسه پورے علاج ایجاد شوې دے۔

جناب سپیکر: ہیپاٹائیٹس سی۔

جناب پیر محمد خان: کوم ویکسین چې راوتی دی۔ نو د دے ویکسین په باره کښې زه تاسو ته خبره کوم ما پرے پخپله د بی بی سی نه پروګرام اوریدلې دے۔ چې هغه پرے تفصیلی مضمون بیان کړو بیا ئے اووئیل چې د 5%نه تر 10%پورے د فائدے امکان شته۔ او په آخر کښې اووئیل "تاہم ابھی تک یہ لاعلاج ہے"۔ دا په کوم

ویکسینوچې مونږ ه په کروړونو روپئی لګوؤ، پرون په هسپتال کښې هلته ډاکټرانو۔۔۔

جناب سپیکر: پیر محمد خان صاحب زما په خیال په دے Standardبه ئے خبره اوکړو۔ خو چې دا Sub-Standard ورته ورسئی نو مطلب دا دے چې دغه دے۔

جناب پیر محمد خان: نا لږ صبر اوکړئ جی۔ نه Sub-Standardخبره وروستو ده۔ زما مقصد بل دے جی۔ زما مقصد دا دے چې په دے باندې چې مونږ په کروړونو روپئی لږ لګوؤ نو دا عبث تاسو لګوئ۔ د دے ویکسینو فائده نشته او دا صرف په دے پاکستان کښې په برصغیر کښې په دے شی باندې ډیر زور دے، مونږه تلی وو په 1999ء کښې دوره باندې تهائی لینډ ته او هلته کښې چې کوم ډاکټر سره د سبحان د تره زوئے وو خدائے د اوبخښی مړ شو۔ هغه هم وو۔ او مونږه تلی وو، هغه ډاکټرانو سره معائنے د پاره هلته ئے چې کوم سپیشلسټ وو چې د هغه 32یا 33هسپتالونه دی خپل پرائیویټ، هغه وئیل چې دلته کښې دا ویکسین مونږ خپل مریضانو ته نه کوؤ دا صرف پاکستان کښې کیږی او دے کښے یو رپورټ دا دے سپیکر صاحب، معافی غواړم چې د پاکستان ډاکټرانو ته په دیکښې انعام ملاویږی چې تاسو دا ویکسین زمونږه ډیر اوباسئی۔ د موټر انعام ورسره شوې دے۔ زمونږ په دے دغه کښې یو ډاکټر وو هغه ته به Dr. Spasmodine بیا خلقو وے۔ هره دوائ چې به لیکله نو یو Spasmodine به ئے ورسره لیکلو، هغه بیا په Dr. Spasmodine مشهور شوے وو۔ دلته کښې مونږه ته دا یو خبره ده چې که دا ځیز روان وی په دے ویکسینو ځان پوره پوهه کول غواړی په دے امریکه کښې زمونږ ډیر خلق دی۔ په برطانیه کښې دی۔ اول خو د زمونږه۔۔۔

(قطع کلامی)

جناب سپیکر: هیلتهٔ منسټر صاحب۔

جناب پیر محمد خان: هیلتهٔ منسټر د پته اوکړی چې دا هلته کښې خپل خلق دے چې هلته هم دا خلق دا ویکسین کوی ځان له او که نه؟ صرف په پاکستان کښے پرے تجربه کوی۔ ځکه چې د سن پانچ د سن سات پورے دا تجرباتی طور لګیا دے جی۔ د

دے وجه نه زه دا کروړونه روپئی چې پرے لګی زما په خیال عبث دی۔ هغه چا چې لګولی دی هغوئ ته فائده نه ده شوې۔

<u>جناب سپیکر: ہیلتھ منسٹر صاحب۔</u>

<u>جناب عنایت اللہ (وزیر صحت):</u> بسم الله الرحمن الرحیم ۔شکریه جناب سپیکر صاحب۔ د هیپاټائټس حقیقت دا دے، چې د وباء صورت یئے اختیار کړے دے په ټول صوبه کښې او صوبائی حکومت په دے سلسله کښې پهل اوکړو او په ټوله صوبه کښې ئے د آګاهئی یو مهم اوچلولو څه موده مخکښې، یو هفته، او دے صوبائی حکومت ته دا اعزاز حاصل دے چې په ټول پاکستان کښې اول د صوبه سرحد صوبائی حکومت دا مهم اوچلولو ځکه چې مونږه د ماهرینو سره دا مشاورت په نتیجه کښې دے خبرے ته رسیدلی وو چې هیپاټائټس دومره Expensive علاج دے چې حکومت په پاکستان کښې چې ټول څومره مریضان دی۔ د هغې د دریمې حصے علاج کول غواړې نو چوده ارب روپئی خرچ پرے راځی۔ نو لهذا، او دا صرف هیپاټائټس۔سی د مریضانو په Medication باندې به چوده ارب روپئی خرچ راځی۔ کله د حکومت دا وس نه دے چې د ټولو خلقو، ټولوبیمارانو علاج اوکړی د دے واحد لاره هم دغه ده چې Prevention اوشی او د Prevention آګاهی په خلقو کښې راپیدا شی مهم اوچلیږی خلق چې د کوم څیز نه چې دا مرض خوریږی د هغه مرض، د هغے وجوهاتو دغه معلوم شې او د هغې نه ځان اوساتی، تدارک د هغے اوشې۔ نو د دے وجه نه صوبائی حکومت دغه مهم اوچلولو بیا صوبائی حکومت دے حوالے سره ما چې کوم خلق په دے مرض کښې راګیر دی او د هغې د علاج پیسې ورسره نشته نو د هغوئ د پاره Safety ness د Create کولو د پاره هم صوبائی حکومت یو منصوبه لری۔ چې د هغې Endowment Fund Bill به یا دے سیشن کښې راشی یا به بل سیشن کښې راشې۔ په هغې کښې یو دغه هیپاټائټس سی هم دے، چې په هغظ کښې مونږه د پنځوسو کروړو روپو یو فنډ قائموؤ۔ او هغه فنډ به مونږه، د هغې Investment به کوؤ، په هغې کښې به کاروبار کوؤ۔ د هغې په نتیجه کښې چې مونږه ته کوم Income راځی نو دا چې څومره Expensive treatment دی د دے علاج به پرے بیا کوؤ۔ د هغې مریضانو او د دے نه علاوه چې د زکواة په مد کښې مونږه ته

کومې پیسې راځی نو په هغې کښې هم مونږه هیپاټائټس د مریضانو د پاره یو حصه مقرر کړے ده چې د هغې نه به په میاشت کښې د هیپاټائټس د مریضانو علاج کیږی مونږه د فیډرل حکومت، د فیډرل منسټری آف زکواة ته هم کیس Take up کړے دے او د هغوئ ته مو دا ریکویسټ کړی دے د صوبائی منسټری آف زکواة په Through باندې چې د دے چونکه دا یو Natural calamity ده نو د ددے وجه نه د مونږ ته صرف د هیپاټائټس د پاره د Special Allocation فیډرل منسټری زکواة اوکړی۔ هغوئ اووئیل چې به مونږ به خپل زکواة فیډرل زکواة کونسل کښې دا خبره Take up کوؤ۔ او د دے امید هم شته چې هغوئ مونږ ته په دے سلسله کښې هم پیسې راکړی۔ د دے مخصوص، پیر محمد خان صاحب چې کومه خبره اوکړه نو دا دیکښې د هیپاټائټس بی د پاره Available دی او د هیپاټائټس بی ویکسین دریافت شوې دی هیپاټائټس سی ویکسین نشته دے علاج ئے نشته دے۔ او د بی د پاره چې کوم ویکسین دی نو هغه مونږه د پاکستان د حکومت په پیسو نه کوؤ۔ بلکه مونږ ته بین الاقوامی طور فنډ ملاویږی د دے د پاره سپورټ ملاویږی دا زمونږ EPI پروګرام حصه جوړه شوې ده۔ دا دوئ چې د دے ویکسینو په دے باندې چې د دوئ کومه خدشه ده چې یره دا ویکسین Effective نه دی، دا مؤثر نه دی، په دے باندې علاج نه کیږی، زما خیال دے چې دا په ټوله دنیا کښې کیږی، او پاکستان صرف او صرف، په هغه یو څو ترقی پذیر ممالک کښې دے، چې Under one یا One year چې کوم ماشومان دی نو د هغوئ د پاره ویکسین زمونږ په پروګرام کښې شامل شوې دی۔ دا پاکستان په یو څو ترقی پذیر ممالک کښې شامل دے نور په Develop countries بالکل دا شته دے۔ بهر حال د دے د تسلئی د پاره زه دوباره په دے باندې Confirmation اوکړمه۔ چې څومره د دے مرض ماهرین دی Gastrotalogists دی زمونږ په صوبه کښې شته په اسلام آباد کښې شته دے په لاهور کښې شته دے۔ د هغوئ سره به هم زه رابطه اوکړم که واقعی دا ویکسین مؤثر نه وی نو مونږ به بیا نه دغه کوؤ۔ خو بهر حال پیسه مونږه صوبائ حکومت هم نه خرچ کوی نه وفاقی حکومت خرچ کوی بلکه په دے کښې مونږ ته د بهر نه امداد ملاویږی محترم ممبر صاحب چې د دے، Specially د دے

سیټلائیټ هسپتال د مریضانو طرف ته کومه دوئ توجه راګرځوولے ده چې لس اتیا مریضان دی او د هغوئ نیم علاج شوے دے او باقی فنډ ختم شوې دے۔ زما خیال دا دے چې دے سلسله کښې به زه د هغے هسپتال ایډمنسټریشن ته او دے نورو درے واړو غټو هسپتالونو ایډمنسټریشن سره رابطه اوکړمه د دغې مریضانو یو ګروپ که ماسره ملاؤ شی، او د هغې نه ورستو مونږ په څه طریقه باندې دے له حل رااوباسو دا Sort out کړو نو بهرحال دا یو خبره واضح کول غواړم چې صوبائی حکومت نه بلکه مرکزی حکومت هم په شریکه دا کوشش اوکړی نو دا بالکل ناممکنه ده چې د ټول هیپاټائټس مریضانو فری علاج اوکړی او دا زمونږه یو المیه ده مونږ ته توجه په دے باندې ورکول پکار دی زه خو وایم چې د اسمبلئی دا منتخب ممبران هم په دے سلسله کښې د اګاهئی مهمونه اوچلوی خلق د دے خبرې نه خبر کړی چې دا مرض څنګه خوریږی او ولے خوریږی۔ (تالیاں) که مونږه ټول په دے کښې شریک شو د جماعتونو امامان په کښې شریک کړو د اسمبلئی ممبران، منتخب کونسلران په دے مهمونو کښې شریک کړو مونږه یو هفته مهم چلولې دے مونږ دوباره بیا داسے مهمات مسلسل اوچلوؤ نو دا مرض به مونږ بیا قابو کړے شو او دا د دے Prevention کیدے شی علاج ئے د ټولو مریضانو بالکل Impossible دے۔

تمباکو سیس اور غریب کسانوں پر اس کے اثرات

جناب سپیکر: جی، نیکسٹ آئٹم تمباکو سیس اور غریب کسانوں پر اس کے اثرات۔ جناب مختیار علی صاحب ټوبیکو سیس باندې۔

جناب مختیار علی: جناب سپیکر صاحب! یو خو دا وه چې مونږه یو تحریک التواء راوستې وه۔

جناب سپیکر: دا د هغې تحریک التواء په نتیجه کښې داتاتهTop priorityحاصله ده۔

جناب مختار علی: ښه جی ښه۔ هغه خو دا وه جی چې هغه وخت سره چونکه صوابی کښې دا یو مسئله وه جی اوس هم ده۔ هغه مسئله چې تمباکو چې دے نو تاسو ترے هم ښه خبر یئے۔ د بونیر ئے جی، چې ډیره اهم او ډیره غټه مسئله ده جی او تر

اوسه پورے څه حل راوتے نه دے۔ د هغې مسئلے ، حقیقت خبره دا ده چې دلته کښې خو ډیر زیات یعنی خائسته خائسته او دهواں دار تقریرونه هم کیږی۔ او وخت سره چې کوم دے مونږه د حکومتی بینچونو ملګرتیا هم کوؤ خو زه دا یو خبره کوم چې دااوسنې حکومت، سره د دے چې په دے اسمبلی کښې خو ډیر زیات قراردادونه که هغه د پراپرټی ټیکس په دغه کیږی او که هغه د شریعت په بل کښے چې دلته کښې مونږه پاس کړے دے۔خو تر اوسه پورے پرے عمل نه دے شوې۔ دغه شان مخکښې هم مونږه تمباکو سره تړلې خبرے کړی دی۔ چې هغه دے ځل تاسو ټولو ته واضح ده ،ښکاره ده۔ چې ایګریمنټونه، وائ شوې وو۔ او څه د خدائے تعالیٰ د طرف نه ګلئی هم شوې ده۔ هغه زمیندار، غریب کاشتکار چې کوم دے نو هغه در په در تر اوسه پورې ګرځی او هغه تمباکو د هغوې ګودامونه ډک دی یو پانړه هم لا اغستې شوې نه ده په دغه سلسله کښې زمونږ یو جوائنټ کال اټینشن هم جمع کړې وو۔ چې هغه د هغې وخت سره دغه وو۔ یعنی په هغې کښې میټنګونه هم اوشو۔ منسټر صاحب خو هم نشته وعدے هم ډیرے زیاتے شوې وے۔ خو زه یو خبره کومه چې په دیکښې اهم او غټ رول د دے اوسنی حکومت چې د شریعت او د اسلامی نظام په دغه کښې وجود کښې راغلې دے۔ خو په دے غریبو او په دے کاشتکارانو باندې ټیکسونه هم لګولی دی د تمباکو یو ټیکس ئے لګولې دے۔ چې دهغے ډیر لوئے اثر چې کوم دے د تمباکو په مارکیټ باندې پریوتے دے او هغه دا چې دا سیس، چې کومه تاسو خبره اوکړه زه دا وایم چې ګنی مخکښې هم داسې نه وه چې دا حکومت دومره زیات یعنی د لوږے مړ کیدو یا خلق پکښې د لوږے مړ کیدل۔کله چې دا ټیکس اولګیدو نو داسې نه ده چې ګنی اوس هم خلق چرګان او پراټے خوری۔ مونږه دا وئیلی وو چرې دے ځل چونکه دا ایګریمنټونه هم وهلې شوې دی او ګلئ هم شوې ده او زمیندار نور هم ډیر زیات خراب دے نو که دے ځلے ئے دا ټیکس نه وے لګولے۔ نو آئنده کال د پاره به په دے باندې غور شوې وو۔ نو هغه ټیکس چې کله اولګیدو۔ نودا کمپنی چې کوم دی دا ټول ډیلران هم مارکیټ ته رانه غلل۔ او دغې د دوه غټو کمپنو چې کوم P.T.CاوL.T.C ده هغوی یو خپله Monopolyجوړه کړه په دیکښې زمونږه په وزیراعلیٰ هاؤس کښې هم میټنګ

شوې وو۔ خو هغوی هغه خپله Monopoly برقراره اوساتله۔ هغه واړه ډیلران هغه مارکیټ ته رانه غلل د دغه ټیکس په وجه باندې دوئ خو دا خبره کوی چې دا ټیکس په ډیلرانو باندې دے په زمیندارو، په غریب زمیندار باندې نه دے۔ خو د دے ډائریکټ اثر هم په دغه زمیندار ځکه دے چې کله مونږه اوګورو تیل ګران شی نو دا په بسونو والا یا په ټرانسپورټ والا باندې ګرانیږی نه۔ هغوی بیا ورستو اولګی او کرایه ګرانې کړی۔ نو هغه په عام، غریبو خلقو باندې د هغے اثر پریوځی۔ نو زه دا یو خبره کومه، په دے به تفصیل سره عبدالاکبر خان خبرې کوی خو دا درخواست مے دے دے اوسنی حکومت ته خاصکر چې کم ز کم دے غریبو خلقو سره چې کومې وعدے کوی کومې خبرې کوی یا په دے فلور باندې کومې خوږے خوږے او ډیرے پستې پستې او ډیرے خائسته خائسته خبرې کوی۔ پرون ما لیدل چې دلته کښې وزیراعلیٰ صاحب ناست وو او زمونږ کوم یو ممبر به چې پاسیدو نو هغوی به د هغه ډیر زیات تعریفونه او صفتونه به ئے کول خو زه دا وایم چې ترننه پورے هم که هغه د فنډ خبره وه نو هغه هم ترننه پورې مونږ له راغلې نه دے۔ او هغوې دغه وعده بیا هم اوکړله چې دوه هفتو کښې، دوه هفتو ته به مونږه بیا هم اوګورو دغسې د ټیکس خبره هم کیده۔ نو زما دغه یو څو خبرې وے جی ډیره مهربانی۔

<u>جناب سپیکر</u>: سرفراز خان څه دے خیال دے چې دا فلور عبدالاکبر خان ته ورکړو۔ چې دوئ به دغه کوی۔

<u>جناب سرفراز خان</u>: او د کړی جی۔

<u>جناب سپیکر</u>: *امیر رحمان صاحب*۔

<u>جناب امیر رحمان</u>: بسم اللہ الرحمن الرحیم ۔جناب سپیکر صاحب! د دے نه مخکښې هم د څلورو شپږو میاشتو نه مونږ او زمونږه د صوابی نور ملګری چې کوم دی ایم پی اے ګان، د بونیر د چارسدے په دے باندې تفصیلاً خبرې اترے دلته کښې کړی دی۔ خو هیڅ څه عمل درآمد پرے نه د شوې۔ د مردان هم داسې رونړه شته۔ چې هغوی پرے کړی دی۔ خو دلته کښې خبره راولو د سرپلس تمباکو له، په صوبه کښې چې څومره پیداوار شوې دے هغه پچپن ملین دے ، پانچ کروړ پچاس

لاکھ K.G تمباکو پیداوار شوې دے او چالیس ملین چې دے ، چار کروړK.G
چې کوم دے نو دا د کمپنو او د ډیپوانو چې کوم ډیمانډ دے۔ نو دا 55ملین، نه
چې 40 ملین منفی کړې نو څه 15 ملین، ایک کروړ او پچاس لاکھK.G چې دے
دا سرپلس تمباکو اوس په دے مارکیټ کښې دے۔ زمیندارو او ډیلرانو سره
پراته دی د هغې مسئله ده۔ دلته کښې د دے نه مخکښې هم مونږه په ایګریمنټو
باندې خبرې اترے کړے دی۔ هیڅ څه غور پرے نه دے شوے۔ ځکه چې کوم
مالدار خلق وو، دسمی خاوند وو، سفید پوش وو او اثررسوخ والا وو نو دهغه
ایګریمنټې بحال شوې دی خو چې کوم غریب وو او کوم داسې بے وسه وو نو هغه
هم دغه شان درپدر خاروې په سر دے نو هغه تمباکو تراوسه پورے پراته دی
ورسره ورسره کمپنئې چې دی اوس یو بل ظلم زیاتې کوی دلته ملټی نیشنل
کمپنې دی چې هغوې ډیره ظلم زیاتی کوی ستاسو ته به پته وی، کیدے شې
ستاسو په علم کښې به وی او که نه وی نو ستاسو په نوټس کښې به ئے هم راولو
چې هغوې اوسAverageډیر کم چلوې۔ د دے نه مخکښې چې کومه د هغوې
کوټه وه او کوم Averageروان وو نو هغه څه پینتالیس، پچاس کښې روان وو
اوس هغه Average هغوې چالیس، اکتالیس نه راوستې دے ، سرپلس دی ځکه
دوئ یو ظلم زیاتے روان کړے دے۔ ورسره ورسره، او د Payment خبره هم ده
مخکښې به دوئPayment په یو هفته کښې کولو، بیا به ئے په واوچرباندې دوه
هفتے اچولې، اوس میاشت اچوی او د دے نه پس زما خیال دے بیا دوه میاشتې
یا درے میاشتې نو دا یوډیر غټ ظلم زیاتے روان دے۔ داسمبلی په فلور باندې
هم مونږه دلته کښې خبره کړے ده۔ واک آوټ هم مونږه کړے دے۔د احتجاج چې
هر قسم حربے وی هغه مونږه کړی دی۔ د دے خلقو د پاره، دخپلو عوام د پاره او
بیا د دے ایم پی اے ګانو زمونږه د دے ملګرو یو وفد د ربانی صاحب په قیادت
کښې د ټوبیکو بورډ چئیرمین صاحب سره ملاؤ شوې وو۔ هغوی سره زمونږه په
دے سلسله کښې خبرې اترے شوې وے ، د صوابئ د ډی سی او صاحب سره هم
هغوی خبره کړے وه۔ زمونږه یو ټیسټ هغوی لیږلے دے چې په هغے باندې تر
اوسه پورے څه عمل درآمد نه دے شوې نو مو نږه حیران یو چې آخر مونږه به دے
خپلو عوامو له، دے زمیندارو له، دوئ له به څه جواب ورکوؤ۔ چې کلو ته لاړ

شو نو خلق راځي په حجرو کښې راته ناست وی، په کروړونو په اربونو روپۍ د سنټرل ایکسائز په شکل کښې، د سیس په شکل کښې، دا ډیوټی چې مونږه ورکوؤ او مونږ سره په فلور آف دی هاؤس هم دا وعدې کیږی چې دا پیسې چې کومې دی دا د ایکسائز ډیوټی ده یا د ټوبیکو سیس ده نو دا هم په دغه ضلعو کښې لګوؤ چې کومو ضلعو کښې تمباکو پیدا کیږی۔ هغه وائ چې د تعمیرو مرمت د پاره، د جنګلاتو د پاره خو په صوابئ ضلع کښې تراوسه پورې ما یو کلومیټر روډ هم نه دے لیدلې چې دوئ یو کلومیټر روډ مونږ ته۔ سم کړې وی یا داسې ډیرے اونے شته دے د جنګلاتو په دغه کښې چې هغه خرابې دی، بیمارې دی، ختمې شوې دی۔ نه چا اونے اولګولې، نه چا دغه اوکړو۔ قسماقسم وعدې کیږی او ټوبیکو بورډ هم زمونږه د زمیندارو د پاره هیڅ قسم داسے څه دغه نه دے کړے چې یره زمیندار ته دے سیفټی ملاؤ شي، د زمیندار د خیر ښیګړے د پاره مدد څه اوشی، هیڅ قسم څه دغه نشته دے۔ نو زما ورسره دا هم تجویز دے چې یو ایکسپورټ سیل دے جوړ کړے شي چې زمونږه د سرپلس تمباکو دا مسئله حل شي ځکه چې بیا دا نه وی چې څوک په څه باندې اخلی او څوک ئے په څه اخلی۔ که تاسو اورګورئ زمونږه چې کوم زمیندار رونړه دی چې په یو ایکړ، دوه جریبه زمکه باندې چې څومره تمباکو کری او څومره په هغې باندې کړاؤ کیږی، څومره تاوانونه کیږی، هغې باندې د لړګی تاوان راځی، په هغې باندې د څرو تاوان، هر قسم تکلیفونه وی خلقو ته، که هغې ته اوګورئ نو څه چالیس بیالیس هزار روپۍ په هغې باندې خرچې کیږی خو چې زمونږه کومو ملګرو رونړو سره د لیکسن ټوبیکو کمپنی یا د پاکستان ټوبیکو کمپنی ایګریمنټونه وی نو هغوی د تاوان نه بچ کیږی، څه لږ غوندې څلور شپږ زره روپۍ منافع ورته ملاؤ شي خو بیا هم دغه کیږی۔ خو چې دغه خلق د دے زمیندارو نه او د دے خلقو نه تمباکو نه اخلی، دا وړے چې کومې کمپنۍ دی نو یو ظلم زیاتې هغوی هم کوی۔ که دلته کښې لیکسن کمپنۍ کښې یا پی ټی سی کښې یو بهټۍ چې ده، شپږ، اووه بنډلې اته زره، لس زره او پنځلس زره روپۍ کوی نو هغه په وړو کمپنو کښې چې کوم پرچیز کیږی نو هغه شپږ، اووه زره روپۍ کوی نو ډیر زیات نقصان دغه خلقو ته کیږی ځکه چې په دیکښې د یو ماشوم نه واخلې تر لوئے پورے، که نارینه دی

او كه زنانه دي، كه لوئے دي او كه واړه، په ديكښې هغوې ته تكليفونه ملاويږي او هم دے ته ئے آسره وي۔ كه جواز زمونږ خلق اوكړي نو او به ئے خوري، كه غنم وي نو هم ئے اوخوري خو دا زمونږه يو Cash crop دے۔ تهانه تحصيل، جوړ ناجوړه، كوژدن واده، دا هر څه چې دي په دے كيږي۔۔۔۔۔۔

(اس مرحلہ پر سپیکر صاحب نے ٹائم ختم ہونے کی گھنٹی بجائی)

خو دلته كښې د ټوبيكو سيس په حواله سره مخكښې هم په دے فلور باندې خبرې اترے كړي دي، مونږه تجويزونه دوئ له وركړي دي خو زمونږه په تجويزونو او په خبرو باندې هيچا څه غور نه دے كړے۔ د كله نه چې دوئ دا ټيكس لګولو نو په دے فلور مونږه دا خبره كړے ده چې يره خواه مخواه به دوئ دا ټيكس لګوی ځكه چې په اكثريت كښې دي، زمونږه د ايم ايم اے دا ملګري په اكثريت كښې دي خو ما ورله خپله دا تجويز وركړې وو چې ټهيک ده خو تاسو يو مناسب غوندې ټيكس اولګوې۔ په ديكښې د زميندارو نمائندګان، د حكومت نمائندګان، د كمپنو نمائندګان، دا كيښنوئ او دے سره په صلاح مشوره باندې داسے څه دغه جوړ كړې خو زه په آخر كښې بيا دا تاسو ته وايمه چې يو ډير ظلم زياتې روان دے۔ هيڅ قسم نه زمونږ د ملګرو نه، د وزيرانو نه، د ايم پي اے ګانو ، نه د ټوبيكو بورډ چيئرمين، نه د ډي سي او او د دوئ په خبرو باندې هيڅ څه عمل درآمد نشته او داسے ، ما تاسو ته مخكښې هم وئيلي وو چې د دے نه به مخكښې مونږه تمباكو خرڅولې شو خو چې د كله نه دے اسمبلئ ته راغلي يو نو حرام شه كه يو كلو تمباكو مو هم خرڅ كړي وي۔

<u>جناب سپیکر</u>: جناب جمشید خان صاحب۔

<u>جناب جمشید خان</u>: بسم الله الرحمن الرحيم۔ شكريه۔جناب سپيكر! دا يو داسې اهم موضوع ده چې دے ايم ايم اے حكومت ته چې څومره Set back د ټوبيكو سيس په وجه ملاؤ شولو زما په خيال داسې په بل څه نه وي ملاؤ شوې۔ د كله نه چې دا اسمبلي جوړه شوې ده جناب سپيكر! نو مونږه د تمباكو متعلق هغه ضلع چې په كومو كښې تمباكو كيږي چارسده، صوابی، مردان او بونير نو مونږه د خپلو خدشاتو اظهار كړې دے چې دا مسئله به ډير ګهمبير كيږي او د دے به اثرات په حكومت باندې ډير خراب پريوځي۔ تاسو ته پته ده چې كله دا مسئله په اسمبلئ

کښې اوچته شوه نو یو وزیر صاحب پکښې اووئیل چې مونږه د دے د پاره ٹاسک فورس جوړ کړے دے۔ زه د دے حکومت نه دا تپوس کومه چې د هغې ٹاسک فورس کله میټنګ اوشولو او په هغې کښې څه فیصلے اوشوې؟ زما په خیال د ٹاسک فورس چرته میټنګ هم نه دے شوې صرف د کاغذونو یا د خبرو پورې خبره وه نور پکښې څه نه دی شوې او د دے نه دا پته لږی چې د صوبائ حکومت د زمیندارو په معاملو کښې څه خاص دلچسپی نشته دے۔ زه بحیثیت د یو زمیندار، د تمباکو د زمیندار په حیثیت زما زړه دردیږی ځکه چې زما خپل تمباکو هم لا تر اوسه پورې په ګودامونو کښې پراته دی۔ بحیثیت د یو نمائنده زما ایګریمنټونه خلقو اوړی دی، زما ووټرانو اوړی دی، هغوې پرے خپل تمباکو خرڅ کړل، زه به څه چل کومه۔ دغه شان د پاکستان ټوبیکو کمپنی یا لیکسن ټوبیکو کمپنی هغوې خلق په هر طرف باندې اولوټل۔ ولے ئے اولوټل ځکه چې وړے کمپنئ چې وے هغه د ټیکس د لګیدو په وجه باندې بونیر ته رانغلے۔ نو هلته هغوی ته Competition ختم شو او د هغوې Monopoly جوړه شوه چې Monopoly جوړه شوه هغوې پخپله طریقه باندې ریټونه اولګول او خلق ئے په دواړه لاسونو باندې لوټ کړل۔ جناب والا! د دے متعلق مونږه د وزیر صاحب سره هم، د چیئرمین سره هم ملاقاتونه کړی دی او وخت په وخت مو دا خبره د هغوی په نوټس کښې راوستې ده خو څه عمل پرے نه دے شوې۔ بیا د هغې نه روستو جناب سپیکر داسې اوشوه چې صوبه ټوله په زونونو کښې تقسیم شوه۔ دذونز په نتیجه باندې ،زما خپله حلقه په دو ذونز کښې تقسیم شوه،زه د صوابئی سره شوه او څه د ملاکنډ سره شوه اوس چې نور تمباکو د صوابی نه یو سړے بونیر ته راوړی نو هم به پرے د اورمئی په کنډاو باندې صاحبه تاسو ته معلومه ده Taxبه پرې ورکوی آخیر دا کوم انصاف دے ،کوم بهرنئی کمپنئی وړے کمپنئی راغلې بونیر ته، هغوی چې به امبیله تلل نو پندره هزار روپے به ئے ترینه د یو ګاډی اغستې نو هغوې واپس راوړل۔ نو زما په خیال د دے نه به حکومت ته څه پانچ ،دس،سات کروړ روپې منافع شوې وی نو عواموته چې څومره نقصان اوشولو هغه زما په خیال په اربونو کښې دے نو زما به دا تجویز وی چې دا Taxدے فوری طور حکومت واپس واخلی او د زون دا تفریق دے ترینه ختم کړی

۔ (تالیاں) کہ دوئ Taxاخلی نو صرف د خیر آباد پہ مقام دے اخلی او دا نور هر ځائے کښې دا ټول ټیکس او دا تمباکو سیس ټیکس دا ترینه بالکل ختم کړی ځکه چې ددے هیڅ فائده نشته دے۔جناب والا د بونیر د پاره Five Million Kgکوټه وه او دے کښے دس Ten Million Kgچې دی سرپلس دی۔ دا سرپلس تراوسه پورے لا نه خرڅیږی تر اوسه پورے هم لا نه خرڅیږی نو چې ددے د پاره څه انتظام اوشي۔۔۔۔

(قطع کلامی)

<u>جناب انور کمال خان</u>: سپیکر صاحب! تاسو ګنهتی غږوله خو د بونیر نوم مو واوریدلو نو ځکه مو ګوتے لاندې کړې۔

(قہقہے)

<u>جناب جمشید خان</u>: دا مسئله جی ډیره اهم ده خیر دے دومره ،زما ملګری به ماله وخت راکړی خیر دے۔ نو دغه شان جناب سپیکر! په نورو صوبو کښې خو په زرعی اجناس چې دی د هغې Marketingصوبائ حکومت کوی آخیر ولے زمونږه په صوبه کښې دتمباکو Marketingد مرکز سره یا ټوبیکو بورډ سره دے۔ د ټوبیکو بورډ خو زما خیال دے مونږ ته هیڅ فائده نشته بغیر د نقصان نه۔ زما به په آخیر کښې دا درخواست وی چې دا سرپلس تمباکو څه کوم دی صوبائ حکومت د دے د پاره داسے پالیسی جوړه کړی چې دا سرپلس تمباکو د زمیندارو نه په مقرره ریټ باندې واخلی او د هغې Paymentورته هم په مقرره وخت باندې اوکړی نو ښه به وی ګنی نو زما په خیال زما خپلے حلقے ته د تلو سمې نشته او زما په خیال تاسو چې راځے بونیر ته نو زما په حلقه باندې تیر یږئی نو تاسوته به هم زما په خیال ډیره ګرانه وی۔ زه به په آخیر کښې یو ځل بیا دا مطالبه کومه۔۔۔۔

(تالیاں)

<u>جناب سپیکر</u>: جی

جناب جمشید خان: زه په آخیر کښې دا مطالبه کومه چې دا ټوبیکو سیس دے فوری طور ختم شي، سرپلس تمباکو دے واخلی۔او که سیس اخلی نو هغه د د خیر آباد په مقام باندې اخلی۔ او په صوبه کښې دے د ننه چې ضلع، ضلع باندې مونږ ته ټیکسونه نه نافذ کوی۔۔۔۔۔

(تالیاں)

جناب سپیکر: امانت شاہ صاحب۔

جناب امانت شاه: شکریه جناب سپیکر! دا په کومه موضوع باندې چې خبرې شروع دی حقیقت دا دے چې زمونږه هم زیات تر دارومدار په تمباکو باندې دے۔ زمونږه چې کوم زرعی او نقد آور فصل دے نو هغه تمباکو دی خو تمباکو سره دا ظلم د اوس نه دا نه دے د ډیر پخوا نه دا شروع دے۔داسې نه ده چې صرف د MMAپه حکومت کښې دا تمباکو نه خرڅیږی او مخکښې خرڅیدل دا د مخکښې نه مونږ ته یو درد سر راروان وو په دے باندې کیدې شی چې زمونږه د صوابئی ملګری، د بونیر ملګری زمونږ سره په څو میټینګونو کښې شریک هم وو چې زمونږ پاکستان ټوبیکو کمپنی یا پاکستان ټوبیکو بورډ دغه شان دا نور لیکسن وغیره د دوئ سره زمونږه میټینګونه شوی دی او په دے باندې ورسره خبرې اترے هم شوې وے چې تاسو به زمونږ دا تمباکو اخلئی اګرچې دوئ دا خبره کوله د ابتدا نه چې دا تمباکو مونږه نه شو اغستې او د دے ختمول پکار دی، خو نه د ملټی نیشنل کمپنی هم دغه یو، خپله یو سازش دے او په دغه انداز باندېزمونږه دا ملک او دا خلق دیوالیه کول غواړی۔ نو هغوی په دے شکل باندې زمونږه د تمباکو خلاف خپل یو مهم چلولو۔ هغه په لیکلو سره هم او کله په یو طریقې سره او کله په بلے طریقې سره او هغوی به زمونږ د تمباکو یو قسم مخالفت کولو۔ خو دغه ملټی نیشنل کمپنئې څومره چې دی چې زمونږه او ستاسودے ملک کښې دی او زمونږ او ستاسو د ملک په هغې کښې تقریباً دو فیصد حصه ده یا یو فیصد۔ ډیره کمه حصه زمونږه د ملک د هغې کمپنو سره شته خو هغه انتهائ کمه ده نو دوئ زمونږ سره هم دغه ذیاتے او ظلم شروع کړے دے اوس هم مونږ ته اکثر چې کله د کورنه بهر راوځو نو خلق، زمیندار عاجزانان

ولاړ وی ددے د پاره چې مونږ سره ایګریمنټ نشته او زمونږه سرپلس تمباکو دی دا خرڅیږی نه۔ اوس په دے کښې ټوبیکو بورډ هم یو خبره اوکړله چې تاسو سرپلس تمباکو واخلئی خو تر اوسه پورے په هغے باندې هم عمل درآمد نشته دے۔ مونږه یقیناً او چې کوم خلق دا غواړي چې زمونږه دا نقدآور فصل دے په دے باندې پیسې مونږ ته راځی او په دے کښې زمونږ د ماشومانو د زنانو د ټولو تقریباً یو کاروبار دے دا یو پیسه ده ځکه هغه ټول په دے کښې اموخته دی۔ زمینداری کښې هم بیا د تمباکو د پټو په پخولو کښې هم اواوس چې په هغې باندې څومره خرچونه شوې دی نو یقیناً دا به ډیر زیات یو ظلم او زیاتې وی چې زمونږه دغه تمباکو هغه دا ملټی نیشنل کمپنی اخلی نه او زمونږ زمیندار رونړه دربدر ټکرے وهی کله یو ځائے ته کله بل ځائے ته نو مونږ دا په زور اپیل حکومت ته هم، او ورسره د ملټی نیشنل کمپنو ته هم دا یو مطالبه کوو چې دوئ زمونږ دا تمباکو په ښه ریټ باندې لکه څه رنګه ئے چې خپل ریټ دے ددے خلقو نه دا ټول تمباکو واخلی او زمونږ د زمیندارورونړو دغه تکلیف دختم کړی۔ شکریه جناب سپیکر۔

<u>جناب سپیکر</u>: *حبیب الرحمان صاحب۔*

<u>جناب حبیب الرحمان</u>: بسم اللہ الرحمن الرحیم۔ په ایجنډا باندې "*تمباکو سیس اور غریب کسانوں پر اس کے اثرات*"۔دا جی راغلې دے په دے باندې و ایډجرنمنټ موشن و ستاسو مهربانی چې ماله مو وخت راکړو۔ زه ستاسو په وساطت باندې ټول ایوان ته یو درخواست کومه چې چونکه دا سیس ټیکس د ورجینا تمباکو، داکثر ملګرو په علاقو کښې تمباکو نشته دے نو دا خبره د بجلئی د رائیلټی نه اول نمبر حیثیت لری د صوبه سرحد د آمدن د ټولو نه اوچته ذریعه چې ده هغه دا ورجینیا تمباکو دی نو زه که تاسو مهربانی اوکړې یو بریف ډسکشن په دے باندې قانونی تاسو ته پیش کومه چې داشے څه شې دے او څه چل دے۔زمونږه رونړه خو خپل فریاد ژاړی خو زه د دے هغه قانونی دغه کوم۔ جناب سپیکر، د ټولونه اول په 1996 کښې یو سیاسی حکومت د تمباکو په نقل و حمل باندې یو Tax اولګولو چې هغې ته Development Cess وائ یا Cess tax ورته وائ او دا چې په 1996 کښې اولګیدو دا یوه روپے فی کلو وو۔ بیا څه موده پس زمونږه تیر فوجی حکومت په

2002ء دوئ دغه ته وائ N.W.F.P Act No 1 of 1996 د دے لاندے دا Tax لګیدلې وو د دے نه علاوه په مانسهره، هری پور او نوشهره کوهاټ، کرک، ډی آئی خان په دے ضلعو باندې حکومت د دغې آرډیننس د سیکشن ii لاندې یوه روپئ Tax په Export باندې Export zone په هغه باندې دا Tax هم اولګولو۔ هغه تر دے 2002 پورے جاری وو۔ زمونږه ګورنر صاحب د Article 128 لاندې خپل اختیارات استعمال کړل او په دے کښې ئے ترمیم راوړل امنډمنټ ئے په دے بل کښې اوکړو او د یوے روپئ نه ئے دا Tax دوه روپئ په مونږ باندې لاګو کړو د هغې هغه الفاظ دا دی There shall be divided and collected development cess on Tobacco at the rate of rupees two per k.g په دووه حصو کښے دا تقسیم دے۔نمبر ایک حصه (a) From tobacco manufacturing factories on the basis of quota fixed for the factories concerned by the Pakistan Tobacco board. ټوبیکو بورډ دا ملټی نیشنل کمپنئ چې دی یا د کمپنو له چې کومه کوټه هغوئ مختص کړله په هغه مختص شده کوټه باندې دوه روپئ Tax دا یوه حصه شوه د Tax۔ دوئمه From persons other than Tobacco factories dealing in Tobacco business, who are transporting tobacco outside the district of its production. دوئمه حصه په هغه کاروباریانو باندې، په نورو خلقو باندې، د دے نه علاوه د کمپنو نه چې کوم مختص کوټه وه چې دوئ به د تمباکو کاروبار چې څوک کوی او ملکی تمباکو چې کومه ضلع کښې پیدا کیږی د هغې نه چې تمباکو اوباسی نو هغه به دوه روپئ ټیکس ورکوی۔ د دے مقصد دا وو لکه چې په هغه علاقو کښې به په روډونو او Forest protection کښې به دا پیسې استعمالوی، دا هغې هغه Functionaries وو او دا په 19 اپریل زمونږه دے صوبائ حکومت هغه آرډیننس دا ایکټ په شکل کښې، مونږ د هغے Validation اوکړو، د هغې توثیق مونږ اوکړو او په 29 اپریل زمونږه ظفر اعظم صاحب په دے ایوان کښې هغه پیش کړو او دا دوه روپئ Cess tax هغه د ګورنر هغه فیصله مونږه د ایکټ په شکل کښے د هغې توثیق مونږه دے له ورکړو۔ روره په دغه وخت کښې،په تیر سیشن کښې مونږ ته څه مشکلات وو هغه دا وو چې یو خو سخکال ټوبیکو بورډ کمپنو ډیمانډ ډیر کم غوښتې وو تیرکال 45 ملین کے جی وو او سخکال 37 ملین کے جی د

هغوئ چې مختص کوټه وه دغه وه۔ نو ړومبې دوه مسئلې مونږه ته په هغه وخت کښې چې کوم د ایوان کارروائ شروع وه په تیر اجلاس کښې نو هغه خلق کاشتکاران زمونږ د آړخ او چې کوم نمائندګان وو د هغه خلقو مونږ یو دوه مشکلاتو سره مخامخ شو۔ اول نمبر خبره خو زمونږ دا وه چې مونږه خپل Growers ته د ایګریمنټونه غټه مسئله وه او زمونږه په بونیر کښې هم دا مسئله وه او په دے صوابئ کښې هم مسئله وه خو د ایګریمنټونو د حصول پورے زما رور ناست دے مونږه ته الله تعالیٰ کامیابی راکړه او د ایګریمنټونو په حصول کښې د بونیر تر لیول پورے خبره کوم۔ مونږ ته خپله هغه زړه کوټه د 45 ملین کلوګرام تیر کال کوټه چې زمونږه کوم وه په هغه حساب باندې بونیر ته خپله کوټه مکمل کمپنو زمونږه سره وفا اوکړه او زمونږ نه ئے اغستې ده۔ خو زمونږ د صوابئ رونړه د مردان رونړه د دے رونړو هغه شانته، تر اوسه پورے د هغه ایګریمنټ په چکر کښې پراته وو او ډیره لویه هله ګله شوے ده۔ د دغے اسمبلئ په دوران کښې دا ټول کاشتکاران رونړه خصوصاً د ضلع صوابئ او د مردان یعنی د تمباکو واړه تجارت ګرو کاروباریانو او د زمیندارو یو زبردست پر زور احتجاج د دے اسمبلئ مخې ته اوشو۔ د هغې په سلسله کښې سراج الحق صاحب زمونږ د رضاکارو یو Volunteers د اراکین اسمبلئ یو کمیټی جوړه کړه او په هغې زما سره عبدالاکبر خان رور وو، مختیار خان وو او زمونږ میر رحمان رور وو او زمونږ سره فضل ربانی رور په هغے کښې شامل شو ځکه چې مونږ ته غټه مسئله د دے Cess tax په باره کښې وه۔ دا ځکه پیښنه شوه چې په دغه ورځو کښې په اخبار کښې زمونږ د ایم ایم اے حکومت Tenders call کړے وو۔ چې دا دوئمه حصه چې کوم ده واړه کاروباریان د تمباکو کاروبار چې کوی هغوې د پاره Tender ځکه چې هغه کمپنئ خو Fixed کوټه باندې دوه روپئ ټوبیکو بورډ چې کومه کوټه ورکړے ده هغه ورکوی هغه هم زمونږ د پاره تباهی ده۔ په کروړونو روپئ هغه غصب کوی او د دے قوم خوری نو د هغه ټینډرپه سلسله کښې مونږه کښیناستو۔ مونږه ډیر لوئے Discussion اوکړو۔ مونږ په هغه وخت کښې په Consensus باندې متفقه یوه فیصله اوکړه او مونږ فضل ربانی صاحب ته اووئے چې ته مهربانی اوکړه او دا tender ملتوی کړه ځکه چې په دیکښې ډیر

لوئے Legislation involve دے۔ یو خو دا خبره ده چې دوه روپئ په مختص کوټه باندې ګوره مختص کوټه زما 37 ده۔ دس کروړ چالیس لاکه روپئ به دا کمپنی دے پاکستان ټوبیکو بورډ ته ادا کوی خو درحقیقت سر پلس تمباکو چې جمع کړئ نو دا 60 ملین کوټه ده۔ زمونږه ټیکس د کمپنو سره په کوټه باندې کیږی نو ما دوئ ته تجویز پیش کړو چې دا دوه روپئ ټیکس دے د ووچر د پاسه وی۔ یو خو به کمپنئ غلا نه کوی، د هغوې دا غلا چې کومه ده، د هغوې د رشوتونو چې د بورډ سره، کومه طریقه چې دا به ختم شی او دا به 12 کروړ روپئ شی۔ د دے بل ټیکس د پاره مونږه دا تجویز پیش کړو چې د خلقو شملې مه غورځوئ، زنځیرونه مه لګوئ۔ د دے یو طریقه کار مونږ د دوئ ته په هغه وخت کښې Propose کړو چې تاسو مهربانی اوکړئ او By force چې کوم ځائے کښې چې ډیوان چې دی، په دے کښې ملکیان تمباکو دی، په دے کښے ډانډی، په دے کښے چوره ده، په دے کښې د چلم تمباکو دا ټول په ټوبیکو باندې Cess دے نو مونږ وئیل چې په دیکښې به Legislation اوکړو او دا په چوره باندې پچیس پیسې کړو دا آټه آنے به ئے کړو۔ په دے طریقه به دا اوشی او په ټوبیکو باندې به څه دغه اوشی او د صوبے آمدن به د 16 کروړ روپو نه تجاوز اوکړئ ځکه چې دا زمونږ ضرورت دے او په خلقو به د دے ډائریکټ اثر نه وی۔ یعنی صحیح حکومت هغه دے چې هغه ټیکس، ټیکس یو ضرورت دے او بغیر د ټیکس نه یو حکومت نه شی چلیدے خو ټیکس Direct او Indirect نو په دے به خلقو باندې Indirect اثر راشی۔ نیغ په نیغه به زمونږ حکومت هم بدنام نه شې۔ دوئ زمونږ سره فیصله اوکړه او مونږ کلی ته لاړو۔ سبا له چې مې کتل نو اخبار کښې هغه Tender په هغه تاریخ باندې اوشو او زمونږ د صوابئ یو معزز شخصیت په 5 کروړ ایک لاکه روپی باندې هغه Tender هغه ټهیکه واغسته۔ خو زه ډیر په افسوس سره وائیم چې زما سره په هغه کمیټئ کښے چې کوم رونړه وو، *عبدالاکبر خان کو چھوڑ کر* هغې رونړو بیا دا دومره موده شوې وه په Cess tax باندې بیا زمونږ سره هیڅ قسم ته بحث و مباحثه یا د هغے ضرورت دا محسوس نه کړو خو بدبختی زمونږ دا وه چې یو هفته پس زمونږه د ایم ایم اے حکومت په اخبارکښې یو بیان چهاپ کړو چې د ایم ایم اے حکومت Cess tax معاف کړو او

دا ئے ختم کړؤ۔ دا هم په اخبار کښې يو بيان راغلې دے خو رونړو بيا د دے نه روستو، دا اوس Recently په دے جولائی کښې يو بل يعنی د آرډيننس په شکل کښې د ګورنر په حيثيت بيا د هغه Article 128 سهارائے واغسته او په هغه Cess tax کښې يو دوه خبرې اوشوې۔ يو دا چې زما دے جمشيد رور کومه خبره اوکړله، زون يعنی مونږ بونير خپل بچ کړے وو د دے شئ نه خو هغه د دغه خبره ده چې "آسمان سے گرا کجھور میں اٹکا" والا خبره ده نو مونږ ته ئے زونز قائم کړل۔ زون ئے شنګه قائم کړه چې مونږه د ډويژن خبره کوؤ۔ مونږ وايو چې مونږه سوات سره کړئ نو وائ نه تاسو به دمردان سره کيږئ۔ دWorks and services زمونږ ډويژن چې کوم دے زمونږهdirector of works and services هغه ئے راله په زور په مردان کښې مقرر کړے دے۔ هغه زمونږ نه منی نو چې مونږ ورته وايو مونږ د دے مردان دے رونړو سره په دے Cess tax کښې ملګری کړئ۔۔۔

<u>جناب سپیکر:</u> نور معززاراکين به هم په دے باره کښې خبره کوی نو لږ مختصر کړه۔

<u>جناب حبیب الرحمان:</u> خبره جی بس مختصرکوم۔نوهغه رونړوزمونږه بونير سره داسې چل کړے دے چې Cess tax راځی او زمونږه نه Doubleاخلی مونږه ئے سوات سره کړی يو نو چې مردان ته راشو نو دوه روپئ ټيکس پرے ورکړو بيا چې اکوړی ته ځو نو دوه روپئ نورے ورکړو څلور روپئ ټيکس ورکوؤ لهذا زما په دے باره کښې دا Submission دے، اوس په ديکښې يو بل مشکل دحکومت د پاره پيښ دے هغه دا دے چې تاسو په دے آرډيننس کښې، دا اوس چې کوم آرډيننس راغلې دے په دے کښې تاسو ټيکس چې کوم دے يعنی ماډيرکوشش کړے دےزمونږه سيکرټری صاحب ناست دے ما ډير کوشش کړے دے چې دد ے Recent Ordinance ماته کاپی ملاؤشی خوزه په ديکښې فيل شوې ئيم خو هسے اوريدلی مے دی يعنی په وثوق سره دا خبره نه کوم چې تاسو اوس ټيکس 76 پيسے، هغه دوه روپئی پخپل ځائے دےخوتاسو 76 پيسے ټيکس کړے دے۔ په ديکښې تاسو حکومت په يو بل مشکل کښې غورځولے دے هغه دا چې زما کوم ټهيکيدار رور دے ما د دوئ د پاره هغه وخت هم وئيلے وو چې Conditions of the Contract چې کوم دی هغه وخت بدليږی۔ هغه په دوه روپئی باندېټا سو نه ټهيکه اغستې ده پانچ کروړ ايک لاکھ روپئی هغه به دا Initial د پاره درخواست

ورکوی۔لہٰذا زما Submission دے چې فوری طور دے هغه ټهیکه منسوخ کړے شي او فوری طور په نوے شرائطو باندې دے دا دغهTender شي چې خپل منطقی نتیجے ته اورسی۔ گنی زمونږ د دے حکومت، هغه زما رور چې اووے زه د ټریژری بینچ سرے یم مونږ د دے حکومت د پاره اوس چې کوم بدنامي اغستي ده دا آئنده د پاره مونږه په دیکښې دومره راگیر یو نو زه فوری طور وایم ځکه چې د هغه ټهیکیدار قانونی حق دے چې هغه بهRemissionغواړی۔ځکه چې هغه تاسو په کومو شرائطو باندې پانچ کروړ ایک لاکھ ټهیکه ورکړې وه۔ هغه کښې ورسره تاسو د دو روپئی په ځائے باندې په دو روپئی76 پیسې کړے دے۔ نو زه لہٰذا د فوری طور باندې منسوخ کړے شی او از سر نو دے فوری په هفته کښې دننه دننه دوباره Tender اوکړے شی د نوے شرائطو مطابق، او بل مے Submission دا دے چې که د ایکټ په شکل کښې تاسو خپل آرډیننس مونږ له راوړی دRegulation د پاره نو د دے نه مخکښې یو کمیټی پکار ده زما داSubmission دے چې یو کمیټی جوړه شی اعلیٰ او پوهه خلق په هغې کښې دVirginia growers په هغې کښې کښینې په دیکښې دا یو پائیدار حل د دے رااوباسی هر کال مونږه دا پرځول کوؤ دا جهګړے کوؤ۔ تر څو پورے-----

جناب سپیکر: ڈاکٹر سلیم صاحب۔ڈاکٹر سلیم صاحب۔

جناب مختیار علی: سپیکر صاحب! یو خبره کوم۔

جناب سپیکر: د دے نه روستو۔ د دے نه روستو۔

جناب مختیار علی: زمونږه ذکر ئے اوکړو۔

جناب سپیکر: ستاسو ذکر ئے نه دے کړے۔ نوم ئے دهیچا نه دے اغستې۔ د دے نه روستو۔

ڈاکٹر محمد سلیم: محترم جناب سپیکرصاحب! ستاسو ډیره زیاته شکریه چې تاسو ماله د تمباکو، په Tobacco cess باندې او د تمباکو په خریدوفروخت باندې د خبرې کولو اجازت راکړو۔ هغه یو شاعر وائ چې

تو قادر و عادل ہے مگر تیرے جہاں میں

خبره دا ده چې زميندار څومره محنت اوکړی۔ تمباکو اوکری دهغې نه پس ئے لوئے کړی۔ کله وائ چې خدائے پاکه باران اوکړے او کله وائ چې ګلئی پرے اوکړه او کله وائ چې مه کوه۔ داسوالونه کوی چې د دے هرڅه نه بچ شی۔ تمباکو کټ کړی۔بټی کښې ئے پاخه کړی۔ خو هغه د بټی پوزيشن داسے دے چې کله دےدا، Moisturing ورته مونږه وايو، داماشنګ، ګوره ماشومان ئے چوکے تړی۔ زنانه په روټو پخولو سترے شی او نارينه چې کوم دی هغوې هغهMoistuningکوی نو هغه وخت کښے دومره ګرمی وی چې داسے ښکاری چې لکه د دوزخ دروازه کهلاؤ شوې وی۔ دومره تکليف هغه تيروی او چې کله د خرڅيدو وخت راشې نو يوه کمپنی ورته وائ چې زه ئے درنه نه اخلم او بله کمپنی ورته وائ چې زه درنه نه اخلم۔ ايګريمنټونه پروسخکال چې څومره وو په صوابی ضلع کښې تقريباً30 فيصد ايګريمنټونه زمونږ نه کټ کړے شو۔ ګناه څه دے۔ هيڅ قسم ګناه د چا نشته۔ څوک چا ته وئيلې شې چې بهټی ته دا فصل مه کره۔ آيا تمباکو په Smoking کښې څه فرق راغلې دے ؟ آبادی سيوا شوې ده۔ پخوا به خلقو چيلمان څښکل۔ چلم ختم دے۔ دپنځلس کالوهلک د سګريټوعادی دے۔ زه خو دا نه منم چې ګنی پاکستان کښې Smoking کښې کمې راغلې دے۔ آبادی سيوا شوې ده Smoking کښې اضافه شوے ده خو دا دکمپنو خپله پاليسی ده۔ وائ بهئ دا په ايګريمنټ اخلم او دايګريمنټ نه چې پاتې شې نو بيا به سرپلس وی۔ ايګريمنټ هغې کښې دا وی چې هغه خو ډائريکټر حکومت ته ټيکس ورکوی او 470 روپئ فی کلوCentral excise duty هم مونږ ورکوؤ ايک روپئ 26 پيسے په اټک باندې زمونږه دټوبيکو بورډ د پاره اخلی او دا دوه روپئ Tobacco cess پکښے لا سيوا راغې۔ This is multiple Taxation يو څيز باندې درے ټيکسه لګی۔ ددے نه زياتے کيدې شې۔اوس دټولونه غټے مسئلے دے وخت کښې زمونږه نورے نه دی۔ نورے خبرے به پريږدودټولونه غټه مسئله چې ده هغه دا ده چې زميندارو سره کوم سټاک پروت دے کوم تمباکو پراته دی پکار ده چې دا کمپنئ اولګی او دغه تمباکو واخلی۔آيا چې دوئ په ايګريمنټ کوم تمباکو اخلی نو دهغې نه چې کوم سګريټ جوړوی هغه بل شان وی او چې

کوم دا سرپلس پاتے شي هغه سګریټ بل شان وی۔ سګریټ ټول یو شان وی۔ قیمت ئے هم هغه وی تمباکو هم هغه وی خو دا سرپلس ورته په دے وائ چې دا کمپنئ پکښې غلا ډیره اوکړی۔ زمونږ دغې سره کار نشته هغه خو حکومت پوهه شه او کمپنئ پوهه شه خو د زمیندار د ټولونه لویه مسئله چې ده هغه د هغه تمباکو خرڅول دی۔ خلقو سره ګوداموته ډک دی مونږ سروے کړے ده اوس هم ښه ډیر زیات تمباکو دی او خاص کر په صوابۍ ضلع کښې خو ډیر زیات پراته دی مونږ وایو چې دا کمپنئ دے خپل رفتار لږ تیز کړی ډیر تمباکو د دورځے اخلی۔لیکسن او پاکستان،خو ګورے ددے وړو کمپنو باره کښې هم دا وائیم پاکستان ټوبیکو بورډ والا ته هم وائیم چې تمباکو د زمیندار نه اخلی نو وائ چې شپږ میاشتې پس به پیسې درکوم۔ هغه سره دچوکو ورکولو پیسې نشته هغه سره د دوکان دګړے او د اوړو پیسې نشته دخلقو نه ئے لرګی هم راوړی دی دهغې پیسې نشته او دوئ وائ چې پیسې به درله شپږ میاشتې پس درکوم۔ دا سے څه قانون نشته دے۔ په ړومبنی فیز کښے هفته کښې پیسې ورکول دی په دوئم کښې پندره دن کښې دی او په دریم کښې 21 دی او بیائے آخری یومیاشت ده۔ زه دا وائیم چې د زمیندارو نه دتمباکو واخلی۔ ډیرو خلقو پکښې لا یو پانړه هم نه ده خرڅه کړے۔ Paymentدورته هم زر اوکړی۔ دوئمه خبره دا ده چې دګورنر دطرف نه یو Directives راغلې وو په هغې کښې ئے دا وئیل چې اوسط ریټ به تاسو 40.11 ورکوئ دا ټوبیکو بورډ یو آرډر جاری کړے وو۔ خو ریټ اوس هم کم دے۔ دریئمه خبره داده دوئ وئیل چې ټول تمباکو به ترے اخلو نو مونږ وایو چې مهربانی د اوشې او دا ټول تمباکو د دزمیندارونه واغستې شي چې یو پانړه ورسره پاتې نه شي۔ آخری کښې زه داخپلې خبرے په دے یو څو شعرونو ختموم۔ وائ چې

" ستا د سنګینو فیصلونه قربان"

دا دے حکومت ته وائیم، خدائے پاک ته اشاره نه ده، دے حکومت ته ده۔

ستا د سنګینو فیصلونه قربان

ولے حیران یم کوم قانون اومنم۔

او ته خو دے خپل قارون په زمکه منډے۔

او زه دے په سر باندې قارون اومنم۔
ستا په رضا زما رضا ده ربه۔
کانړے هم نفس پورے تړلے شمه۔
خوچې بل ښا مارپه خزانو اوینم۔
آخر انسان یم څنګه غلے شم۔
راډک شو زړه هیسار ولے نه شم۔
خله ماته ښه ده خوګنډلے نه شم۔
ستاسو ډیره مهربانی او ډیره شکریه۔

جناب سپیکر: مختیار علی خان۔

جناب مختیار علی: شکریه جی دا۔۔۔۔۔۔

جناب سپیکر: یره یو منټ عبدالاکبرخان ته زه دغه ورکوم او بیائے۔۔۔۔

جناب مختیار علی: تفصیلی خبرې به دوئ اوکړی خو دا حبیب الرحمان صاحب چې دے دا ستاسو هم ډیر زیات قابل احترام دے او زمونږه هم ډیر زیات قابل احترام دے۔۔۔۔

جناب سپیکر: جی، Personal explanation اووایه۔

جناب مختیار علی: او تاسو ترے هم، خوزما په خیال مونږ ټول ترے یریږو دوئ یو خبره اوکړله دوئ دا اووے چې یو ځل زمونږ کوم میټنګ شوې وونو دهغې نه پس چې دے دعبدالاکبر خان نه علاوه دا نور کوم ملګری چې وو دا زمونږه نه غلې پاتې شو۔داسې نه ده جی۔ربانی صاحب موجود ناست دے جی حقیقت خبره داده چې خدائے ګواه دے چې هغې کښې دے ربانی صاحب، مونږ ته احساس وو چې دے ډیرزیات خفه وو په دے ټیکس لګیدو باندې۔چې خدائے ګواه دے او هغه خفګان دلاسه دے خاموش ناست وو او دے حبیب الرحمان صاحب د حکومت نمائندګی کوله او ددے ټیکس لګولو کښې مونږ سره دوئ مذاکرات کړی دی دا جی ګورې چې خدائے ګواه دے،داربانی صاحب هم ناست دے۔خبره داده مونږ همیشه۔ جی ددے ټیکس مخالفت کړے دے۔

Mr. Speaker: Please, please.

جناب مختیار علی: مخکښې مو هم کړے دے اوس ئے هم مخالفت کوؤ،اوس ئے هم مخالفت کوؤ۔خبره داده چې دا خونشه آورشے دے تمباکو۔۔۔۔۔

جناب سپیکر: جناب عبدالاکبر خان صاحب۔

جناب مختیار علی: د دے آمدن اغستل او دے خلقو ته دغه کول دا ډیره۔۔۔۔۔

جناب سپیکر: جناب عبدالاکبر خان صاحب۔

جناب حبیب الرحمان: زه جی هسې مختصر غوندې وضاحت کوم،زه بالکل د دے خبرې په حق کښې یم او ما وختی هم پخپل تقریر کښې دا اووے چې حکومتونه بغیر د ټیکس نه نه چلیږی۔ما چې پخپل حکومت کوم تنقید کړے دے دا به ان شاءالله چې په ریکارډ وی،چې د کومې خبرې وضاحت۔۔۔۔۔

جناب سپیکر: جناب عبدالاکبر خان صاحب۔

جناب عبدالاکبر خان: جناب سپیکر! میں مشکور ہوں آپ کا کہ میں نے جو ایڈ جر نمنٹ موشن Move کیا تھا تو اس آئٹم کو ایجنڈے میں بھی شامل کیا تھا دونوں کو یکجا کر کے آپ نے مجھے اس اہم مسئلے پر بولنے کی اجازت دی۔جناب سپیکر! میں سمجھتا ہوں کہ ہمارے بعض ساتھی جن کا ٹوبیکو کے اس مسئلے کیساتھ تعلق نہیں یا انکے Areas میں ٹوبیکو پیدا نہیں ہوتی،Grow نہیں کرتی یا وہ لوگ جو اس کی اہمیت کو نہیں جانتے،میرے خیال میں وہ بھی اب یہ سوچتے ہونگے کہ ہم بار بار اس چیز کو اس ہاؤس میں کیوں Put کرتے ہیں۔خواہ مخواہ ہم ہر روز اس ٹوبیکو سیس کے متعلق بات کیوں کرتے ہیں؟جناب سپیکر! میں اس فصل کی اہمیت۔۔۔۔۔

جناب سپیکر: (جناب انور کمال خان ایوان سے روانہ ہونے لگے)!جو لوگ اس سے واقف نہیں ہیں تو وہ ایوان سے چلے جاتے ہیں۔۔۔۔

(قہقہے)

جناب عبدلاکبر خان: ہاں جناب سپیکر۔میں سمجھتا ہوں کہ ٹوبیکو ایک ایسی فصل ہے جو پاکستان میں کہیں اور پیدا نہیں ہوتی۔راجن پور اور اوکاڑہ میں تھوڑی سی مقدار میں پیدا ہوتی ہے لیکن اس کی Quality انتہائی

ناقص ہے۔اور جناب سپیکر! اس صوبے میں بھی جب قراقرم کے برف پوش پہاڑوں سے سرد ہوائیں آتی ہیں اور جناب سپیکر! جب نیچے ہندوکش پہاڑ سے ٹکراتی ہیں تو ایک عجیب سا موسم یہاں پر پیدا ہوتا ہے۔

آوازیں: واہ، واہ۔۔۔۔۔

(تالیاں)

جناب عبدالاکبر خان: جناب سپیکر! باقی پاکستان کے مقابلے میں ہمارے صوبہ سرحد کے اس ایریا کا Winter زیادہ اور Summer کم ہوتا ہے۔آپ اس فصل کو دیکھیں اور یہاں پر جو بھی ممبران صاحبان تقریر کرنے کے لئے اٹھتے ہیں، ان کے ایریاز کو دیکھیں۔یہ ہندوکش کا جو رینج ہے اس سے نیچے صرف جو آپ کا جی ٹی روڈ ہے، اس جی ٹی روڈ، پر تقریباً 40,45 کلومیٹر کے Belt میں ہے کہ نہ نیچے ٹوبیکو ہے، نہ اوپر ٹوبیکو ہے۔اس ہندوکش پہاڑ کے جو ملاکنڈ رینج کے ساتھ آپ کے بونیر تک آتا ہے۔یہ جو رینج ہے کابل سے۔۔۔۔۔

جناب سپیکر: یہ Lower بونیر تک، اپر نہیں ہے۔

جناب عبدلاکبر خان: ہاں، وہ Lower بونیر تک ہے۔جی۔جناب سپیکر! Tobacco یہاں پر زمیندار Best quality کا Grow کرتے ہیں اور آپ یقین کریں کہ اگر ہم حکومت کی اس Assessment کو مان لیں 60 million Kg کی سرپلس کی میں بات نہیں کرتا۔اور 10 million Kg کا جو White leaf ہے، جو دوسرا تمباکو ہے۔اس کو لے لیں جناب سپیکر، تو میں نے اس کا حساب لگایا ہے 90 Lac's main days یعنی روزانہ 90 لاکھ لوگوں کو روزگار یہ ملتا ہے۔اگر ایک آدمی ایک ایک دن لے تو روزگار کے Main days کے حساب سے اسے ملتا ہے۔جناب سپیکر! اس کی اہمیت ہمارے صوبے کے لئے خاص کر میں حکومت کی توجہ اس طرف مبذول کرانا چاہتا ہوں جناب سپیکر، کہ یہ انتہائی اہم فصل ہے۔اب جب میں تھوڑے سے Figures آپ کو دوں گا تو آپ اس سے خود اندازہ لگالیں گے کہ کتنا ظلم ہمارے صوبے کے ساتھ اور اس صوبے کے عوام کے ساتھ ہوتا ہے۔جناب سپیکر! میں نے حساب لگایا ہے کہ جو آپ کا ایک Kg ہے۔ایک Kg ٹوبیکو سے جناب سپیکر! پچاس پیکٹ۔۔۔۔۔

جناب امیر رحمان: پچاس ترے جوڑیږی۔

جناب عبدالاکبر خان: اؤ کنه هزار سګریټ خو لکه پیکټو کښې، راځم کنه۔ پچاس پیکٹ سگریٹ بنتے ہیں۔

جناب سپیکر: حساب کتاب میں آپ ان سے ماہر نہیں ہیں۔

جناب عبدالاکبر خان: جناب سپیکر! پچاس پیکٹ اگر آپ چالیس روپے میں بھی نہ لگائیں اور دس روپے میں بھی نہ لگائیں، بیس روپے کا ایوریج لگائیں تو یہ فصل ایک ہزار روپے Kg کے حساب سے Consumer تک پہنچتی ہے۔

جناب سپیکر: خرچے کا نہیں بتایا۔

جناب عبدالاکبر خان: نہیں میں آرہا ہوں جناب سپیکر۔ آپ Farmer کو کتنا دے رہے ہیں؟ آپ اس کو 40/45 روپے Kg دے رہے ہیں۔ جو آپ کے Agreement کے ساتھ، اگر سرپلس ہے تو پھر اور بھی کم ہو جائیں گے، لیکن اگر آپ کے Agreement کا 40/45 روپے Kg ریٹ ہے۔۔۔۔۔

جناب سپیکر: Average ہے۔

جناب عبدالاکبر خان: Average ہے اور یہاں پر ایک ہزار روپے فی Kg اس کی Finish foods ہے۔ جب سیس کی بات آتی ہے تو آپ بھی سوچتے ہوں گے کہ جب آپ اربوں روپے انہیں دے رہے ہیں تو اس پر تو کوئی یہاں پر شور نہیں مچاتا۔ لیکن صوبائی حکومت نے اگر دو روپے Kg پر Cess لگا کر چھ سات کروڑ وصول کر لئے تو اس پر سب شور کرتے ہیں۔ جناب سپیکر! اس کی وجوہات ہیں کہ Finish goods پر ٹیکس لگتا ہے۔ تو وہ Consumer ادا کرتا ہے اور جب Raw goods پر ٹیکس لگتا ہے۔ تو اس کو Producer pay کرتا ہے، زمیندار جو اس کو پیدا کرتا ہے۔ اسی لئے ہم چیختے ہیں۔ سگریٹ پر لگانے سے ہمیں کوئی فرق نہیں پڑتا۔ دیکھیں جب آپ فصل پر لگاتے ہیں تو اس کا اثر ڈائریکٹ ہم پر پڑتا ہے اس فصل کو پیدا کرنے والے پر پڑتا ہے۔ جناب سپیکر! سیلز ٹیکس 15% کے حساب سے جو ان کی کیلکولیشن ہے کہ اتنا ایگریمنٹ جو کرتے ہیں ہم 150 روپے فی Kg پر سیلز ٹیکس ہے تو ساڑے دس ارب روپے صرف سیلز ٹیکس کے ہو گئے۔ پھر -/250 روپے فی Kg ایکسائز ڈیوٹی ہے۔ میں تو Kgs کی بات کرتا ہوں کیونکہ میں Producer ہوں اور Grower ہوں اس لئے میں KGs کی بات کرونگا۔ تو جناب سپیکر! ساڑھے

سترہ ارب روپے آپ ایکسائز ڈیوٹی میں دیتے ہیں۔28ارب روپے اس صوبے کے لوگ صرف فیڈرل گورنمنٹ کوان دوٹیکسز میں دیتے ہیں اور جو سگریٹ بنتا ہے70 million کا،جناب سپیکر!اس کی قیمت 70بلین روپے ہے۔اگر بیس روپے فی پیکٹ بھی ہو جائے جس طرح میں نے کہا، تو ساری قیمت Seventy billion یعنی70ارب روپے جو فروخت کرنے والے ہیں وہ وصول کرتے ہیں اور45روپے فیKgکے حساب سے تین ارب روپے زمینداروں کو ملتے ہیں ستر ارب روپے وہ لیتے ہیں اور جو پیدا کرنے والے ہیں ان کو تین ارب روپے دیتے ہیں۔ تین سوا تین ارب روپے دیتے ہیں۔اب جناب سپیکر! دنیا میں Taxes لگتے ہیں۔جو بھی شہری ہیں،جو کسی ملک میں رہتے ہیں تو وہ Tax pay کرنے سے انکاری نہیں ہیں۔لیکن یہ کہاں کاانصاف ہے کہ آپ ستر ارب لے لیں اور اس میں سے تین ارب روپے زمینداروں کو دیدیں اوران تین ارب روپوں میں زمینداروں کے سارے خرچے بھی شامل ہیں۔جناب سپیکر!ایسی بات نہیں ہے کہ یہ تین ارب روپے ہمیں اس طرح ملتے ہیں۔یاجو چالیس پینتالیس روپے فی کے جی ہے یہ ہمیں بالکلNet ملتے ہیں نہیں، یہ خرچ کے ساتھ ہمیں ملتے ہیں۔تو اگر خرچ آپ نکال لیں تو50%تو ہمیں Twenty rupees بھی فیkgکے حساب سے نہیں ملتے۔تو جناب سپیکر! دنیا کے کس ملک میں اتنی ٹیکسیشن ہورہی ہے۔ اور اس صوبے کو اس سے کیا ملتا ہے؟ آپ دو روپے لگاتے ہیں تو اگر 70 millionآپ کا ہے سات کروڑKgہے، تو چودہ کروڑ روپے آپ کو ملیں گے ناں جناب سپیکر۔تو ادھر 28ارب روپے لیتے ہیں،28ارب روپے فیڈرل گورنمنٹ کو دیکر اور تین ارب زمینداروں کو دیکر، کل 31ارب روپے ہو گئے جناب سپیکر، توSeventyسے آپ اکتیس نکالیں تو انتالیس ملین، نو بلین کا اس پر خرچ لگادیں تو پھر بھیThirty billionکارخانہ دار کماتا ہے۔مجھے تین ارب روپے ملتے ہیں، فیڈرل گورنمنٹ28ارب روپے لیتی ہے، کارخانہ دار تیس ارب لیتا ہے اور میں جواس کوGrowکرنے والا ہوں جناب سپیکر، تین چار مہینے، جو آپ نے دیکھے ہیں کہ بھٹیوں میں کتنی گرمی ہوتی ہے جناب سپیکر۔کیا ہوگا اس ملک کا؟اگر یہ پراونشل گورنمنٹ ایک روپے فی ڈبیہ کے حساب سے جناب سپیکر، ٹیکس لگاتی ہے تو دس سگریٹوں کے سات بلین ارب ڈبے ہوئے، پیکٹس، اگر20سگریٹ ہیں تو ساڑھے تین ارب پیکٹس ہیں اور اگر10سگریٹ ہیں تو Seventy billion۔ تو اگر پراونشل گورنمنٹ بجائے اس کے کہ

زمینداروں پر ٹیکس لگائے، بجائے اس کے کہ زمینداروں کی چمڑی ادھیڑے، اگر وہ ایک روپیہ دس سگریٹ والے والے فی پیکٹ پر لگائے جناب سپیکر، تو فیڈرل گورنمنٹ تو بہت لیتی ہے، یہ تو سات بلین ڈبے ہیں اور جو پینے والے ہیں ان کی ایک روپے سے فرق نہیں پڑتا۔ اگر فرق پڑتا ہے تو خیر ہے اگر وہ چھوڑ دیں تو ان کی صحت ٹھیک ہو جائے گی۔ یعنی میرا مطلب ہے کہ اگر وہ پینا چھوڑ دے تو یہ اچھی بات ہے، نہ چھوڑیں تو آپ کو پیسے ملیں گے۔ جناب سپیکر، یہ ایک ایسی فصل ہے، میں سمجھتا ہوں کہ اگر اس کو گورنمنٹ نے Encourage کیا، زمینداروں کو Encourage کیا گیا، تو یہ تو میں اس حالت کی بات کرتا ہوں کہ جب لوگوں کے پاس جو فصل ہے وہ بکتی نہیں ہے۔ وہ کمپنی والے پھر لیں گے لیکن آخر میں اتنی کم قیمت پر، پینتالیس روپے تو گورنمنٹ نے ان کے ساتھ فکس کی ہوئی ہے۔ آخر میں تو یہ بیس، پچیس، تیس روپے پر جب یہ کوٹہ ان کا نہیں ہوگا تو لے لیں گے جناب سپیکر، میری کچھ اس کے ساتھ Proposals ہیں جناب سپیکر۔ اس طرح نہیں ہیں کہ صرف، جناب سپیکر، میں سمجھتا ہوں کہ پراونشل گورنمنٹ تین ارب روپے زمینداروں کو دیتی ہے۔ کیوں نہ ایک کنسور شیم پرائیویٹ پارٹیز کے ساتھ گورنمنٹ Collaboration میں بنا کر گورنمنٹ اس کو کنٹرول کرلے لیکن پرائیویٹ پارٹیز کو، اور یہ تمباکو سارا خریدلے اور پھر اس تمباکو کو، اب یہ جتنے بھی ٹیکس لگانا چاہیں، اس ٹیکس کو ملا کر پھر ان کے اوپر بیچیں تو ان کا باپ بھی خریدے گا۔ دنیا میں سب سے سستا ادھر ان کو مل رہا ہے جناب سپیکر۔ یہ باہر سے نہیں لا سکتے۔ یہ باہر سے ٹوبیکو نہیں لا سکتے، کیونکہ ٹوبیکو ان کو جس ریٹ پر پاکستان میں ملتا ہے، دنیا میں کہیں بھی اتنا سستا ٹوبیکو نہیں ہے۔ تو آپ اگر سو روپے فی کلو گرام ان پر ٹیکس لگانا چاہیں تو آپ سو روپے فی کلو گرام پر ان پر ٹیکس لگا سکتے ہیں۔ کیونکہ ان کی مجبوری ہوگی، اور یہ ایسی چیز نہیں ہے۔ اگر یہ نہ خریدیں تو لوگ مر جائیں گے، کیونکہ سگریٹ نہیں پیئیں گے تو مر جائیں گے۔ جناب سپیکر، میں سمجھتا ہوں کہ گورنمنٹ ابھی سے، ایک فصل تو خراب کر دی لوگوں کی، آپ یقین کریں جناب سپیکر، آپ سوچ بھی نہیں سکتے کہ لوگوں کی کیا حالت ہوئی ہے۔ اب آئندہ کے لئے بھی کچھ سوچنا چاہیئے کہ آئندہ کے لئے ایک ایسا کنسور شیم کہ اگر پراونشل گورنمنٹ کے پاس پیسہ اپنا نہیں ہے، تو پھر loan 4% پر لے لیں نا، اس کنسور شیم سے۔ اگر تین ارب روپے بھی وہ لیتے ہیں تو بارہ کروڑ روپے بن گئے، چھ مہینے کے لئے لیتے ہیں تو چھ کروڑ روپے بن گئے۔

لیکن جب آپ سو روپے فی کلو یہ ٹیکس لگادیں گے تو یہ تو Seventy billion ہو گئے۔ دوسری جناب سپیکر، اس صوبے میں Rice trading corporation کا کوئی دفتر نہیں ہے۔ کاٹن ٹریڈنگ کارپوریشن کا کوئی دفتر نہیں ہے۔ یہ پاکستان ٹوبیکو بورڈ کہاں سے آگیا؟ تمبا کو اس صوبے میں پیدا ہوتا ہے جناب سپیکر، راجن پور کے چند چھوٹے چھوٹے Crop کے علاوہ Main جو Crop ہے خاص کر ورجینیا کا تو وہ 100% تقریباً یہاں پر ہے۔ تو جناب سپیکر، یہ پاکستان ٹوبیکو بورڈ کہاں سے آگیا؟ اور جناب سپیکر، ظلم کو دیکھیں کہ جتنا ٹیکس آپ لگا رہے ہیں اس سے زیادہ ٹیکس پاکستان ٹوبیکو بورڈ لے رہی ہے زمینداروں سے، اٹک کے مقام پر بغیر کسی قانون کے، بغیر کسی ایکٹ کے، Just a notification پر، دنیا میں کہیں بھی نوٹیفکشن پر ٹیکسیشن نہیں ہوتا جناب سپیکر۔ پاکستان ٹوبیکو بورڈ نوٹیفیکشن پر ٹیکسیشن کر کے دو روپے چھہتر پیسے لوگوں سے لے رہی ہے۔ جب تمبا کو جاتا ہے Redrying ہو کر تو اس پر ٹیکس لے رہی ہے جناب۔ اور انہی پیسوں سے سارے پاکستان میں جو ان کے دفاتر ہیں، کیونکہ باقی جگہ پر تو تمبا کو نہیں ہے تو ٹیکس کیسے لیں گے۔ انہیں پیسوں سے سارے پاکستان میں ان کے جو دفاتر ہیں یہ ان کو چلا رہے ہیں جناب سپیکر۔ یہاں پر بھی دفتر آپ کے پیسوں پر چلا رہے ہیں، اس صوبے کے عوام کے پیسوں پر، ان کے ٹیکسوں پر، ٹیکسوں سے پیسے لیکر اپنے ملازمین کو تنخواہیں دے رہے ہیں اور اجارہ داری ہم پر قائم کر دی ہے۔ صوبائی حکومت کو مانتے نہیں ہیں، صوبائی وزیر کو گھاس ہی نہیں ڈالتے، بات ہی نہیں کرتے۔ جناب سپیکر، ختم کریں اس کو، ہمیں کیا ضرورت ہے پاکستان ٹوبیکو بورڈ کی۔ انہوں نے کیا کیا ہے؟ (تالیاں) کیا آپ اپنی کوئی چیز نہیں بنا سکتے؟ کیا صوبائی حکومت اپنا کوئی سسٹم نہیں بنا سکتی۔ میں سمجھتا ہوں کہ جناب سپیکر، انتہائی ظلم کر رہے ہیں پاکستان ٹوبیکو بورڈ والے، کیونکہ پاکستان میں کسی اور ٹریڈنگ کارپوریشن نے یا رائس ٹریڈنگ کارپوریشن نے رائس پر ٹیکس لگایا ہے، ٹریڈنگ کارپوریشن کے ملازمین کو تنخواہیں دینے کے لئے، یا کاٹن ٹریڈنگ کارپوریشن نے وہ پھر بھی ٹریڈنگ کرتے ہیں۔ وہ تو پھر بھی جناب سپیکر، باہر بھیجتے ہیں، وہ تو زمینداروں سے خرید کر اس کو باہر بھیجتے ہیں لیکن پھر بھی وہ نہیں لیتے۔ پاکستان ٹوبیکو بورڈ کیا کرتا ہے وہ ہم سے پیسے لے رہا ہے۔ آپ اس کو اپنے ہاتھ میں لے لیں، یہ آپ کی فصل ہے۔ Agriculture is a provincial subject. آپ اس کو لے سکتے ہیں اور زمینداروں کے نمائندے آپ کے ساتھ

بیٹھ کر اس کے لئے کوئی حل نکال سکتے ہیں۔ جناب سپیکر، میں یہ عرض کروں کہ آپ جناب Acting Governor تھے تو آپ نے ایک آرڈیننس نکالا، میں نے تو اخبار میں دیکھا ہے لیکن اس آرڈیننس کا آج کوئی کچا چھٹا تک ہمیں معلوم نہیں کہ وہ کدھر گیا۔

جناب سپیکر: اچھا، میں نے تو کیا ہے۔

جناب عبدالاکبر خان: آپ نے تو کیا ہے لیکن یہاں تو کوئی اس کا گزٹ نوٹی فکیشن نہیں ہوا۔ اب پرابلم جناب سپیکر، اس سے کیا ہوئی؟ پرابلم یہ ہوئی کہ اس میں جو کچھ ریٹ کم کر دیئے گئے۔

جناب سپیکر: کسی نے روکا تو نہیں ہے۔ یہ حکومت، مطلب ہے اس کو Implement کریں۔

جناب عبدالاکبر خان: جناب سپیکر! یہ بات جناب سپیکر، بڑی انتہائی اہم بات ہے کہ ایک Legislation ہو چکی ہے، ایک آرڈیننس نکل چکا ہے۔ اخبار میں بھی آیا ہے کہ جی فلاں چیز پر پیسے کم کر کے اتنے پیسے کر دیئے، فلاں چیز پر اتنے پیسے کم کر دیئے لیکن ادھر ٹھیکیدار تو پرانے ریٹ پر ہی لے رہا ہے۔ وہ تو پرانے ریٹ پر ہی لے رہا ہے زمینداروں سے، جب تمباکو ختم ہو جائے گا تو آپ آرڈیننس کو پھر لوگوں کے سامنے لے آئیں گے۔ ٹھیکیدار تو اس وقت تک ان کو کھا چکا ہو گا۔ ٹھیکیدار تو ان کے پیسے سارے کھا چکا ہو گا۔ اور آپ کا کیا خیال ہے جناب سپیکر، میں آپ کو کیا بتاؤں۔

جناب سپیکر: مختصر کریں تاکہ وزیر صاحب کو موقع دیں نا۔

جناب عبدالاکبر خان: اچھا جی۔

جناب سپیکر: میرے خیال میں ختم ہو گئی ہے۔

جناب عبدالاکبر خان: میں ایک ڈبل ٹیکسیشن کی طرف آتا ہوں جناب سپیکر، ایک منٹ، صرف۔ جناب سپیکر، ڈبل ٹیکسیشن تو دنیا میں کہیں ہے ہی نہیں۔ کیا ہوتا ہے جناب سپیکر، کہ جب ٹوبیکو کمپنیز تمباکو لیتی ہیں، میں منسٹر صاحب سے ریکویسٹ کروں گا کہ وہ میری اس بات کو غور سے سنیں، یہ ایک انتہائی اہم بات ہے۔ ٹیکسیشن، آپ نے دو روپے فی Kg سیس لگا دیا۔ ایک ٹوبیکو کمپنی نے تمباکو کو خرید لیا۔ دو روپے فی Kg کے حساب سے آپ کو پیسے دیدیئے۔ وہ تمباکو کو لیکر Redrying فیکٹری چلے گئے۔ جناب سپیکر، اس میں ایک Stem ہوتا ہے، درمیان میں ایک Stem ہوتا ہے۔ وہ Stem وہ نکال لیتے ہیں۔ کیونکہ وہ

مینو فیکچر نگ میں استعمال نہیں ہو سکتا اور اس میں سے دو تین یعنی چورا اور کینڈی مینڈی جو ہے وہ بھی نکال لیتے ہیں۔ جناب سپیکر! ایک روپے پچاس پیسے فی کے جی کے حساب سے وہ جو Stems ہوتا ہے، وہ بیچ دیتے ہیں۔ جب وہ ادھر اس صوبے میں، میں کہتا ہوں کہ آپ کا اتنا بڑا کارخانہ ہے کہ اس سے بڑا کارخانہ کہیں ہو ہی نہیں سکتا۔ تو جناب، ادھر آپ مشینوں سے اس سے کھرا، خاکہ، روڑا، مختلف چیزیں بنا لیتے ہیں۔ جب اسکو وہ ایکسپورٹ کرتے ہیں، بھیجتے ہیں باہر تو پھر ان سے دو روپے فی کے جی کے حساب سے ٹیکس لیا جاتا ہے اٹک کے مقام پر بلکہ دو رپے چھہتر پیسے۔ قیمت اسکی ایک روپے ہے اور ٹیکس دو روپے چھہتر پیسے لیتے ہیں تو وہ اٹک کے قریب اسکو پھینک دیتے ہیں یا لے جاتے ہی نہیں یا اسکو جلا لیتے ہیں۔ یہ اخباروں میں بھی آتا ہے کہ وہ جلا رہے ہیں، جناب سپیکر! ایک دفعہ اس نے ٹیکس دیا ہے جب ٹیکس دیا ہے تو پھر دوبارہ اسی آئٹم یعنی Stem کے ساتھ اس نے ٹیکس دیا تھا ناجناب سپیکر! جب Overall اسکا وزن ہوا تھا تو یہ Stem Include تھا اس وزن میں، تو جب اس وزن کے ساتھ Include تھا پھر اسے نکال کر دوبارہ آپ جب منڈیوں میں خاکہ اور کھرا وغیرہ بنا لیتے ہیں تو کیا ہوا جناب سپیکر! یہاں تو لوگوں نے جلا دیا لیکن راجن پور، ڈیرہ غازی خان اور اوکاڑہ کے جو گندا تمباکو تھا کیونکہ ان کے ہاں ٹیکس نہیں تھا۔ انکے پاس گندا تمباکو تھا لیکن انکے لئے ٹیکس نہیں تھا تو وہاں پر وہ پنجاب اور سندھ لے جاتے ہیں لیکن یہاں پر لوگوں کے پاس منڈیاں بھری پڑی ہیں۔ لوگوں کا کوئی پوچھنے والا نہیں ہے، کینوکہ وہ اگر لیتے ہیں اتنا تو ٹیکس ہے کہ اس کی قیمت اس ٹیکس سے کم ہے۔ میں وزیر صاحب سے درخواست کرتا ہوں کہ اس فلور آف دی ہاوس پر کھلا اعلان کر دیں کہ ایک دفعہ ٹیکس دے کر دوبارہ کیوں ایسی چیزوں پر ٹیکس لے رہے ہیں، اس طرح ڈنڈیوں پر جناب سپیکر! آپ نے آرڈیننس پر دستخط کر کے پچاس پیسے یا ساٹھ پیسے کیا ہے میں سمجھتا ہوں کہ اس سے بھی کھلا وزیر صاحب اعلان کریں کہ۔

جناب سپیکر: اور بہت جلدی میں کیا ہے۔

جناب عبدالاکبر خان: جناب سپیکر! اس وقت تو آپ پر جلدی تھی لیکن دس پندرہ دن تو اور بھی گزر گئے ہیں تمباکو ختم ہو جائے گا ادھر میدان میں آجائے گا تو پھر تو وہ کیا کہتے ہیں کہ اب پچھتائے کیا ہوت جب چڑیا ں چگ گئیں کھیت۔ پھر تو وہ ہی ہو گا۔

جناب سپیکر: اچھا جناب آنریبل منسٹر صاحب، آنریبل منسٹر صاحب، ملک ظفر اعظم صاحب۔

جناب سرفراز خان: منسټر صاحب د دے خبرو نه مخکښې زه یوه خبره کوم۔ دا دومره دغه اوشو د دے صوبے، د پښتون صوبے دغه دے جی او دا ټولو تمباکو او تمباکو ته ورجینیا ټوبیکو وائ۔ زمونږه جی د نسوار اور د تمباکو باره کښې هیڅ خبره، مخکښې هم تاسو دا په ګپ کښې واړوله په هغې باندې د څه له ټیکس لګوئ۔ د ټولو نه غټه خبره زمونږ د پاره هغه دا ده جی۔

جناب سپیکر: جی ملک ظفر اعظم صاحب۔

جناب ظفر اعظم (وزیر قانون): جناب سپیکر صاحب! بڑی مہربانی۔ حقیقت یہ ہے کہ ہم سارے بھائیوں کا لیکن Specially عبدالاکبر خان کی باتیں سن کر بڑے متاثر ہوئے اور اس وجہ سے میں گورنمنٹ کی طرف سے سب معزز ارکان اسمبلی کو یہی دعوت دیتا ہوں کہ اس پر جتنی بھی اچھی تجاویز ہوں، جو کمیٹی گورنمنٹ کی طرف اناؤنس ہو چکی ہے، اسکو مزید شفاف بنانے کے لئے وہ اس میں تجاویز دے دیں اور گورنمنٹ کے ساتھ رابطہ رکھیں تاکہ ہم کسی نتیجے پر پہنچ سکیں۔ اگر اسی طرح جس طرح کا رخ پیش کیا گیا اور جو حقیقت بھی ہے، واقعی اس سے ہم بڑے متاثر ہیں لیکن سر، بات دراصل یہ ہے کہ یہ تاثر دینا جس طرح ہمارے بعض بھائیوں نے کہا کہ یہ ٹیکس اور یہ Cess وغیرہ یا ایکسائز ایم ایم اے کی گورنمنٹ نے لگایا ہے عوام میں، میں اور گلی کوچوں میں یہ مشہور ہو رہا ہے یا کوئی کروا رہا ہے لیکن یہ ہمارے لگائے ہوئے ٹیکس نہیں ہیں۔ عبدالاکبر خان میں اور بشیر بلور صاحب یہاں پر 1996 میں ممبرز تھے اور اسی وقت کی گورنمنٹ نے 1996 میں یہ لگایا تھا اور اسکے بعد پھر میرے خیال میں، چونکہ میں Country میں نہیں تھا، لیکن مجھے اتنی معلومات ہیں کہ اس میں اضافہ جو ہوا ہے تو وہ مہتاب خان کے زمانے میں ہوا ہے اور ہمیں تو ایک Implementation کرائی تھی۔ وہ ایم ایم اے کی گورنمنٹ نے کی۔ ہم نے کوئی ٹیکس، نیا ٹیکس اور کاشتکاروں کو پھر کوئی بوجھ لانے کی کوئی ترغیب نہیں دی۔ جناب والا! اسی طرح جو ہمارے متعلق۔

(جناب مختیار علی خان اور دوسرے ممبران کی آوازیں)

آوازیں: دا بل دوئ پاس کړے دے۔

میرے خیال میں آپ Interuption نہ کریں تو بہتر ہوگا۔ نہیں Interuption نہیں ہونی چاہئیے۔ بالکل۔

جناب سپیکر: مختیار علی خان! زما پہ خیال ۔۔۔

وزیر قانون: سر! اگر آپ مجھے موقع دیں۔

Mr.Speaker: N0 cross talking at all. Please address the Chair.

وزیر قانون: میں آپ سے یہ گزارش کروں گا کہ آپ تھوڑا مجھ سنیں۔ جو بھی آپکی باتیں ہیں ان پر پھر بعد میں ہم بات کر سکتے ہیں کیونکہ یہ میرااور آپکا، دونوں کا مشترکہ معاملہ ہے سر۔ ہم نے جب دیکھا کہ ایک ضلع سے دوسرے ضلع کوٹرانسپورٹیشن اور Taxes میں زیادتی کو ہم نے دیکھا تو ہم نے سارے صوبہ سرحد کو بلکہ جوGrowing area ہیں ہمارے ٹوبیکو کے توان کو ہم نے تین زونوں میں تقسیم کیا ہے۔ ان زونوں میں سے تقریباً زون نمبر ون میں مردان، چارسدہ، صوابی اور نوشہرہ کا ایک زون بنالیا۔ یہاں زمیندار سے کسی قسم کا کوئی ٹیکس وصولی نہیں کیا جاتا۔ جناب والا! اسی طرح دوسرا زون ملاکنڈ اور تیسرا زون ہمارے ہزارہ کا بن چکا ہے اور اسی وجہ سے جو سرپلس ابھی تک ٹوبیکو پڑا ہوا ہے ہماری جو گورنمنٹ نے اب میرے خیال میں صحیح ڈیٹ کا تو مجھے پتہ نہیں ہے لیکن گورنمنٹ نے یہ ہدایت کی ہوئی ہے کہ یہ جو سرپلس تمباکو پڑا ہوا ہے اسکو زمینداروں سے خرید لیا جائے باقی جو عبدالاکبر خان نے ہمیں تجویز دی ہے، کنسورشیم وغیرہ کی تو مجھے تو اتنی مہارت نہیں ہے۔ لیکن وہ اگر اس اجلاس کے بعد سینیئر منسٹر کی سربراہی میں کوئی ایسی کمیٹی بن جائے اور وہ آپس میں بیٹھ کر اسکے متعلق Seriously کیونکہ یہ تو تقریباً صوبہ سرحد نہیں بلکہ پاکستان لیول پر سب کو معلوم ہے کہ تمباکو سیس کی جو انکم ہے سینٹرل گورنمنٹ کی وہ Twenty One Percent میرے خیال میں ٹوٹل اس کی بنتی ہے جو کہ میرے خیال میں سب سے بڑی آمدن ہے زمینداروں کیساتھ جو Promises کئے ہیں جسطرح ہمارے بھائیوں نے کہا کہ زمینداروں کو، ایکسائز ڈیوٹی جو ان کے متعلق استعمال ہوگی تو اس کے متعلق سوچنا چاہیئے۔ میں آخر میں پھر بھی یہی بات کرونگا کہ اس کے متعلق اگر سینیئر منسٹر، الحمد اللہ یہاں پر بیٹھے ہوئے ہیں، وہ بھی اس معاملے میں ایک اپنی سب کمیٹی بنا کر کوئی اچھی سی تجویز پیش کریں اور یہ جو کمیٹی گورنمنٹ Announce کی ہے

اس کے لئے بنائے توان شاءاللہ میرے خیال میں یہ بھی اسی طرح کا معاملہ ہے جس طرح کے اور بہت سے معاملات میں ہمارا اتفاق رائے ہوا ہے تو یہ بھی انہی معاملوں میں سے ایک مسئلہ ہے جی۔ تھینک یو۔

جناب عبدالاکبر خان: جناب سپیکر! میرے دو پوائنٹ ہیں اور اول تھا Double taxation کا کہ یہ اعلان کریں گے کہ Double taxation نہ لیں ایک۔ جناب سپیکر! دوسری بات یہ تھی کہ 1996ء میں جب یہ ٹیکس لگایا تھا تو Basically اس کا مقصد یہ تھا کہ اس صوبے سے جب تمباکو باہر جائے تو اس کو Discourage کرنے کے لئے ان Exact points پر جو اس صوبے سے باہر ہیں جیسے ہری پور، اٹک اور خوشحال گڑھ اور نیچے تو ان پر یہاں ٹیکس تھا اور وہ اس لئے کہ Discourage ہو کر لوگ یہاں پر کارخانے لگائیں۔ لیکن 1999ء میں وہ چیز ختم کر دی گئی۔ ان سے یہ ایک غلطی ہوگئی جناب سپیکر! اور اس وجہ سے سارا پرابلم ہوا۔ 1999ء کے فنانس ایکٹ کی Section-II کی Sub-section(2) میں جب انہوں نے امنڈمنٹ کی۔ ادھر انہوں نے جو ڈسٹرکٹ سے ایکسپورٹ کا پینڈورا باکس کھول دیا تو اس سے سارے پرابلم پیدا ہوئے۔ ورنہ اس سے پہلے یہ ٹیکس تھا لیکن انہوں نے ایک ڈسٹرکٹ سے دوسرے ڈسٹرکٹ تک لانے پر اس کا ٹھیکہ دے کر بڑی مصیبت ڈال دی ہے۔ ڈبل Taxation تو وہ لیتے ہیں۔ Double taxation تو یہ نہیں ہوگی۔

جناب فضل ربانی (وزیر محاصل و آبکاری): صحیح ہے۔

جناب عبدالاکبر خان: نہیں، صحیح کی بات نہیں ہے۔ جناب سپیکر! میں بول چکا تو وہ کہتے ہیں کہ صحیح ہے۔ مطلب یہ ہے کہ کہہ تو دیں نا کہ Double taxation نہیں ہوگی۔

جناب سپیکر: جی سراج الحق صاحب۔ ربانی صاحب۔

وزیر محاصل و آبکاری: بسم اللہ الرحمن الرحیم جناب سپیکر صاحب! د تمباکو دا ډیره درد ناکه قصه ده او زما دا زړهٔ هم ډیر زیات خفه دے۔ خدائے شته ټول خلق خفه دی۔ دوکانداران، ډاکټران، زمیندار، او د پی ټی بی دا ذمه داری ده چې هغه به مارکیټنګ کوی هغې به مانټرنګ کوی، هغه Rate fixation کوی او دا د Ministry of Commerce لاندې اداره ده د فیډرل ګورنمنټ، هغوئ هغه او نه کړه۔ زمیندارو سره مال هم پروت دے۔ ریټ چې کوم Fix شوې دے 40.11 هغه

Implement نه دے او چې کوم 45/46 دښه پټے د پاره ئے وئیلې دی هغه Implement نه دے۔ چې کوم زمیندار ځان له یو نمبر پیدا کړی، چې راوړی، منیجر هغے له درځ ورکړی۔ درے بنډلے وله اوغورځی او دوه بنډلې ترے نه واخلی۔ یو ډیر لوئے خفګان دے۔ د Double Taxation خبره چې عبدالاکبر خان صاحب اوکړه چې یو سړے یو پیره ټیکس ورکړی که هغې نه بیا هر څه جوړ شی Double taxation یعنی هیڅ څوک به ډبل ټیکس نه ورکوی۔ او که زمیندار او خلق هغوئ په دے مجبوره شې چې هغوئ ئے دے سند ته اوغورځوی نو تمباکو، دغه چوره، مهیان هم مړه کوی۔ چې دے وجه بالکل دا غلطه ده، تاسو چې کوم آرډنینس پاس کړے دے چې ستر پیسې، ایک روپے او دو روپے ، هغه بالکل دے وخت کښې Implement دے۔ هغه صحیح دے۔ سی۔ ایم یو کمیټی هم جوړه کړے ده چې که کوم ایم پی اے داسے وی چې هغه دے مسئله کښې د کنسورشیم د Joint venture دوئ خبره اوکړه۔ زبردسته خبره۔ بالکل دے وخت کښے د دواړه کمپنو اجاره داری ده۔ هیڅ قسم Competition نشته۔زمیندار مکمل حلال شو۔ دا زما ذمه داری ده؟ که دا د ایګریکلچر منسټر ذمه داری وی که دا یو ګورنمنټ کښې د بل سړی ذمه داری وی خو هغه چې پکار وو هغه اونه شوو او زمونږه علاقه خو انتهائی Suffer ده که څوک د تمباکو نه نه وی خبر، یو ورور ما ته اوس اووئے یره تمباکو، مونږه خو تمباکو تباه کړو۔ مونږ خو علاقه کښې ښکاره کیدے نه شوو۔ په دے زمونږ زمیندار انتهائی خفا دی دے ملګرو ته پته ده دوه درے میاشتې مخکښې شپه ورځ مونږه میټنګونه اوکړه او د هغې، دوئ چې کومه خبره اوکړه۔ ټوبیکو بورډ د پراونشل ګورنمنټ لاندې مکمل طور راوستل، هغې کښې مارکیټنګ او ایکسپورټ سیل جوړه ول او د دغې تمباکو چې هغې نه اکیس، بائیس ارب روپے مرکز ته ځی هغه دلته زمونږ Cash crop دے واحد زمونږ صوبه پرے تباه کیږی، زمونږ خلق د مایوسئ شکار دی اؤ زهٔ د حکومتی بینچونو د طرفه دا خبره کومه چې مونږه د دے Fallow کوؤ۔ مونږ سره دے دا رونړه کښینې او هغے له چې څه قسم پلاننګ کوی۔ (تالیاں) دا زما د کلی مسئله ده زما د ورور مسئله ده، زما د زمیندار مسئله۔ په دے زمونږ ماشومان، زمونږ د زمیندارو د بچو ودونه، کویژدنے ، د هغوئ سپر او کوټه

جوړه ول، د هغوئ قرضے ورکول ټول دے فصل ته ځی۔ او په دے وجه که دا آئنده هم دغسې دے له پلاننګ او نه شو او دا یو Joint venture باندې یو کنسورشیم او یو کارپوریشن جوړ نه شو او یا یو کس د هغې ذمه دار نه شو چې هغه ئے اخلی، هیڅ قسم امپورټ به څوک نه کوی دے زمونږ صوبے ته۔ دے ملک ته او دغه تمباکو به هغې کمپنو له هغوئ ورکوی۔ ګورنمنټ ته به هم ګټه وی او زمیندارو ته به هم ګټه وی۔ مهربانی۔

جناب سپیکر: تهینک یو۔ زما په خپل خیال د ایګریکلچر کمیټی شته او د ایګریکلچر منسټر پکښې Ex-officio Member دے۔ یو فنانس منسټر، یو انډسټری منسټر او یو ایکسائز اینډ ټیکسیشن منسټر چې دا په هغه کمیټی کښې او هغوئ خپل Comprehensive دغه ورکړی۔ Experts دغه، کوم تجاویز چې دلته پیش شو نور دغه۔ او آئنده د پاره یعنی هغوئ یو خپل Comprehensive recommendations اوکړی که په هغې د Legislation ضرورت دے که د هر څه، زما دا یقین دے چې ان شاء الله په وړومبئ فرصت کښې به تاسو دغه اوکړئ۔

جناب سرفراز خان: جناب سپیکر صاحب! دا دوه درې، څلور ورځے پاتے دی چې د یکښې څه حل راؤ نه ځی بیا خو هسې میټنګونه عبث دی۔

جناب سپیکر: آئنده به نه کوو دا۔۔۔۔

(شور)

جناب مختیار علی: سر! دے د پاره څه رولنګ ورکړئے جی چې دا هغه شې۔

جناب سپیکر: (قہقہہ) زه رولنګ ورکړم۔

جناب عبدالماجد: جناب سپیکر صاحب۔

جناب سپیکر: جی۔

جناب عبدالماجد: چې دے سلسله کښې زما یو توجه دلاؤ۔۔۔۔

(قطع کلامی)

جناب سپیکر: بس اوشو۔ منسٹر صاحب Winding up speech اوکړو۔ اوس هغوئ د دے سرپلس کوټې متعلق که څه وائ خو۔۔۔

جناب عبدالماجد: هم د دے متعلق ما توجه دلاؤ نوټس ورکړے دے۔ هغه زه وائیم چې تاسو نن ماته رالیږلې دے۔ د هغه هم د دے سره تعلق دے په هغه کښې یوه مختصر خبره دا ده جی چې تر اوسه پورے چې کوم ګورنر صاحب میټنګ کړے وو د ربانی صاحب په وینا باندې هغه تمباکو لا تر اوسه پورے نه دی اغستې شوې۔ مونږ دا وایو جی چې دا تمباکو د واغستلې شې، دا راتلونکی وخت پورې تاسو چې کوم تجویز اوکړو جی دا ډیر ښه مزیدار تجویز دے جی۔ خو فوری طور سره برننګ ایشو دا دے، تمباکو چې کوم بقایا دی چې دا واغستلې شې۔

جناب سپیکر: ربانی صاحب! دا د دے Pathadine پکار دے قام ته۔

جناب عبدالاکبر خان: سخت

جناب سپیکر: آو۔

جناب سرفراز خان: سپیکر صاحب! ماته هم یو منټ اجازت راکړے جی۔

جناب سپیکر: نه نه، ستاسو۔

جناب سرفراز خان: زه جی بس صرف یوه خبره د دے سره تړلې کومه۔زمونږه د دوئ د دے د تمباکو د دے خبره سره اتفاق دے خو د دے سره سره زمونږه بونیر او ګدون جی او دا یوه بره پکښې بالکل نشته چې مونږه هم متاثره کیږو جی۔ زمونږه ټول ځنګل د دوئ په پښتو کښې او سوزولې شې۔ نو دا د سیس پیسې د په ځنګل کښې او لګولې شې۔

جناب سپیکر: دا دے له نه، دا دے د بونیر د سوئی ګیس د پاره استعمال کړی۔

جناب سرفراز خان: نه جی سوئی ګیس نه، زمونږه چې کوم ځنګلات دی هغه تباه کیږی۔

جناب سپیکر: جی

جناب عبدالاکبر خان: په خپله مو پرے دستخط کوو او بونیر مو ترے نه ویستې دے----

(قہقہے)

جناب سپیکر: د دے سرپلس دغه ورسره او کړے کنه۔

جناب مختیار علی: فضل علی صاحب به جی د سرپلس دغه اوکړی۔

جناب سپیکر: سرپلس۔

جناب ظفر اعظم (وزیر قانون): سرپلس کے متعلق تو میں نے اپنی Speach میں کہا ہے کہ حکومت نے ہدایات جاری کی ہوئی ہیں بلکہ ایم پی ایز کو حکم دیا گیا ہے کہ وہ-----

قاضی محمد اسد: جناب سپیکر!

جناب سپیکر: قاضی صاحب! تشریف رکھیں اس سے پہلے کہ چیئر آپ کو اجازت دے۔ آپ بائیکاٹ نہ کریں اچھا۔

وزیر قانون: نہیں سر! انکی کل بہت صفت ہو چکی تھی تو اسی وجہ سے۔ سرپلس متعلق گورنمنٹ نے ہدایات جاری کی ہیں۔ اور ایم پی ایز صاحبان کو Instruchions دی ہیں کہ وہ ایم پی اے صاحب کی چٹ سے وہ تمبا کو لیا جائے۔

Mr. Speaker: The Sitting is adjourned till 09:30 am Tomorrow morning.

(اجلاس بروز بدھ مورخہ 10 ستمبر 2003ء صبح ساڑھے نو بجے تک کیلئے ملتوی ہو گیا)